

Albert de Pouvourville

Svatá Terezie z Lisieux

ochránkyně národů

Svatá Terezie z Lisieux

Albert de Pouvourville

Svatá Terezie z Lisieux

ochránkyně národů

Stará Říše na Moravě léta Páně 1937

Ctěné paní MARIÍ OPASKOVÉ

***v Břevnově,
jež, sdružujíc se upřímně s našimi snahami, při-
činila se, aby tento život jí milé světice byl Do-
brému Dílu okrasou a pomocí,
věnují oddaně vydavatelé***

Dopis jako předmluva

Pane,

přál jste si ode mne několik stránek předmluvy ke své knize o svaté Terezii z Lisieux. Bylo to nutné? Zajisté, že nikoli. Vaše jméno je známo, Vaše díla jsou četná a vyhledávána a Vy patříte k těm, kteří nemusí být nejprve představeni, aby mohli být přijati. Nadto vzal na sebe tuto starost Msgre Henry ve svém výmluvném předslvu, a i Vy sám, pane, nám dáváte skvělé připomenutí o své myšlence a svém plánu.

Co učiním tedy nádavkem já, starý pracovník vždy spěchající, vždycky trochu zneklidněný a udýchaný? Abych zkrátil Vaše čekání a využítkoval nejmenšího volna, odnášel jsem si v tyto dny Vaše znamenité listy do vlaku, který mě odvážel do Říma, abych si je mohl přečíst.

Doslechl jste se snad, že všechno, co se týká svaté Terezie Ježíškovy, je mně drahé a že se chápu rád z vděčnosti za její dobrodiní příležitosti, abych ji uctil, i kdyby to bylo prostřednictvím díla někoho jiného? Pomyslel jste vlastně, že jste vykonal nejen dílo hagiografické, ale

v širokém smyslu slova i historické, a že za toto jsem Vám povinen vydat bratrské svědectví? Co na tom záleží! Dnes, kdy jsem Vás přečetl, neptám se Vás na důvody a jsem prostě šťasten, že mohu říci, co dobrého si o Vaší knize myslím. Tyto řádky posílám Vám tedy z Říma, Říma katolického, Říma universálního, v němž víc než kdy jindy při liturgickém zakončení sv. roku, v době velikonočních svátků a svatořečení Dona Bosca, se tísní delegace všech národů země. Je to tedy shoda okolností? Ano, poněvadž Bůh ji někdy dopouští, aby upevnil naše smýšlení, a právě pod heslem universálnosti uctívá a označuje Vaše dílo svatou Terezii. Litanie k světici jsou dlouhé a rozličné, zrovna tak dlouhé a rozličné jako výčet jejích dobrodiní. Každý z jejích věrných ji jmenuje, vzývá po svém způsobu, podle svého srdce, pohlaví, věku, podle svého vědění nebo neznalosti, své důstojnosti nebo svého dětinství. Vy za svou osobu volíte označení vznešené a které snad v první chvíli překvapí, neboťnutí ducha k uzpůsobení, k učlenění myšlenek, pro ně však děláte ze sebe jejího vůdce a tlumočnicka.

**Svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně národů!
Cože? Tato pokorná karmelitka, tato panna, od-**

říznutá od světa lidí, z něhož pozbyla pod svým rouchem z hrubé látky i tu vnějškovou podívanou - tento život, tento jakoby život, obětovaný, osamělý, nestýkající se s vnějším světem, zneuznávaný někdy až k výsměchu jistými lidmi - a tu ona odsunuje do nekonečna zdi, jež ji ukrývají, a září nad světem, nad všemi zeměmi, nad všemi národy, nad všemi věky, nad všemi stavy, ona, svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně a vzor! Je to velká myšlenka; a já se odvažuji pane - a i když byste se za to na mě měl trochu hněvat - blahopřát si k tomu, že Vám tak opožděně píši, neboť to mi dovoluje, když jsem teď v Římě, tím více ji chápat a cítit.

Jak rozvádíte svou thési?

Po první kapitole, v níž ethnolog, jímž jste - neříkám rasista - vidí v Terezii pravý květ půdy normandské, obracíte se k životu světice. Ale nezdržujete se při něm: zevrubný život jeptišky Terezie, jak říkáte, neposkytuje praktického příkladu. Neopakujete po mnoha cestách, byť sebe vábnějších, podrobné zkoumání, často už konané. Tak jako horský průvodce, označujete jen nejvyšší a nejzářivější vrcholy řetězu, který se rozprostírá před našima očima. Tu je to první výzva Boží a vznešená rozmluva mezi

otcem a dítkem, tam zase pouť do Říma a vstup na Karmel; dále mystické oddání a velká duchovní i tělesná zkouška, která následuje; a dále ještě volání lásky, uskutečňování *cestičky*; a konečně ten poslední vrchol, který se v nebesích ztrácí, agonie a smrt.

Jen několik stránek o životě Tereziině, ale výrazných.

Zdá se, že spěcháte, abyste se dostal k jejímu životu posmrtnému, aby tato duše a její učení unikly co nejrychleji ze svého mlčení, ze své temnoty, a mohly zářiti nad tmou a bídou světa. A tu přichází *život nebeský*, hrdinskost, blahorečení, svatořečení, a s nimi cesta tereziánská, nabízená křesťanům jako prostředek svatosti a spasení. A Vy popisujete tuto cestu s pochopením a důrazem srdce, které za sebe cítilo a provádělo - nehněvejte se na mě za tento předpoklad - to, co ukazuje a navrhuje druhým. *Cestičku*, přístupnou všem, složenou z důvěry, poslušnosti, naděje, všedních skutků, obyčejných - je-li třeba i všedních - ale označených pečeti dobré vůle, bdělosti a dokonalosti získané pohnutím a přeměněnou láskou.

Zdá se, pane, že následující kapitolou „*Terezie a dějiny Francie*“ začínáte historickou vložku

a podáváte několik stránek na okraj svého vypravování. Ale nikoli, v skutečnosti je to skvělé rozvití Vaší myšlenky, které pokračuje a se rozšiřuje list za listem, plátek za plátkem. Brzy uvidíme jeho jádro.

Vyslovujete o katolickém poslání Francie thesi, která mi byla vždycky drahá jako Francouzovi a křesťanskému historikovi a již jsem učinil předmětem postních kázání, která pronesl jsem v chrámě Matky Boží r. 1928. Dovolte mi, abych sám sebe citoval, abych Vám mohl ukázat, jak se s Vámi úplně shoduji i co do výrazů: „Existují předurčení, stanovená Prozřetelností, jejichž ověření nám události dopřávají, a tato předurčení vystupují v naší vlastní historii s takovou jasností, že bez jakékoliv domýšlivosti a zmenšování úlohy jiných národů pokládáme se za oprávněny vztahovat na sebe slova žalmistova: *non fecit taliter omni nationi*. Kladejte bez obavy Terezii, poselkyni Boží, jako pokračovatelku zjevů, jako byla Jenovefa, Klotilda a Jana z Arcu. Trochu to překvapí; ale konečně - proč ne? Což existuje jen jediný způsob záchrany před nepřítelem, a kdo bude tvrdit, že naše Francie, vydaná na pospas rozervanosti systémů a myšlenek, vydaná na pospas mrav-

nímu zmatku, nepotřebuje být ještě jednou zachráněna?

Zachráněna Terezií? Tímto bezbranným mírným a mlčenlivým dítětem? Ano; právě tak jako ostatní svět.

Ach, tu jsme u toho: svatá Terezie, ochránkyňe národů, oroduj za nás, spas nás!

Naše francouzské hrdinky, naše poselkyně Boží byly všechny světice. Francie je dala Církvi obecné. A zrovna tak to bylo s Terezií.

A my jsme viděli, jak tento moderní svět, smyslný, požívačný, surový, pyšný, s vírou vlašnou nebo vyhaslou, se ubírá, *řítí se*, jak Vy říkáte, k té, která byla samá čistota, samé odříkání, samá mírnost, samá pokora, samá láska. Ubohé, bídné lidstvo, ale vědomé si své bídy v každém jednotlivci. „Uznat se bídným znamená být bídným,“ napsal Pascal; „ale vědět, že jsem bídný, znamená být velkým.“ Nic není ztraceno, dokud zůstává v člověku tato poslední velikost.

Lidé žíznící po povznesení přišli z celého světa píti z tohoto svěžího a čistého pramene. Se všech stran světa sešlo se lidstvo svou vlastní bídu pozorovat prostřednictvím tohoto živoucího kontrastu.

Mnoho jich bylo zachráněno. Terezie se často skláněla nad těly; její zázraky jsou stejně četné jako skvělé; ale říkala také duším, tak jako tomu misionáři: „Žádejte přece ode mne milosti duchovních.“ Také na duše dopadala neviditelná růžová vláha.

Svatá Terezie, ochránkyně národů, spas nás! Zachraň národ v nebezpečí hříchu, v nebezpečí rozbroje!

A jak? Nějakou okázalou přímluvou? Nikoliv, ale svým tajným působením na duši každého. Nechť každý uskutečňuje podle Tvého příkladu a podle velkých slov Pia XI., která pronesl v řeči o Tvém blahoslavení, tuto „naprostou věrnost k povinnostem svého stavu, nechť jest jakýkoliv, v jakékoliv oblasti lidských hodnotí jsme postavení“, a svět v krisi bude snadno blízek záchraně, obrody a smíření.

A tak zase jednou Francie, nejstarší dcera Církve a tudíž nejstarší sestra křesťanských národů, odevzdává lidstvu poselství svého předurčení, stanoveného Prozřetelností, a splňuje na zemi nový „hrdinský čin Boží.“

Taková je Vaše these, pane; takový byl Váš cíl, když jste psal tyto působivé řádky, k vyšší a lepší propagaci učení Tereziina určené, jež je lé-

kem na bolesti, kterými trpíme. - Z Věčného města, v němž píši tyto řádky v těchto dnech Vzkříšení, v těchto slavnostech svatořečení, které shromáždily okolo slávy a ctností jediného světce, také universálního, jeho syny všech jazyků a všech národů, z Říma, středu nepřetržitosti a jednoty, kde tak dobře chápeme, jak a jakou cestou mohly se bratrství, štěstí a mír usadit na světě, Říma, kde Církev bojující se cítí tak blízko Církve vítězné, posílám Vám tyto řádky. A právě v Římě všechny tyto myšlenky, všechna tato přání, jež v oddanosti k Vám jsem právě vyslovil, nabývají barvy důvěry a naděje, o niž se chci s Vámi sdílet. Přijměte za svou knihu projev úcty a bohdá i dobrou předpověď, první to odměnu, ve jménu Otce danou, jehož vinici jste jako dobrý dělník víry a písma tak láskyplně vzdělával.

V Římě 3. dubna 1934.

*Alfred Baudrillart,
arcibiskup melitenský, člen Akademie.*

Předslov (*List autorovi*)

Četl jsem pozorně Váš rukopis od prvního slova až do posledního: je to důkazem zájmu, který se k němu pojí.

Aniž se vzdalujete od námětu, o němž pojednáváte, obohacujete ho, prostudovav ho hloubavým zrakem historika se všech hledisk, hlediskem historickým, psychologickým, vlasteneckým, a v širokém slova smyslu náboženským, což mu dodává velkolepé šíře.

Co mě upoutalo nejdřív, byla svěžest Vašich popisů Normandie, rámce, jež Prozřetelnost určila dětství malé Terezie. Tam právě vycítujete u ní vlivy země, rasy a rodiny, jež tak zdůrazňujete.

Potom necháváte stranou krásu rámce a věnujete se kráse předmětu, jež tak dobře analyzujete v jeho trojitém charakteru dětství duchovního, chtěného a zachovávaného až do posledního dechu, lásky ideální i praktické a bolesti fyzických i morálních.

Až dotud se mi zdálo, když jsem Vás četl, že procházím bohatým záhonem posázeným květinami, ale na kterém je možno shlédnout v po-

době vašich osobních názorů jakoby vybrané druhy vzácných stromů.

Ale brzy jsem měl dojem, že opouštím záhon, na němž jsem sledoval za půvabem krajiny roztomilé dítě z Buissonnets, a že vstupuji do hlubokého lesa pod krásné, velké stromy, hrdé a pyšně oděné ve své husté větvoví. Tehdy jsem u vytržení s vámi rozvíjel ty stránky dějin, které Vy oživujete, abyste v nich mohl sledovat naprosto svou správnou myšlenku o oporách lidstva, jež shledáváte v orodovnicích.

Na chvíli jsem myslel, že jsem zaveden trochu daleko do toho lesa, ale když na vhodném místě míjely okolo mne orodovnice francouzské: Jenovefa, Klotilda, Jana z Arcu a Terezie, viděl jsem, jak se světlo vrací na mýtinu; a pod velkými stromy Vaší myšlenky, tak mistrně rozvedené v tak skvělém rozvržení, cítil jsem zářit Terezii na nebi naší Francie. Tyto stránky jsou krásné.

A odtud vedete své čtenáře za neuvěřitelným hnutím duší za dítětem z Lisieux. Líčíte apoštolát, který ji řadí z autority Svatého Otce na čelo misií a který se jevil v jejím dětství a životě náboženském jako touha obracet duše: Ach, kéž by tak bývala mohla!

A vraceje se k lidstvu, předvádíte úžasné, neustálé, zázračné a božské skutky, abyste vyhověl lidské potřebě důkazů pro víru v nadpřirozené věci. V této kapitole není dětinskostí, vyplývajících z přemrštěné zbožnosti, nic legendárního; toliko pravda, již dodává lesku historická přesnost a plnost chápání, přisuzující zázračný charakter zrovna tak neviditelnému působení na duše, jako zjevům z řádu hmoty. Budou Vás číst i ti, kteří mají oči a nechtějí viděti a do jejichž kůže by se dala prašivina, kdybyste je jemně a velmi správně občas, jak jen vy umíte, hřebelcem nepohladil.

Svoje závěrečná slova kladete mezi kameny basiliky, kterou svými rukama buduje celý svět v Lisieux. Budou se tyčit zároveň s ní, aby přivedla k poznání a ocenění Vašeho celého díla pro slávu toho Boha, který dal Francii Terezii, tak jako jí dal Lourdy a Paray, a pro čest samotné Terezie, která Vás očividně inspirovala. Ona Vám dá odměnu za dobro, které vykonáte svými tak opravdivě náboženskými a tak francouzskými stránkami.

Se stejnou láskou k Vám jako důvěrou k ní prosím ji o tuto odměnu; a abych neopakoval vznešené modlitby, které na mnoha místech tryska-

jí z Vašeho srdce, opakují aspoň pro Vás toto závěrečné zvolání: o naše Terezie, svatá Terezie... o Terezie.

Msgr Henry.

Připomenutí

Už bylo napsáno mnoho knih o svaté Terezií Ježíškově. Nejkrásnější je zajisté ta, kterou ona sama napsala na žádost své Matky představené. Nikdy se nevytvoří nic lepšího, ba ani ne přibližného.

Jenže taková kniha může být vskutku užitečná jen duším, které už světici pochopily, anebo takovým, které jsou už na břehu svatosti, t. j. duším už připraveným, i když se tak vůbec ještě světu nejeví. *Dějiny duše* způsobují zázračné konverse. Ale jest v tom jistá slabost ducha a příliš domýšlivosti, když se počítá především a vždy se zázrakem. Následující stránky nečiní si tohoto nároku: budou pro ně příliš velkým štěstím, jestliže, když jednou budou přečteny, přivedou pak k přečtení *Dějin duše*, pro něž chtějí býti skromnou přípravou.

Mezi ostatními knihami jsou jedny určeny k povznesení mysli, ale často málo vábivé; druhé jsou knihy světské nebo knihy kritické, nebo knihy ducha skeptického, anebo dokonce nepřátelské.

Toto je kniha zcela blízká zemi, na níž Ona žila,

zcela blízká zástupům, jež Ona s nebeských výšin po všechny dny mobilisuje pro větší slávu Ježíše, jehož milovala: - je to docela přirozený a snadný průvodce na cestě za nejméně složitou duší, jaká kdy žila, a jejíž žhavá mystika jako příliš mocné slunce oslňuje zraky, jež se k ní upírají: - je to modlitba, která tryská ze srdce zástupů, bezděčně, pouhou silou Boží lásky: a toto všechno se pokoušejí vyjádřit s tou prostotou a pohnutím tyto stránky, které vrhají celý svět k nohám Terezie jako k nejmocnějším z duchovních magnetů.

Není snad dáno nikomu, aby prošel na tomto světě morální kalvarií, jíž byl život Tereziin, a jehož nevýslovnou bolestnost v kradmých záblescích *v Dějinách duše* jen zahlédáme: ale po příkladu a podle vůle Tereziiny je dáno každému z nás pokoušet se ji napodobit tím, že odvážíme se k vrávoravé chůzi na této *cestičce*, jejíž tvrdých ostnů ona první zakusila, ale jež pro nás zmírnila, a která nám ukazuje, jak je můžeme snášet a mít z nich užitek.

Tento obdivuhodný život, tajemný svou prostotou, tato jedinečná sláva, kterou Bůh svou malou služebnici zahrnul, tento neslýchaný a pamětihodný případ, stojící zázračně na prahu

naší doby - nic takového nás nesmí vyděsit ani překvapit. Sama Terezie si toho nijak nepřála. Osvojila si a hlásala k dosažení Nebe prostředky takové, jaké jsou nám na dosah : dala rytmus svému vzestupu, který umožňuje jeho zachování i našim udýchaným srdcím : zmenšila své skutky, aby mohla zůstat se svými věrnými a aby je neudivovala svou velikostí. Opakovala tisíckrát : „Dělejte, co dělám já, neboť vím, že to můžete dělat.“

To je to, co vám říká, nebo aspoň chce říci tato kniha. Je psána pro všechny, pro velké, kteří v ní naleznou poučení o humanitě, pro chudé, kteří v ní naleznou bohatství srdce, odevzdaného Bohu : pro křestany, kteří v ní naleznou ujištění o své naději : pro ty, kteří jimi nejsou a kteří v ní najdou důvod, aby se jimi stali. Pročež nemá jiné ctižádosti než vésti přímo, prostě a jasně lidi prosté, přímé a jasné na této cestičce podle sv. Terezie, která vede k štěstí, dopřávanému lidem, kteří dokázali zůstat tváří v tvář Bohu. *děťmi.*

Vidět zrození normandského kvítka v připravené půdě s vrozenými vlastnostmi ušlechtilé země, v níž byla počata ; vidět vzrůst něžného poupěte v rodinném prostředí, vhodném do-

konale pro jeho rozvíjení; vidět rozvíjení květu v klášteře, ve kterém všechna pouta dobrovolně přijatá znamenají pro duši vyvolenou jistou svobodu; sledovat rozvoj drobných a tak vznesených ctností, které učinily z této hrdinky blahoslavenou, potom světici Církve katolické.

Připomenout tragedii, jejíž příchod nebedovolo na rozervanou Evropu a na celý rozrušený svět; ukázat, jak Francie, zasažená sta ranami a prolévající svou nejlepší krev, vyvolila si malou jeptišku za svou orodovnici v nebi a za utěšitelku v bolestech; vyznačit, jak za obecné katastrofy úzkostí zmítané lidstvo se obrátilo k té, která z bolesti udělala prostředek zásluh a radosti; přizpůsobit toto naučení, dávané po čtyři leta, všem stoletím a tuto francouzskou lásku všem stavům životním na zemi; a učinit z toho závěr, že Terezie z Lisieux je světice nejbližší našemu lidstvu, prostotou své cestičky, přítelkyně tajná a vůdkyně všech neklidných duší na cestě k věčnému míru.

V tom je celá tužba a účel této knížky.

I. Kvítek normandský

Terezie (Marie Františka) Martinová se narodila v Alençoně dne 2. ledna 1873. Byla dcerou Ludvíka (Josefa Stanislava) Martina - který se narodil v Bordeaux dne 22. srpna r. 1823 a usadil se r. 1840 v Normandii v Alençoně - a Zélie (Marie) Guérinové, která pocházela z rodiny normandské. (Svatba se slavila dne 13. července 1858 v chrámě Matky Boží v Alençoně.) Terezie žila výlučně v Normandii: v Alençoně od r. 1873 do r. 1877 a v Lisieux od tohoto data až do své smrti. Svým původem, zrozením, výchovou a celým svým životem je tudíž Terezie Martinová dcerou země normandské. Tento poznatek je prvé, co nám umožňuje poznat její osobnost, aspoň se stránky časné a smrtelné.

Půda, základ rasy. - Existuje tajemný, ale jistý vztah mezi půdou a člověkem. Naši současníci objasnili a zpracovali v nauku fakt vyplývající ze studia přírody, že totiž pozorujeme-li přírodní ráz nějaké krajiny, nacházíme vztahy mezi ní a vlastnostmi jejích obyvatel. Je to jeden z důsledků života „s hlubokými kořeny“, dě-

dictví, jež nám mrtví odkazují prostřednictvím země a jež mnozí moderní spisovatelé - a ne právě ti nejmenší - označili jako jeden z nejpevnějších základů žijících generací.

Neboť země a ti, kteří po ní chodí, ji obdělávají, z ní žijí a jednou se v ní k věčnému spánku uloží, tvoří harmonický a dokonalý celek. Je to princip - který, zdá se, netrpí hrubě výjimek - onoho lidského zeměpisu, jehož prvním a oficiálním hlasatelem byl křesťanský spisovatel Jan Brunhes. Normální člověk je právě tak výsledkem své půdy jako strom a plod, jenže v tajemnějším smyslu. Přichází-li tu na pomoc i výchova a zachovává-li se správně rodinná kázeň až do úplného rozvinutí jedince, pak není nesouladu mezi zemí a jejími obyvateli, stejně jako mezi otcem a dětmi. A tak tou měrou, jako plynou roky, utvářejí se v normálním případě vlastnosti rasy podle dobrých vlastností země a podle vlivu vzduchu a ročních období. Takto se doplňují a navzájem vysvětlují venkovan a jeho pole, měšťák a jeho město, pán a jeho panství. Země je, lze-li to tak říci, jakýmsi slovníkem, schopným tlumočiti svědomitému a rozumnému pozorovateli první záchvěvy duší.

Krajina Auge. Země a lidé. - Normandie, Lisieux. Krajina Auge. Právě tam přijala malá Terezie, narozená v Alençoně, první vlivy země, otevřela zrak pro pozemské světlo; právě tam ranní i večerní vánek šeptal dětským uším jejími prvními slovy neporušené přírody. Všimněme si, jaká asi ta slova byla.

Krajina Auge v Calvadosu, která se táhne od Orbecu přes Lisieux až k moři, je nejbohatším územím jednoho z nejbohatších francouzských krajů. Selské bohatství, které člověk udržuje trpělivým, ale jen mírným obděláváním půdy a které mu přináší ustavičná dobročinnost podnebí, slunce a vod. Není tam jediné vyprahlé stepi, jediného neobdělaného, suchého nebo pustého místa: zeleň louky těsně vedle smaragdu stromů. Křivka pahorků, zmírněná prací přírody, dotýká se jemně čar na horizontu, které ovívá mořským vánkem, zbaveným dravé rychlosti, a tento vánek osvěžuje milým dechem v době žní a senoseče. Není tu velkých zim ani přílišných veder; teplota, jsouc mírněna regulující činností Golfského proudu, se tu úzkostlivě vyhýbá ve své blahodárné umírněnosti všem extrémům. Vysoké a rozlehlé traviny ukrývají úrodné vody a sahají až k šíjím

krásných stád, které jimi tučnějí. Výletník, který se rozložil na sametové půdě, slyší zurčení tisíce potůčků, které zavlažují zemi, a když jí byly dodaly bohatství, spojují se v drobné svěží říčky tak průsvitné, že možno spočítat oblásky na dně. Průsvitné vody, čisté mléko, to jsou poklady, které se nám zdají samozřejmými a které nám cizinec tak závidí. Tam se rozkládají pevně k půdě připoutány selské statky a letohrádky.

Tyto statky se sobě podobají jak způsobem stavby, tak vnitřní čistotou. Všechny rozkvétají díky péči svých majitelů, kteří se o ně s otce na syna starají, je ošetřují a milují. Majetky se hromadí v skrytu a ponenáhlu u těchto prozíravých lidí, kteří nikdy neopouštějí zvyky, kroje a řeč rodného kraje. Celé generace se střídají na tomto plodném divadle, v němž uspokojují svou vášeň pro obdělávání půdy a svou lišáckou důmyslnost. Stavení se širokým stupňovitým příchodem a se špičatými lomenicemi, zelenající se humna plná jabloní vysázených do čtverce a sestády ušlechtilého chovu. Zalesněná údolí, kde se ještě skrývá v doupatech zvěř, zámožné a při tom prosté příbytky, kde vládne čistotnost a selské pohodlí, jinde neznámé.

Tam pracuje a žije pohodlně, ba docela v hojnosti, celý národ rolníků v dokonalé rovnováze; jsou pevně usazeni nazemi, šťastni, že s nimi dobře zachází, ale také proto, že jí mohou sloužiti, uspůsobeni k své práci jako k zděděným gestům, silní tím klidem, který dodává práce vždy jistá a výnosná. Tam se s návratem polních prací prožívají rok od roku tytéž starosti i radosti; ve velkých světnicích pod velkými přístřešky proti větru konají se rodinná shromáždění - v nichž se často ještě odříkává modlitba společně - a kde zem, předmět všech rozhovorů, jeví se vskutku jako živitelka a pramáti. Na kraji dědin rozradostněných zámožností a zdravím obyvatel jsou rozsazena velká panství: v této výlučně rolnické krajině Auge nejsou to ani bohaté zámky se skvělými architekturami velmožů z minulých dob, ani lovecká dostaveníčka krajin bohatých na zvěř: jsou to vznešené a jednoduché stavby s velmi důstojnými liniemi, ale bez ozdoby nebo přetížení: fasády se širokými portály vedou do zahrad, jediné to pýchy šlechticů této země. Široké trávníky jsou otevřeny do nekonečných pahorkatin, do hýřivých luk, které jsou přerušeny jen několika kytkami stromů, přírodou

sestavených krásněji než nejlepším malířem: ani živé ploty, ani zábradlí, ani mříže, které by rušily nebo urážely krásnou melancholii těchto zelených prostorů, kde nic nevadí ani neudivuje, kde všecko laská a sladce se usmívá. Silhueta velkých býků roztroušených na pastvinách rozveseluje samotu, aniž ji ruší. Člověk může v tomto jasné tichu naslouchat a rozumět bušení vlastního srdce.

Tytéž vlastnosti najdete ve všech krajích této šťastné země: necht' je to na tučných lukách, které založily proslulost Livarotu, nebo v stinných údolích Montgomery a starodávného Fervacques; necht' je to na pahorcích mezi Touques a Orbiquet, kde Tordouet skrývá ve svých lesích bohatých na zvěř svůj rudý mošt a svou starou středověkou věžičku; necht' je to v údolí s hýřivou zelení, kde Broglie svoje architektury vystavuje na odiv a kde La Vesprière svoje skrývá, kde bohatý Orbec vztyčuje svou starou románskou zvonici, kde čtyři svatí z Maillocu označují zříceniny čtyř věží zámku velkého Colberta; necht' je to v samotném Lisieux mezi jeho rozkošnými renaissančními domy, jeho důkladnou katedrálou a jeho zlatou komorou; necht' je to podél Touques a jeho veselých bře-

hů až do Pont - l' Evêque, a ještě dál až k vyhlášenému pobřeží, jehož světácké lázně nemohly znetvořiti královský charakter statků ze 17. století, roztroušených mezi Trouville a Honfleur: všude zachovává krajina Auge líbezná svérázná znaky, které jí dala štědrá příroda: svěžest, hojnost, elegantní prostotu, soulad a kázeň. Všecky tyto ctnosti země nacházíme, transponovány ovšem do vyšší oblasti, v duši jejích obyvatel, to jest Normandů, kteří - vyneseni na tuto zem, lidmi této země - nepodlehli vnějším vlivům ani ve fysickém, ani v morálním, ani v intelektuálním smyslu. A my se za chvíli setkáme s těmito ctnostmi ve stavu zrodu v duši malé Terezie, připravené, aby byla dotčena božskou milostí.

Povaha obyvatel nějaké krajiny je určována jednak prvky přírodními (podnebí, půda, přírodní bohatství), jednak jejími dějinami (vnitřní spory, blízkost hranic, snadnost živobytí). Tyto různé okolnosti vytvářejí v každé sociální vrstvě, v níž se vyvíjí činnost individuální, průměrný typ každé ze společenských tříd tohoto provinciálního světa: sedláky lišácké a rozvážné, obyvatele lesů otřelé a přímé; dělníky pro-

sté a statné; měšťáky nedůvěřivé a počestné; aristokraty melancholické a hrdé. To vše se slučuje v jediný krajový „typ“, v němž se vlastnosti, o nichž jsme právě mluvili, objevují ve zvětšeném měřítku. Jsou to vlastnosti, které vyslovují, možno-li to tak říci, sudičky nad kolébku normandského dítěte, které se právě narodilo.

A právě pod tímto „znamením“ přichází na svět Terezie, kvítek země normandské, provázená laskavým pohledem Nebes. Který je ten bdělý a zbožný zahradník, jemuž byla svěřena péče nad jejími prvními dny?

Rodina a její ctnosti. - Je jisto, je to axiom - že nejlepší semenko, zaseto do nejlepší půdy, dá nejlepší plody teprve tehdy, jestliže nad jeho klíčením bdí v této věci vytrvale a horlivě lidé zkušení. A tu je vhodné připomenout, jak Terezie byla přijata, vychovávána a chráněna svými lidmi a jak všechno, co ji obklopovalo, směřovalo od prvního okamžiku k její výchově duchovní a k jejímu počátečnímu zamíření k věcem božským.

Rodina tu byla zajisté vybrána; ale žádná predestinace. V celé věčnosti jediná Nejvyšší by-

tost zná vše; ale znamenalo by to dětinsky blouditi, kdybychom předpokládali, že znalost nějaké budoucí události vyžaduje její nezbytné vyplnění. Věřit v tuto nezbytnost znamená zároveň snižovat plány Stvořitelovy a neuznávat zásluhy stvořených bytostí. Nikoliv. Terezie se narodila v prostředí obdivuhodném; ale to nebylo vůbec proto, aby se jí usnadnil její asketický život. Bylo to proto, že rodina Martinova zasloužila, aby se Terezie narodila v ní a u jejího krbu. Byla hodna toho, aby přispěla k vytvoření světice.

Ludvík, otec Tereziin, se ucházel už vedvacetiletých o přijetí do kláštera na Velkém Svatém Bernardě. Zélie, matka Tereziina, se ucházela o přijetí mezi sestry řádu svatého Vincence z Pauly. Po patnácti letech se tento mladý muž, který neuměl dosti latinsky - a toto děvče, které prý nemělo dosti náklonnosti pro stav duchovní - setkali a spojili. Nejdříve mysleli, že budou moci vésti ve světě život klášterní ve všem odříkání těla. Potom však, vědomi toho, že stav světský ukládá povinnosti odlišné, měli devět dětí, které obětovali ještě před jejich narozením stavu duchovnímu. Byli to dva chlapci a sedm dcer. Oba chlapci a dvě dcery zemřeli v útlém

věku.¹⁾ Všech pět dětí, které zůstaly na živu, vstoupilo na Karmel nebo do řádu Navštívení. Terezie byla devátá a poslední.

Tyto krátké životopisné poznámky jsou nutné, abychom mohli poznat prostředí, v němž se rozvíjela a rostla malá Terezie. Musili bychom si vytýkat, kdybychom měnili cokoliv na jejich prostotě; neboť ona právě nám zaručuje pravdivost každodenních úkonů, o kterých nám vyprávějí: „Každé ráno (XIX) je zastihovalo u paty oltářů; poklekali společně k Eucharistickému Stolu, zachovávali přísně posty a újmy církevní, světili s naprostou věrností neděli a nacházeli ve svatém čtení svou nejmilejší zábavu. Modlili se společně... Velké křesťanské ctnosti zářily u tohoto krbu: zámožnost tam nezavlekla přepych; vládla tam prostota zcela patriarchální... Tento čistý život a vznešené city se vylévaly všemi formami lásky k bližnímu. Oba manželé vybírali předem každého roku z plodu své práce značnou sumu na dílo šíření víry. Ulevovali chudým v jejich bídě a ulevovali jim

¹⁾ Marie Helena † v 4¹/₂ roku; Marie Josef † v pěti měsících; Marie Jan Křtitel † v osmi měsících; Marie Melanie † v třech měsících.

vlastníma rukama... Nízkost světské bázně nikdy nezmenšila velikosti jejich duše.“

Autor předcházejících řádků poznamenává, že vnitřní život Svaté rodiny v Nazaretě neposkytuje jiného smyslu našim meditacím a že právě prostou a vždy zachovávanou věrností v konání každodenních povinností a tím, že žila v odříkání a posvěcovala láskou své nejnepatrnější skutky, zasloužila si Matka Boží nejvíc našeho něžného obdivu. Poznamenejme tu, odhlédající od všeho náboženského zaujetí, že nacházíme v tomto prostředí a ve výchově, která z něho vyplývá, tytéž účinné vlastnosti, jako ve „volání pudy“. Svěžest citu, prostota života, soulad a ukázněnost v prostředcích: malá Terezie nalézá u otcovského krbu tytéž vlivy - transponované ovšem do ctností - jimiž působil na ni její rodný kraj při zrození. Duch na ni působil stejně, jako předtím příroda. Je to dobrodějně pokračování téhož úradku. Terezie, kvítek své země, je zároveň kvítkem své rodiny, ozdobeným barvami a vůněmi, které příroda do ní vložila a které její rodina rozvíjí s nejúzkostlivější pravidelností. Takto se spojila jednotnost vedení s prostotou srdce, aby pracovaly na vytváření dokonalého díla. Takto už na pra-

**hu života je duše Tereziina připravena naslou-
chat, chápat a přijímat.**

II. Život Tereziin

Sledujeme tu rytmus a běh Dějin duše, psaných karmelitkou Terezií od r. 1895 do r. 1897, a to nejen proto, že jsou absolutně přesné co do fakt, ale i proto, že je to jedno z nejkrásnějších mystických děl, jaké bylo kdy napsáno. Jestliže tu zhušťujeme v několika rysech těch čtyřista stránek, jimiž proudí vyšší poznání, láska a ctnosti, činíme to proto, že sestupující k naší nízké úrovni průměrných lidí toužíme po tom, aby bychom nevyplašili - nepolekali nebo snad neodstrašili - stálým pohlížením na dokonalost ty smutné, vlažné a nedostačující duše, jak sami jsme. Chceme tu vyplnit, seč jsou naše chabé síly, přání Tereziino, která se činila docela malou a stávala se malým dítětem, aby jí mohli všichni následovat. Nechceme, kdybychom ukazovali beze vší prozíravosti Terezii chvějící se štěstím uprostřed jejích bolestí a ženoucí až k božskému heroismu přijímání své oběti, nechceme, aby snad někdo při této neslýchané podívané neupadl v pochybnost a nezvolal: „Toho my nikdy nedokážeme!“ Nikoliv, dokážeme to; Terezie nám to přece řekla, opakova-

la a stokrát nás o tom ujišťovala. A my budeme jen následovat její andělské předtuchy, když ji budeme předvádět - podle jejího vlastního svědectví - v té prostotě, která činí vše snadným a připouští dokonce i chyby a nedokonalosti naší přirozenosti jako záruku spásy pokolení lidského.

1. Život pozemský

Útlé dětství. - „Bůh“, praví Terezie na prvních stránkách svého životopisu, „mi učinil tu milost, že rozvinul velmi časně mou chápavost a že vryl tak hluboko do mé paměti vzpomínku na mé dětství, že se mi zdá, jako by dávno minulé události se staly teprve včera.“ Ale dodává hned za tím, že Bůh jí dal srdce vroucí a citlivé k lásce. Lze tudíž říci, že v nejuťlejším věku, kdy lidské schopnosti, jako rozum a paměť, ještě jsou ve stavu zárodečném a jakoby zastřeny, citlivé srdce Tereziino bylo už tehdy lidským přijímačem božského vysílače, a že její něžné dívčí ctnosti byly „ohlasem“ prvního působení Nebes (samozřejmě představovaných u dítěte, jež sotva otevřelo oči, rodiči, kteří stáli u jeho kolébky). A tak, sotvaže se naučí mluvit,

projevuje ve styku se všemi lidmi neobyčejnou otevřenost, která jediná je sto uspokojit svědomí, od přírody krajně citlivé. Nemůže a ani nechce tajiti nic ze svých myšlenek těm, kteří jsou jejími přirozenými vůdci na samém začátku jejího života. Chápe zcela přirozeně v tomto rodinném kruhu své sestry, z nichž dvě starší byly postupně pro ni plodnými vzory a z nichž zvláště druhá, Pavlína¹⁾, druhá dcera Martinova, měla na ni svatou přímostí svého charakteru vliv, který je sice nesnadno blíže určit, ale který byl tak trvalý a živý, že lze říci, že malá Terezie se vždy snažila utvářet podle jejího vzoru.

O jejím útlém dětství řekneme vše, co je nutno, teprve tehdy, až poznamenáme, že dítě projevovalo od svých prvních dnů dva sklony: tvrdohlavost a pýchu. Zapamatujme si to: a obdivujme se, jak může oddání se Bohu přeměnit tyto nedokonalosti, anebo chcete-li, tyto hlavní hříchy ve velkolepé ctnosti: tvrdohlavost Tereziina byla později její trpělivost vše snášet a vše trpět; její pýcha, to byla později její ne-

¹⁾ Kterou si Terezie při smrti paní Martinové zvolila za svou matičku.

ústupná vůle oddat se lásce, nic nevidět, nic nedělat mimo oblast této lásky. A tak sklony, z nichž se Terezie omlouvala, byly později nejlepší oporou její náklonnosti a vedoucími složkami jejího osudu.

Za tohoto duševního stavu ztratila malá Terezie matku (1877).

Les Buissonnets. - Po smrti Tereziiny matky usadila se rodina Martinova, aby byli blíže rodiny Guérinovy (paní Martinová byla rozená Zélie Guérinová) v Lisieux na statku v předměstí les Buissonnets. Klidnost tohoto příbytku nedala se srovnat s ničím, než s duševním klidem jeho obyvatel. Tam se připravovalo všech pět dcer Martinových k životu klášternímu. Tam plynul Tereziin dětský život, který se ponenáhlu vyvinul za blahodárného vlivu rodinného prostředí v „zalíbení v nebi“. Jsou to rozkošné naivnosti velmi útlého věku; a je třeba to připomenouti, neboť to dokazuje, že Terezie byla od časného mládí poznamenána pečetí té prostoty, kterou tolik milovala. Všichni, kdož ji obklopovali, konali stejně a prostě svou katolickou povinnost. A tak život na les Buissonnets míjel v klidu a míru a dny tam plynuly ja-

ko čistá voda bez virů a zmatků a připravovaly tak malé děvčátko, aby přijalo do duše čisté jako krásný křišťál prvé dotyky z Výšin.

Terezie dosáhla takto půl deváta roku a chodila a z části se i stravovala v opatství benediktinek v Lisieux. V této době vstoupila její sestra Pavlína, její „matička“, na Karmel. Lze říci, bez pochyby s jistotou, že odchod této tak milované Pavlíny, která byla vyvolenou průvodkyní dětství a dospívání Tereziina, způsobil v jejím citlivém srdci prudký otřes. Od smrti její matky se povaha Tereziina změnila: „malý šotek“, o němž se paní Martinová zmiňovala ve svých důvěrných dopisech, přeměnil se v dítě mírné a melancholické, jež mělo stále pláč na krajíčku. Ale život vnitřní, ku podivu vnitřní u dětí tak mladých jako Terezie, její sestry a sestřenice (děti pana Guérina), plynul dále. Všechno mělo vztah k nebi; a když si malá děvčátka hrála, bylo to „na poustevníky“. A vstup starší velké sestry na Karmel byl signálem k zdvojnásobení její prosté zbožnosti, ale také signálem počátku té zvláštní chorobné malátnosti, „ztrnulosti“, v níž dítě jevílo se hned necitlivým, hned v deliriu, nepoznávajíc nikoho okolo se-

be - a z níž vyšlo teprve, až si toho zoufale vyžádalo.

To je podle Tereziiných slov jediný zázrak z jejího dětství a dospívání. Přiznává sama, že v paroxysmu bolesti viděla „oživnouti a přibližovati se sochu Panny Marie, stojící u jejího lůžka, která vydychovala nevyslovitelnou něhu a dobrotu a která ji pronikala svým okouzlejícím úsměvem.“ Nazítří byly bolesti ty tam, tělesný stav se stal opět normálním a zdraví Tereziino se nadále upevňovalo.

Léta, která následovala, byla pro Terezii vyznačena událostmi, jež se všechny vztahují k rodinnému životu náboženskému: návštěvy u Pavlíny, tehdy už Karmelitky; její první svaté přijímání a biřmování, odchod sestry Marie na Karmel; a každá z těchto událostí se mocně dotýkala vnímavé duše Tereziiny. Ale zdá se, že nejdůležitější je určení rozpoložení této duše, která u dospívajícího děvčete sotva dvanáctiletého projevovala mimořádnou sílu duševních radostí a bolestí. Byl to nejprve ohlas všech událostí, schopných dojmouti citlivou duši vždy k vzrušení připravenou, a jakoby prodlužovaný postupující ozvěnou, ale přede-

vším to byly určité zvláštní dispozice, nepochybně vrozené, které však dítě rozvíjelo a v sobě násobilo s největší horlivostí.

Říká to sama: nedovedla si hrát; věnovala svůj čas, obyčejně tak potřebný k vnějšímu uvolnění, „rytířské četbě“ (to je její vlastní výraz). A tak Terezie odjakživa měla a pečlivě pěstovala svou zálibu v mlčení a meditaci. Nedomnívejme se, že se snažila napodobovat hrdiny své četby; nikoliv: neznala ani technického označení těchto usebrání. „Když se mne jedna z mých učitelek v opatství tázala, čím se ve volných dnech zaměstnávám, odpověděla jsem: Skryji se do prázdného koutka ve svém pokojíku a tam myslím... myslím na Boha, na věčnost... a vůbec myslím.“ Je patrné, že dítě, puze svou privilegovanou povahou, už tehdy se modlilo. V těchto krátkých chvílích - které si v duchu odříkání přísně odměřovala - se jí dostalo toho, co sama považuje za jednu z největších milostí svého života. Tato milost nebyla v podstatě nic jiného, než odhalení toho, co bylo později její cestičkou a jejím učením: „Chceme-li dojítí nejvyšší slávy, nemusíme vykonati veliké činy, ale stačí ukrýti se před lidmi a před sebou samým... a bylo mi ukázáno,

že moje sláva nebude patrná očím smrtelníků, nýbrž že bude spočívat v tom, že se stanu světicí... A mám vždy tutéž odvážnou důvěru, připojila o deset let později, nespolehám se totiž na své zásluhy, neboť jich nemám... a On jediný mě zahrne svými zásluhami a učiní mě svatou.“

V tomto období byla poslušna své sestry Marie, která se o ni starala jako před tím sestra Pavlína. Práví, že „tehdy se její srdce rozhořelo živou touhou po utrpení, spojenou s jistotou, že jí ho bude dopřáváno velké množství.“ „V celém svém životě neměla jsem podobných útěch. A po této jistotě, bylo to v den jejího biřmování, dostalo se jí síly trpěti, síly velmi potřebné, neboť mučednictví její duše už mělo začít. Toto mučednictví tvořily chorobné skrupule. Trvaly dva roky. Je nesnadno je vylíčiti tomu, kdo je neprocítil: a je nemožno představit si jejich muka. Každý čin, každý pohyb, každá myšlenka stává se předmětem úzkosti a zneklidnění. Bylo by možno se odvážit říci, že je to jakási neurasthenie duše? Nebylo jiného prostředku, jak ji odehnat, než obnoviti tomuto skloněnému a bolestnému kvítku bohatou prstí rodinné zahrady (mívala tehdy smutný

sklon k neustálému pláči a pro všechno se trápit). Při vstupu Marie na Karmel se duše Tereziina, zbavená každodenní opory, na níž si byla navykla, obrátila výlučně k Spasiteli nebeskému. Od té doby prosila své mrtvé bratry a sestry, aby jí seslali mír. Dostalo se jí ho.

Na Boží hod vánoční r. 1886 dosáhla toho, že zvítězila nad svou krajní citlivostí.

Od toho dne, jak sama výslovně praví, vyschl pramen jejích slz. Stala se silnou a statečnou a „nalezla provždy svou duševní sílu, před půl pátým rokem ztracenou.“

Tato přeměna, zároveň fysická i citová, je zajiště velmi podivná; ale oč podivnější je toto osvícení duše, které nastalo v téže době, osvícení, které Terezie projevuje slovy, předpovídajícími již její budoucí poslání: „A rozhodla jsem se, že budu v duchu neustále dlíti u paty Kříže, abych přijala božskou rosu spásy a mohla ji rozšiřovati; byla jsem sžírána žízní po duších a chtěla jsem za každou cenu vysvobozovati hříšníky z věčných plamenů.“¹⁾

¹⁾ A jejím prvním hříšníkem byl pověstný Pranzini; prosila vytrvale za jeho kajicnou smrt a žádala za to znamení o jeho kajivosti, kterého se jí vskutku dostalo.

Aby se mohla udržet v tomto stavu neustálých obětí, v němž by se byla její horoucí povaha zničila, našla si útočiště a oporu v četbě Následování. Můžeme si pomyslet, že se jí dostalo tímto duchovním obcováním s největšími tajemstvími a nejkrásnějšími city toho náboženského vědění, jehož byla později tak obdivuhodně znalá a jehož první dary přijímala „večer v pavilonku noříc (se svou sestrou Célinou) zrak do hlubokého azuru, posetého zlatými hvězdami.“ Tehdy, právě v tom hlubokém tichu les Buissonnets dozrála v Terezii touha po Karmelu.¹⁾ Tato touha vstoupila do její energické, ale zdrženlivé duše na trvalo a naprosto rozhodně. Nazývala ji od té doby svým určením. Toto určení v ní utvrzovat bylo tehdy souzeno jediné sestře Pavlíně, vstoupivší na Karmel před pěti lety, a pro jeho uskutečnění jí velkodušně postoupila své místo její sestra Céлина.

Cesta na Karmel. - Od té doby nebyl život pro

¹⁾ Její touha sahala dále do minulosti. Což neřekla svému biskupovi, že se chtěla zasvětit Bohu ještě před svým třetím rokem?

tuto sotva čtrnáctiletou dívku ničím jiným než výlučnou touhou po životě klášterním. Ale kolik váhání, úzkostí a modliteb před zavřenými dveřmi! Útěch od Pavlíny se Terezii dostávalo pouze přes mříže Karmelu za rozhovorů, jen skoupě dovolovaných podle pravidel řádu. Její sestra Marie ji shledávala příliš mladou; neodvažovala se svěřit své sestře Célině; a její otec, který už obětoval dvě starší dcery, se stěží vzpamatoval z oné kruté rány, jejíž opakování bylo nebezpečné. Toto kolísání a tato zvláštní duševní muka trvala půl roku. Konečně, hnána bez pochyby vnuknutím shůry, jemuž nic se neubrání, Terezie se odhodlala svěřit tomu, jehož měl hlas přírody učinit hlavním odpůrcem takového plánu, totiž svému otci. K tomuto svěření došlo na svatodušní svátky r. 1887. Tento den byl zajisté největším dnem Tereziiným před vstupem do kláštera. Zdá se nám, že bychom nutně oslabili vyprávění o této dvojí oběti, kdybychom je zkrátili: oběti dítěte, odříkajícího se světa, a oběti otce, odříkajícího se své dcery. Obdivuhodná vznešenost těchto dvou duší dá se popsati jen perem samotné Terezie. „K tomuto svému velkému svěření vybrala jsem si svatodušní svátky. Celý den jsem pro-

silu za osvětlení Ducha Svatého a vzývala apoštolu, aby za mě prosili a vnukli mně slova, která bych měla pronést. Což neměli právě oni přispěti na pomoc bázlivému dítěti, jež Bůh určoval k tomu, aby se stalo apoštolem apoštolů modlitbou a obětí? Když jsem se odpoledne vrátila z požehnání, naskytla se mi kýžená příležitost. Tatínek seděl už v zahradě; tam s rukama sepjatýma rozjímal nad divy přírody. Zapadající slunce ozlacovalo svými posledními ohnivými paprsky vrcholky velkých stromů a ptáčci štěbetali svou večerní modlitbu.

Jeho krásná tvář měla nebeský výraz a cítila jsem, že mír zaplavuje jeho srdce. Bez jediného slova jsem si k němu přisedla s očima už zvlhlýma od slz. Podíval se na mě s nevyslovitelnou něhou, opřel mi hlavu o své srdce a řekl mi: „Co je ti, má děvečko? Svěř se mi...“ Potom se zdvihl, jako by chtěl zakrýti své vlastní pohnutí, a kráčel pomalu, tiskna mne stále k srdci.

V slzách mluvila jsem o Karmelu, o své touze vbrzku tam vstoupit, a tehdy otec plakal. Přesto však mi neřekl nic, co by mě bylo mohlo odvrátit od mého určení; jen mi prostě naznačil, že jsem ještě příliš mladá, abych mohla učiniti

tak závažné rozhodnutí. A když jsem trvala na svém, hájíc dobře svou věc, tu se můj nesrovnatelně dobrý otec se svou přímou a ušlechtilou povahou dal brzy přesvědčit. Pokračovali jsme dlouho ve své procházce; mému srdci se ulevilo a tatínek už neplakal. Mluvil se mnou jako světec. Potom se přiblížil k nízké zdi a ukázal mi drobné bílé květinčky, které se podobaly malým liliím; a tu vzav jednu z nich, podal mi ji a při tom vysvětlil, s jakou péčí jí dal Pán vyrůst a ji uchoval až do tohoto dne.

Zdálo se mi, že slyším svou vlastní historii, neboť tak nápadná byla podobnost mezi květinčkou a malou Terezií. Přijala jsem ji jako relikvii; a všimla jsem si, že když ji chtěl tatínek utrhnout, vytrhl ji se všemi kořínky, aniž je potrhál: zdálo se, že je určena, aby žila ještě v jiné, úrodnější půdě. A totéž byl právě učinil můj drahý tatínek pro mne, když mi dovolil, abych vyměnila půvabné údolí, svědka mých prvních kroků v životě, za horu Karmelskou.“

Když byla dosáhla ne bez obtíží úplného souhlasu rodiny, Terezie narazila nejprve na odmítnutí superiora, které bylo vyvoláno jediné jejím útlým věkem, a později na odmítnutí bi-

skupa z Bayeux a Lisieux. Tři dni poté odcházela Terezie se svým otcem a se sestrou Célinou do Říma s poutnickou výpravou francouzskou. Když se jí nedostalo kladné odpovědi ve Francii, Terezie se jí šla dožadovat k hlavě křesťanstva. Jaký to byl kříž pro její vrozenou bážlivost! „Měla-li jsem dosáhnout tohoto svolení, musela jsem o ně žádat; musela jsem se odvážit mluvit s papežem! Toto pomyšlení mě uvádělo v rozechvění.“

Přece však, když jí bylo slyšení povoleno, promluvila. Slyšme, co o tom sama vypravuje:

„Nikdo nepromluvil ani slova, já jsem však byla pevně odhodlána promluvit, když tu najednou abbé Révérony, který stál napravo od Jeho Svatosti, nám hodně hlasitě oznámil, že absolutně zakazuje hovořit se Svatým Otcem. Obrátila jsem se s tázavým pohledem na Célinu; srdce mi bušilo, div se nerozskočilo....

„Mluv!“ řekla mi.

V následujícím okamžiku klečela jsem už u kolenu papežových. Když jsem políbila střevíc jeho, podal mi ruku. Tu jsem k němu zdvihla svůj zaslzený zrak a takto jsem ho prosila: „Přesvatý Otče, chci od Vás žádat velkou milost!“ Tu hned sklonil hlavu až ke mně, takže

jeho tvář se skoro dotkla mé; člověk by byl řekl, že jeho velké, hluboké oči mě chtějí proniknout až do hloubi duše.

„Přesvatý Otče,“ opakovala jsem, „dovolte mi na počest svého jubilea vstoupit v patnácti letech na Karmel!“

Velký vikář z Bayeux, udiven nad tím a nespokojen, hned prohodil: „Přesvatý Otče, je to dítě, které touží vstoupit na Karmel; představení však právě nyní tuto otázku zkoumají.“

„Nuže, milé dítě,“ řekla mi Jeho Svatost, učiňte, jak představení rozhodnou.“

Tu, sepnuvši ruce a opřevši je o jeho kolena, učinila jsem poslední pokus:

„- O Přesvatý Otče, kdybyste Vy řekl „ano“, všichni by souhlasili!“

Podíval se na mě upřeně a pronesl tato slova, klada pronikavý důraz na každou slabiku:

„- Nuže... nuže... vstoupíte, je-li to vůle Boží.“

Chystala jsem se ještě mluvit, když dva strážci mě vyzvali, abych povstala. Vidouce však, že to nestačí, chytili mě podpaží a Révérony jim pomáhal mě zdvihnout, poněvadž jsem stále ještě měla sepjaté ruce opřeny o kolena papežova. Ve chvíli, kdy jsem byla takto nadzdvihnuta, dobrotivý Svatý Otec položil jemně svou

ruku na mé rty, potom ji zdvihl, aby mně požehnal, a sledoval mě dlouho svýma očima.“
Zkouška byla úplná: nic na zemi nepodporovalo touhu Tereziinu; přesto však si na dně svého smutku uchovávala svou důvěru a stále stejně dobrou mysl. Konečně jí bylo r. 1888 dovoleno „vstoupit“; a převorka Karmelu datum vstoupení určila hned po masopustě. Terezie ztrávila tyto tři měsíce tím, že „lámala svou vůli, konala drobné služby.... Nemohu ani vypovědět, jak jsem za tohoto čekání vyspěla v oddanosti, pokoře a jiných ctnostech.“
Poznamenejme tu, že cesta do Říma ukázala Terezii, že pravý smysl Karmelu je péče o duchovenstvo. Říká to tím svým způsobem, zároveň otevřeným i zdrženlivým: „Modlit se za kněze, jejichž duše se mi jevily čistšími než křišťál, zdálo se mi úžasné: své určení jsem pochopila v Itálii.. Setkala jsem se tam s mnoha kněžími; viděla jsem, že jestliže je jejich vznešená důstojnost vyzdvihuje nad anděly, nejsou o nic méně lidmi slabými a křehkými.. je posláním Karmelu uchovávat sůl země: nabízíme své modlitby a oběti za apoštoly Páně.“

Život na Karmelu. - Konečně, po tak dlouhém

čekání, vstoupila Terezie dne 9. dubna 1888 na Karmel. Po posledním rodinném shromáždění, „kdy loučení je tak srdcervoucí“, kdy je slyšet jen vzlykání, kdy se ptá sama sebe s tlukoucím srdcem, zda-li to sama přežije, nastává konečně klid, tichý, hluboký, nevýslovný klid, který nikdy nemizí, „ani uprostřed největších zkoušek.“

Nedomnívejme se ovšem, že radost na Karmelu je bez mráčku; v mlčenlivém štěstí srdce žádná oběť nezaráží, ale kroky novicky „narážejí na více trnů než růží.“ Když o tom uvažujeme, shledáváme normálním, že duše předurčené Nebem nemohou prožívat dokonalého pozemského blaha. Zvenčí jsou tu přísná ustanovení řehole a výčitky superiorovy; a uvnitř „každodenní chléb hořké vyprahlosti.“

Je nesnadno pochopit těm, jichž se milost nedotkla, jak klid a spokojenost opravdu nebeská mohou v sobě obsahovat zkoušky a neustálá trápení. Ale v tom právě je jeden ze znaků a dobrodiní určení; a my to musíme posuzovat takto a přidržovat se prohlášení samotné Terezie: „Čím více bylo soužení, s kterým jsem se setkávala, tím více rostlo mé roztoužení po utrpení: to byla po celých pět let moje cesta; ale já

jediná jsem o ní věděla.“ - Z těchto pěti let, za kterých Terezie stoupá pomalu ve všech směrech života fyzického i intelektuálního po stupních neschůdného žebříku zdokonalování, zapamatujme si obzvlášť příhody, které ukazují, jak byla jakoby Boží rukou vedena k vytvoření svého učení a k odhalení *nové cesty spásy*. Její představení si hned povšimli její krajní prostoty; v prvních dobách byla dokonce překážkou rozletu její duše; ale „ čím více se přibližujeme Bohu, tím se stáváme prostšími.“ Když Terezie ztratila svého prvního vůdce, obrátila se přímo k Pánu, který jí ukázal, „že pravé kralování spočívá v tom, aby se snažila být neznámá a nepočítaná za nic, aby její radost spočívala v sebeponížení, utrpení a v opomíjenosti.“ Toto přehlížení samy sebe se vztahovalo na všechno. Tato touha po utrpení neznala hranic. Chceme uvést jen jediný důkaz: nazítří slavnosti srdce, která provázela obláčku novicky, byl její otec po třetí ztížen ochrnutím, které později postihlo celé tělo a trvalo až do jeho smrti (1894). Terezie říká: „Slova nejsou s to vyjádřit naši úzkost... později v nebi budeme mít rádi tyto chmurné dny svého vyhnanství... tři léta otcova mučednictví se mi zdají nejplod-

nějšími z našeho života... nevyměnila bych je za nejvznešenější opojení... jak byl vzácný a drahý tento tak hořký kříž!“ Slova, která svět zajisté shledává nelidskými, ale pro něž musíme být „na stezkách“ dokonalosti, abychom je mohly shledávat nadlidskými.

Tak uplynulo půl druhu roku, který dělil obláčku od slibů. „Abychom se mohli v brzkou radovat z věčného štěstí, volíme na tomto světě utrpení a opovržení... moje touha po utrpení byla naplněna... ale vyprahlost se zvětšovala: nenacházela jsem útěchy ani na nebi, ani na zemi... a přece jsem byla nejšťastnější ze všech tvorů... to všechno by si vyžádalo mnoha stránek... ale tyto stránky se nebudou na zemi nikdy číst“.

Jaké doznání, a při tom jaká velikost v tomto ponížení v prachu země! Nemyslím, že by bylo kdy lépe než těmito dvěma řádky popsáno zamíření duše k nebi, duše, která dobrovolně ztratila všechno na tomto světě. Potom nadešla „mystická svatba“, kterou představují slavné sliby a přijetí roušky řeholní.

Mystická svatba. - Hle, jak se k úžasu lidí světa tato svatba ohlašuje:

Za nábožného bdění, zpravidla tak klidného, které předchází jitra toho velkého dne, objevilo se mi pojednou mé určení jako pouhý sen, pouhá chiméra. Temno mě tak mocně obklopilo, že jsem chápala jen jedinou věc: poněvadž se necítím povolána k životu duchovnímu, musím se vrátit k světskému životu.

Ach! Jak vyličit mou úzkost? Co jsem měla učinit za podobného zmatku? Došla jsem k znamenitému rozhodnutí: odhalit toto pokušení bez prodlení naší představené. Vyvolala jsem ji tudíž z choru; a plna zmatku vyznala jsem jí svůj duševní stav. Na štěstí viděla jasněji než já, spokojila se tím, že se usmála nad mým důvěrným sdělením a dokonale mě uklidnila.“

Když byl tento poslední boj dobojován, byla Terezie zahrnuta přívalem míru, který přesahuje všechno pomyšlení. A tak vykonala sliby a za čtrnáct dní poté přijala řeholní roušku. To znamená v očích smrtelníků, že si vybrala nebe za cíl a smrt za prostřednici. Smrt jejích družek a jejích představených stává se jí naučením; ba ještě lépe: „okouzlující podívanou“, samozřejmě nikoliv pro sebe samu, ale pro poznání této chvíle a věčnosti, která po ní přichází.

Počínajíc tímto definitivním zasvěcením, duch této karmelitky směřuje k její cestě a k cestě, již měla odkázat svým žákům. „Mám už jen jediné přání, a to milovat Ježíše... láska jediná mě láká; miluji utrpení a smrt, dlouho jsem je volala jako posly radostí... dnes je mi jediná odevzdanost průvodcem: nedovedu už žádat nic jiného než dokonalé naplnění vůle Boží na své duši... cvičím se jen v lásce.“

V této době - trvalo to pět let - naplnila ducha Tereziina četba svatých knih a Následování tou svatou učeností, která ji - podle slov samotného papeže Pia XI. - obohatila darem moudrosti zcela vyjímečné, „takové moudrosti, že mohla vyznačit i pro jiné bezpečnou cestu spásy.“

A v téže době, kdy Terezie obětovala tuto cestu pro jiné, nacházela svou v úplném sebeobětování milosrdné Lásce.

Odevzdání. - Je 9. června 1895. Když byla karmelitka meditovala, modlila se a bděla, tu se pozdvihne z hloubi jejího srdce hlas, ještě nikdy neslyšený. A Karmelitka mu odpovídá. Tu je její odpověď, prostoupená plamenem mystického žáru, pro niž bychom si dělali výčitky, kdybychom ji zamlčeli anebo jen zeslabili.

„Ó, můj božský Pane, zvolala jsem, z hloubi svého srdce, což se má dostávat obětí jen Tvé spravedlnosti? Což jich nepotřebuje i Tvoje milosrdná láska? Se všech stran je zneuznávána, odmítána... srdce, kterým jí toužíš štědře udělit, obracejí se k tvorům lidským a od nich žádají štěstí s ubohým chvilkovým zápalem, místo, aby se vrhala do Tvého náručí a přijímala slastiplnou výheň tvé nekonečné lásky.

Ó, můj Bože, což tvoje zavrhovaná láska zůstane uzavřena v Tvém srdci? Zdá se mi, že kdybys našel duše, které by se obětovaly Tvé lásce tak jako oběti Beránka, rychle bys je strávil a a byl bys šťasten, že nemusíš nikterak potlačovat plameny nekonečné něhy, které jsou v Tobě uzavřeny.

Jestliže se ráda uvolňuje Tvoje spravedlivost, která se přece rozprostírá jen na zemi, oč více musí toužit Tvá milosrdná láska zapálit duše, poněvadž Tvé milosrdenství sahá až k nebesům! Ó Ježíši, nechť já se stanu tou šťastnou obětí, znič tuto svou malou hostii ohněm božské lásky.“

„Odedne, kdy jsem se obětovala,“ dodává, „láska mě proniká a obklopuje; tato milosrdná láska mě neustále obnovuje, očišťuje a nenechává

ve mně jediné stopy hříchu. Nikoliv, nemohu mít strach z očistce; vím, že bych si ani nezasloužila vstoupit se svatými dušemi do tohoto místa usmíření; ale vím také, že oheň lásky je víc posvěcující než oheň očistce, vím, že Ježíš nemůže pro nás žádat utrpení neužitečná a že by ve mně nevzněcoval touhy, které cítím, kdyby je nechtěl naplnit... “

V tutéž asi dobu zastávala Terezie úkol učitelky novicек, a to se směsí přísnosti a laskavosti, která jí dodala nejkouzelnějšího vlivu nad mladým stádem, jež měla pást.

A v hloubi svého srdce neustále „chutnala v tichu a radosti hořkých plodů zkoušky.“ Tak jeden rok uplynul; a tu najednou propukne prudko a nečekaně první záchvat choroby, která ji měla zahubit. Terezie, která v něm vidí předzvěst smrti, se nad ním jen pousměje a úskostlivě ho tají. Právě v tu dobu Karmel Hamoř žádá o výpomoc v Lisieux. Kdo chce žít v cizině v karmelských klášterech, musí se k tomu cítit zvláště povolán: převorka v Lisieux upozorní Terezii, že se domnívá, že ona je k tomu povolána, a že jediné její zdravotní stav je jejím odchodu na překážku. A tehdy těžký kříž dolehl na její slabá ramena.

Velká zkouška. - Je dvojí: zkouška těla, jehož slabost nedovoluje už, aby se přizpůsobilo rozletům duše; a zkouška ducha, „který nezná radosti z víry v době, kdy koná skutky víry“, a který „už nenalézá uspokojení v roztoužení po nebeské vlasti.“ Tehdy shledává: „Jsem nemocna a nevléčím se: ale zůstávám klidna, neboť si už nenáležím: oddala jsem se Ježíši... Jakého neklidu se zbavujeme slibem poslušnosti!“

Tehdy právě, hnána předtuchou, která ji říká, že její pozemský život se vbrzku skončí, a zatím co na ni všechny bolesti marně doléhají, nalézá obdivuhodné výrazy, hodné zvěčnění; jimi odhaluje svůj duševní stav a svou cestu tak, jak ji její četba a její meditace v ní vybudovaly. A nám už není možno ji vykládat; můžeme jen opakovat její slova: „...Není mně možno, abych něco konala sama ze sebe; jediné, čím se zabývám, je čím dál tím užší spojení s Bohem: ostatní mi bude přidáno ... moje ruka se naplnila tolikrát, kolikrát toho bylo třeba, abych mohla nasytit duše svých sester (novicek)... musím za každou cenu konat svou povinnost... jen modlitba a oběť vytvářejí mou sílu: to jsou moje nepřemožitelné zbraně... nemohu říci,

že mě Ježíš vnějšně uvádí na cesty ponížení; spokojuje se s tím, že mě ponижuje v hloubi mé duše . . . jsem jen docela malá dušička, schopná přivábit k Bohu jen docela malé věci . . . Pán do mne vložil touhu po tom, co mně chtěl dát¹.“ Tento výkřik božské lásky, výkřik důvěry, měli bychom s ní opakovat při každé příležitosti: neboť to, že ho vydala, způsobilo, že neexistuje jediné srdce, které by mohlo upadnout do zoufalství, tohoto citu, zrozeného z Temnot, jímž činí ďábel poslední pokus zmocnit se našich duší: „Svou duši pozdvihuji k Bohu v důvěře a lásce, ne proto, že jsem byla uchráněna smrtelného hříchu. Ach, cítím, že i kdybych měla na svědomí všechny hříchy, které lze spáchat, neztratila bych nic ze své důvěry; šla bych se vrhnout se srdcem zkroušeným do náruče svého Spasitele. Víím, že miluje marnotratného syna, slyšela jsem, co řekl svatě Maří Magdaléně, cizoložnici, Samaritance. Ne, nikdo by mne nemohl

¹) Ještě před vstupem na Karmel toužila Terezie být misionářkou. Ale právě v tyto dny se cítila víc než kdy jindy lákána „apoštolátem“ a zasvětila se v duchu velké záležitosti hlásání Krista na celé zemi; je to určení zvláštní, které jí vyneslo jméno patronky misionářů, o němž budeme mluvit později.

nastrašit, neboť vím, jak na tom jsem s jeho láskou a milosrdenstvím. Víím, že celé to množství urážek by se rozplynulo v okamžení jako kapka vody ve žhoucí výhni.“

Volání lásky. - Nyní nastává nejplodnější období života Tereziina, vtisknuté mezi dvě blízké hranice; cítí, že je neustále osvěcována zkouškami, které radostně snáší; její blízké poslání se rýsuje zřetelněji a s ním zároveň i její tak přirozené učení (nic didaktického nebo chladně vypočítaného nebo odvozeného: vše se děje vzruchem a rozmachem srdce) o nové cestě, o „cestičce“... „Nemám,“ praví, „útěchy na zemi: Ježíš mě zasvěcuje do tajemství; není to však prostřednictvím knih, neboť nechápu, co čtu!“ Musíme vysvětlit tato slova, jejichž pokora je naprosto neuvěřitelná, textem následujícím: „Nikoliv, Terezie nechápe badáním, ani rozumem, ani některým z těch nástrojů, které bývají obyčejně dávány do služeb naší inteligence: chápe srdcem, intuitivně, a prohlášení, že nechápe, ji utěšuje ze všeho, jakmile začne zužitkovávat vědu lásky. Je to ta věda lásky, jejíž ani jediný zákon se nepodobá těm, které řídí ostatní vědy; je to věda, která jí ukazuje je-

dinou cestu, odevzdanost, „dítěte, které usíná bez obav v otcově náruči...“ nemůžeme nikdy zoufat, neboť Ježíš nežádá velkých činů, nýbrž jen odevzdanost a vděčnost.“

V tu dobu toužila po všech apoštolátech, po všech posláních, po všech mučednictvích, po všech trápeních. Potom se zas vracela k sobě: „Což je na světě duše slabší než má? Ale právě proto, že byla malá moje přání, ráčil's mi je vyplnit... a splníš i ostatní.“ Z těchto tužeb, které se pro svou prudkost měnily v každodenní muku, nacházela úlevu v epištolách svatého Pavla: „Nejdokonalejší dary“, soudí, „nejsou ničím bez lásky: milosrdenství je cesta... Konečně dojdu už, klidu... láska zahrnuje všecko, objímá všechny doby a místa... moje určení je láska.“ A dále:

„Nejsem než bezmocné a slabé dítě, ale právě moje slabost mi dodává odvahy, abych se nabídla za oběť Tvé lásce, ó Ježíši! Kdysi připouštěl Bůh silný a mocný jen oběti čisté a bez poskvrny: božskou spravedlnost bylo možno uspokojit jen dokonalými oběťmi; ale zákon bázně byl vystřídán zákonem lásky, a láska mě vyvolila za oběť, mě, slabé a nedokonalé stvoření! Což tato volba není hodna lásky? Ano,

má-li být láska dokonale uspokojena, musí se snížit až k nicotě a přeměnit v oheň tuto nicotu.“

A sama se poděsivši nad svými vzlety, povídá: „Mou omluvou je, že jsem dítětem ... Nápadné činy jsou mi zakázány; moji bratří pracují a já, malé dítě miluji ... jak může duše tak nedokonalá toužiti po plnosti lásky? Ačkoliv jsem malá, odvažuji se upíratí svůj zrak na slunce Boží lásky ... Že nemohu ulétnouti? Umru proto bolestí? Nechci se dokonce ani trápit; chci tu zůstat s odvážnou odevzdaností až do své smrti ... nic mě nedokáže vyděsit ... Nepřišel jsi, Pane, volat spravedlivé, ale hříšníky ... jsem příliš malá, než abych mohla dělat velké věci ... doufám, ó Ježíši, že Tvá láska mě přijme jako oběť ...“

Celá duše Tereziina je v tom; ale také všechna síla jejího malého určení. Uvidíme to později. Teď budeme sledovat po krásných dnech dni černé, jež jsou všechny z vůle Tereziiny dny šťastnými, poněvadž ji přibližují k hranici pozemského života.

Poslední dni. - Krajní laskavost karmelitky a radost vyzařující z jejího pohledu a úsměvu za-

krývají očím smrtelníků duševní bolesti, jimiž se živilo její neobyčejně citlivé srdce. Tuto radost vnější sama přísně kontrolovala a vytvářela tak dílo neochabující vůle. Z tohoto antagonismu mezi viditelným a neviditelným Terezie den ode dne slábla; den ode dne duch převyšoval tělo; odhmotňovala se a odzemšťovala. Zlomila už všechny výpady své povahy, kdysi hrdé a prudké; byla to vskutku duše obětovaná, úplně podržena Božím rozkazům. Nevypadá už ani jako lidská bytost, ale jako čistý plamen, myšlenka, kořící se v prachu země. Je opravdu už tehdy tím, čím si tak vroucně přála být později: hlasem pozdvihnutým k Bohu a Jím slyšeným, díky všeobsáhlé oběti, kterou na sebe vzala, uskutečňovala a vyhledávala. A tento stav, který ji přivedl tak blízko k Bohu, jak je to jen před smrtí možno, vystihuje Terezie touto definitivní větou: „Dostala jsem se tak daleko, že už nemohu trpět, neboť každé utrpení je mi sladké: nežádám si umřít více než žít. Kdyby mi Pán nabídl, abych si vybrala, nevyvolila bych si nic. Chci jen to, co on chce; miluji jen to, co on činí.“

A za těchto radostných stavů určuje svou cestičku a ohlašuje své budoucí poslání:

„Nedávala jsem Pánu Bohu nikdy nic než lásku, On mi oplatí také láskou. - Po své smrti sešlu déšť růží. - Milovat, být milována a vrátit se na zemi učít milovat Lásku.“

„Cítím, že se už brzy začne moje poslání, to jest učít lidi milovat Pána Boha, jako já ho miluji . . a rozdávat duším naučení o mé cestičce. Chci prožívat nebeskou blaženost konajíc dobro na zemi. To není nemožno, neboť andělé bdí nad námi i v hloubi vidění přinášejícího blaženost. Nikoliv, nebudu moci odpočívati až do konce světa! Ale až anděl řekne: „Čas už neexistuje!“ tehdy teprve si odpočinu, tehdy se budu moci radovat, neboť počet vyvolených bude úplný. Chci ukazovat duším malé prostředky, které se mi tak dokonale osvědčily, říci jim, že na tomto světě mají jen jediný úkol: přinášet Ježíši květy malých obětí, získávat ho něžnostmi! Tak právě jsem ho získala a proto budu dobře přijata! . . .

Což by mohla malá oběť lásky shledávat strašným, co na ni její Snoubenec sesílá? Dává mi v každou chvíli jen tolik, kolik mohu unést; nic víc; a jestliže za chvíli zvětšuje mé utrpení, zvětšuje také mou sílu. Avšak nemohla bych nikdy od něho žádat větší utrpení, neboť jsem

příliš nepatrná; v tom případě by se staly mými vlastními utrpeními a musela bych je snášet zcela sama, a já jsem nikdy nic sama dělat nedokázala. Trpím mnoho... ano mnoho! Ale při tom žiji v obdivuhodném míru; uskutečnily se všechny moje tužby... jsem naplněna důvěrou.“

Žáci Tereziini najdou v tom rady a naučení „malého učení“, jejichž pravdivost byla ověřena jejím nejvyšším doznáním, posledními slovy, vyšlými se rtů už vychládajících: „Nelituji, že jsem se cele oddala lásce... nelituji toho... naopak...“

O jejích posledních chvílích vypravuje její matička (Matka Anežka Ježíšova), která jí sloužila po celou dobu její dlouhé a bolestné agonie: „Když byla pronesla tato slova, klesla najednou pomalu nazpět, s hlavou vpravo skloněnou. Myslely jsme, že už je všemu konec, a naše Matka dala narychlo vyzvánět na zvon nemocniční, aby svolala celý klášter: „Pozotvírejte všechny dveře,“ pravila. (V místnosti jsou totiž troje dveře.) Tato slova, pronesená v takovou chvíli, měla v sobě něco slavnostního, a já jsem věřila, že v nebi je Pán opakuje svým andělům.

Sestry měly ještě čas pokleknout okolo lůžka a byly svědky posledních okamžiků její extase. Tvář naší světice vzala zas na sebe liliovou barvu, kterou měla v době plného zdraví; její oči byly upřeny do výše, zářily a vyjadřovaly blaženost, která přesahovala všechny její naděje. Udělala několik pohybů hlavou, jako by ji byl někdo několikrát za sebou božsky zranil šípem lásky.

Brzy po této extasi, která trvala dobu jednoho „Creda“, zavřela oči a vydechla naposledy. Bylo asi 7 hod. 20 minut.

Osvobozena smrtí, vstoupila právě Terezie Ježíškova do života věčného.

2. Život nebeský

Sledovali jsme krok za krokem Tereziiny boje v životě pozemském; tuto ji zase sledujeme v tom, co je nám dopřáno vědět o slávě jejího života nebeského. Je to právě to, co nám o něm dekrety Nejvyššího Kněze odhaluje oficiální hlas Církve katolické. Je to, vedle projevů, jichž je lidstvo svědkem a jejichž dobrodiní požívá, řada poct, jež Pán vyhrazuje svým vyvole-

ným služebníkům. Je tudíž toto věrný a stručný historický obraz činů Církve katolické od doby, kdy se andělská osobnost Tereziina jasně objevila jakoby zbavena hrobních stínů a kdy se začala přičiňovat podle svého prorockého slibu o konání dobra na zemi. Je to vypravování o vzestupu Tereziině na oltáře křesťanstva.

Začátkem r. 1909 byl jmenován jeden postulátor a jeden vicepostulátor, aby zahájili proces malé karmelitky, autorky Dějin duše. V březnu r. 1910 nařizuje biskup bayeuxský a lisieuxský, do jehož diecese Terezie náležela, prozkoumání spisů a v červenci sestavuje soud, který je pověřen vyšetřováním. Dne 6. září jsou pozůstatky Tereziiny, k vůli zachování a kontrole, přeneseny do hrobky ve zvláštním oddělení karmelitek na hřbitově v Lisieux. Proces, týkající se její pověsti svatosti, končí se r. 1911, a všechno příslušenství tohoto řízení jest v únoru r. 1912 přeneseno do Říma do posvátné kongregace obřadů.

Hrdinskost. - V červnu r. 1914 podpisoval papež Pius X. zahájení procesu; v březnu r. 1915 dával biskupovi bayeuxskému a lisieuxskému

plnou moc sestavit tribunál, který by řídil apoštolský proces. Aby bylo vyhověno předpisům kanonického práva, byla r. 1917 vykonána druhá exhumace pozůstatků Tereziiných, při čemž byla její totožnost zjištěna dvěma lékařskými znalci. Tento proces trval tři roky a zabral 91 sedění studijních, kritických a dokumentačních: jeho akta obsahovala 2.500 stránek.

Uvádíme tyto podrobnosti jen z jediného důvodu: ukázat přísnost, s jakou „poradci“ vyžadují, aby byli poučeni. Lidé si často představují, že v těchto shromážděních vládne příliš velká shovívavost, a že ona dává směr jejich rozhodnutím; naopak, při těchto debatách postupuje se s největší opatrností a trvá dobu, než se komise rozhodne, aby byly připuštěny důkazy a svědectví, mezi nimiž se požadují výroky očitých svědků.

V tu dobu - koncem r. 1918 - papež Benedikt XV. „šťasten, že může vyhovět všeobecnému přání“, sprostuje případ Tereziin lhůty padesáti let, uložené kdysi právem kanonickým. Jiní svatí a jiní blahoslavení měli už podíl na této výhodě. Ale od právního rozhodnutí, vysloveného Benediktem XIV. pro procesy svatých, byla to právě Terezie, která vyvolala toto poru-

šení tradičního práva, a první se z něho těšila. Tři kongregace (předpřípravná, přípravná a všeobecná) vynesly r. 1920 a 1921 výrok jednomyslně příznivý; a dne 14. srpna r. 1921 papež Benedikt XV. veřejně vyhlašuje dekret o hrdin-skosti ctností.

Při této příležitosti klade papež důraz na zásluhy duchovního dětství, cesty to, „jíž mají statečně stoupat věrní všech národů, věků, pohlaví a postavení.“ A dodává: „Bůh trvá na tom, aby její žáci viděli v tomto duchovním dětství nezbytnou podmínku, chtějí-li dosáhnout života věčného.“

Nejvyšší Kněz klade důraz na ten fakt - a zapamatovat si to, je pro nás důležité - že „ačkoliv se nezabývala důkladným studiem, měla tolik vědění sama ze sebe, že uměla ukázat druhým pravou cestu spásy: odtud ten bohatý poklad vědění a tajemství, která Bůh odhaluje dětem.“

Blahoslavení. - Druhá etapa - blahoslavení - vyžaduje prokázání zázraků; předložili jich určitý počet kongregaci obřadů, která si jich ponechala několik, mezi nimi dva definitivní. Tři sedění - poradců - kardinálů - generálního shro-

máždění - konala se v letech 1922 a 1923; „aprobační“ dekret byl veřejně vyhlášen dne 1. února 1923.

Dne 26. března 1923 se konalo v Lisieux přenesení ostatků do kaple karmelské. Toto přenesení mělo, jak o tom povíme jinde, triumfální ráz. Dne 29. dubna byla Terezie prohlášena blahoslavenou; a toto prohlášení bylo oslavěno v Lisieux s mimořádnou okázalostí. Tři statisíc poutníků navštívilo toho roku schránku a nový hrob s ostatky světice Karmelu.

V Řeči, kterou pronesl papež Pius XI. při slavném schválení zázraků, kladl důraz na zázračnou moc blahoslavené: „Toto pokorné, malé a panenské dítě vytvořilo v skrytu převzácnou miniaturu dokonalé svatosti, jež se stala a zůstává řečí Boží: jest cosi tak drahocenného jako velké dary moudrosti a umění organizační, totiž tichá a upřímná pokora srdce, pohotovost ke všem obětem, a nad to vše opravdová něžná láska k Ježíši Kristu. To je naučení, které nám dává malá Terezie, abychom my všichni mohli zatoužit po dokonalosti.“

Kanonisace. - A nyní pokračuje vzestup rychle

a bez zastavení až k nejvyššímu stupni. Už se zjevně ukázaly v předvečer a nazítří jejího blahoslavení zázraky, vyžadované pro kanonisaci. Tři shromáždění kongregace obřadů projednala a schválila z nich dva (v srpnu 1924 a v březnu 1925). Potom se konala trojí porada v Církví učící v třech konsistořích v dubnu 1925. A dne 17. května vpisoval Pius XI. svou první svatou do Seznamu svatých, ani ne dva roky po jejím blahoslavení, což je jedinečná událost v letopisech papežství.

Toho dne, kdy se 500.000 poutníků sešlo do Říma, a kdy basilika, Vatikán a hlavní město křesťanského světa vzplanuly leskem a nadšením, kterých nebylo vidět od posledního koncilu (1870), papež Pius XI. prohlásil, že „to čisté dítě obnovilo v sobě živý obraz Ježíška, a že tak, kdokoliv uctívá Terezii, uctívá zároveň božský vzor, který ona zpodobila... Jsouc si vědoma své slabosti, oddává se a odevzdává úplně Prozřetelnosti a pracuje k tomu, aby dosáhla dokonalé svatosti života tím, že se radostně vzdává své vůle. Duch pravdy jí odhalil a naučil tomu, co obyčejně skrývá před moudrými a zjevuje před pokornými, a tím si získala takového vědění ve věcech nadpřirozených, že

mohla vyznačit druhým bezpečnou cestu spásy. Vznášela se nad vším stvořením; a v okamžiku smrti mohla upřímně doznati, že nedala Bohu nic než lásku.“

Tím, že jsme vybrali tyto věty z řeči papežovy, chtěli jsme dát pod záštitu neomylného Petra cestu podle sv. Terezie, k níž chováme - jak se ne bez obav pokusíme vyložit - zbožné nadšení a oddanou důvěru.

3. Cesta podle sv. Terezie

Klášterní život Tereziin přesně vzato neposkytuje příkladu, kterým by bylo možno se spravovat. Chceme-li se jen pokusit kráčet v šlépějích tohoto dítěte, hned pocítíme, že se nám všeho nedostává; nemáme klášterní řehole, karmelské kázně, nadlidského rytmu; toho všeho se děsíme. Pro lidské stádo, pro lidi, žijící ve světě a nezbytně světským způsobem, je život Tereziin ideálem, ke kterému se obyčejný člověk - průměrný člověk, jak se teď říká - může pokusit směřovat, ale o kterém ví, že ho nikdy nebude moci dosáhnout. Neukládejme člověku dobré vůle cíl nemožný nebo příliš nesnadný, neboť jeho skromný rozlet by se brzy proměnil

v marné úsilí a v zoufalou ochablost. A tím už bychom odporovali naprosto zřetelně vyslovenému přání našeho vzoru, který říkal: „Je třeba, aby to co já činím, mohly dokázat i malé duše.“ Lze sedomnívat, že tato slova jsou opravdu klíčem k celé tereziánské historii, klíčem, otvírajícím tajemství nejprostší a nejčistší duše, jaká kdy žila.

A když uvažujeme o této životní zásadě, pokládáme za nutné vyjmout ze studie o tomto životě před Karmelem a v Karmelu jádro naučení - tak nadšených i skromných zároveň - obsažených v záznamech a spisech Tereziiných, a vybrat z nich předpisy pro praktický život, které by byly ve shodě se životem světice; ale musí být transponovány tak, aby byly snadno srozumitelné všem, aby byly schopny řídit zřetelně, opatrně a rozhodně v každodenním dnešním životě všechny ty, kdo už znají Terezii, ty, kteří ji neznají, ale přejí si toho, a ty, kteří - aniž si vytkli cílem vzácnou dokonalost velkých křestanů - chtějí jednat v návalu běžných starostí pod její ochranou a kteří chtějí žít a zemřít v počestnosti.

Tuto cestu, kterou musíme sledovat a o které světice předem prohlásila, že musí být snadná

malým duším, tu právě nazýváme cestou podle sv. Terezie.

Jen ať nikdo neztrácí odvahu předem. Nesmíme v ní shledávat a nenajdeme v ní nic nemožného. Cesta vyjímečná, příliš neschůdná a nesnadná - to by nebyla její cesta; všechny bytosti, od největší k nejmenší, od nejlepší k nejhorší, musí dokázat jít její cestou a najít na ní uspokojení. Neboť podle slov papeže Pia X. „nejneobyčejnější na této duši byla právě její krajní prostota.“ A od svých věrných žádá na své cestičce jen pevné rozhodnutí, anebo, mluveno řečí světa, ducha následování v prostotě, důvěře a odevzdanosti.

Duchovní dětství. - „To proto, že jsem byla malá,“ byl, možno-li to tak říci, refrén, který provázal všechno konání jejího života; je zároveň výrazem záliby v „nepatrnosti“, kterou Evangelium zaznamenává jako přání Kristovo. Ten, který řekl: „Nechte maličkých přijít ke mně“, nemyslel tím jen děti útlého věku, ale všechny, kdož si vydobyli nebo znovu získali dětskou duši.

Nic není nad to potřebnějšího, věříme-li slovům, proneseným skoro před dvaceti století-

mi na březích jezer judských. Nic nemá být nad to snazšího, nasloucháme-li současným slovům papežů, kteří oslavili, blahoslavili a kano-nisovali karmelitku z Lisieux; neboť je to přesně vzato praktikování ctností, vyvozených ze stavu dětství, jehož znaky jsou nyní přesně vy-mezeny.¹⁾

Duchovní dětství vylučuje jakoukoliv domněnku, že bychom mohli dosáhnout posledních cí-lů prostředky lidskými, a klamnou choutku vystačit si v hodině nebezpečí. Předpokládá živou víru v moc a milosrdenství Boží a důvě-řivou odevzdanost v Prozřetelnost, která nás chrání před vším zlem a poskytuje nám vše-chno dobro. Dodává duši ctnosti pokory, ne-boť ji přivádí k poznání, že sama od sebe nic nezmůže, a ctnosti poslušnosti, neboť ji svěřuje slepě do rukou Otce, který může vše. A koneč-ně přivádí duši do stavu naděje: naděje v lásku otcovskou a tudíž milosrdnou milosrdenstvím bez hranic; naděje, která nemá příčin ani zdů-vodnění lidských a která je nezviklatelná.

Terezie vystihla tento stav zrovna objevitelsky

¹⁾ Dekret papeže Benedikta XV. o hrdinskosti ctností sestry Terezie.

takto: „To, co se Bohu na mé duši líbí, je má slepá důvěra: nemohu se prokázat skutky, ale důvěřuji se, že mi oplatí podle skutků svých... Právě má slabost mi dodává odvahy nabídnout se Ježíši... I kdybych měla na svědomí všechny hříchy, které možno spáchat, neztratila bych nic ze své důvěry...“

Takto ovšem chápeme, že na základě tohoto duchovního dětství může lidská bytost snadno sama na sebe působit, poněvadž komplikace nemůže vyvstat a naopak každá složitost, ba i každá obtížnost jsou z poslušného srdce vypuzeny. A tak duše ukázněná a posilněná, je připravena nastoupit cestičku.

*Cestička.*¹⁾ - Na historii života Tereziina, zcela prosté a jednoduché, možno pozorovat, že se vždycky snažila dělat věci jen jednoduché, aby ji mohli napodobovat všichni lidé, i nejvlažnější a nejobyčejnější. A byla při tom přesvědčena - možno říci, že jista - že tato směs malých věcí - malých obětí, malých modliteb, malých projevů poslušnosti - vede k velké svatosti, a to díky své nepřetržitosti a odhodlanosti nikdy nic ji-

¹⁾ Řeč papeže Pia XI. u příležitosti blahoslavení.

ného nečinit. Ostatně přeneslo-li se „přehojné působení Boží“ na tuto směs, vznikal z ní zázračný celek. Papež Pius XI. výslovně řekl, že tentýž Bůh, který vzbuzuje obrovité zjevy svatosti a apoštolátu, jako byl Ignác a František Xaverský, vytváří s nekonečnou láskou v ústraní takové dokonalé veledílko, toto přepokorné, malé a panenské dítě. A právě božská pečeť staví ji na roveň těm prvým. Působení a síla genia? Jest cosi při nejmenším stejně cenného a všem dosažitelného, je to tichá a upřímná pokora srdce, naprostá věrnost k povinnosti svého stavu - necht je jakýkoliv, necht jsme postaveni a povoláni k práci jakékoliv oblasti a na jakémkoliv stupni lidské důstojnosti - pohotovost ke všem obětem, důvěřivá odevzdanost do vůle Boží, opravdová láska k bližnímu, skutečná láska ... vlídná, trpělivá, vždy účinná a vše snášejší. To je ta cesta, která, i když na ní nedosáhneme výšek, v kterých lze vidět Terezii, je nejen možná, ale i snadná všem. Všichni lidé nemohou konat velké skutky; ale všichni se mohou při dobré vůli modlit, pokořit a milovat.

Jen ať se tím, prosím, nikdo nemýlí. Tato snadnost, s jakou lze kráčet cestičkou, neznamená,

že na ní člověk nesmí nic trpět, nýbrž to, že v případě, že duše se octla na začátku cestičky, stane se jí lehkým snášet utrpení.

Taková je cestička, již Terezie nabízí všem tvorbám lidským bez výjimky. Neboť tu je vhodná příležitost, abychom zdůraznili tento fakt: nic není v příkladě, který se nám tu předkládá, co bychom dělat nemohli; mimořádné skutky, zázraky, kterými se Terezie projevila později, nejsou částí cestičky. Po té můžeme kráčet ve všedním životě v úkonech a zaměstnáních, které nám přineslo naše vzdělání a náš rodinný i sociální původ, a aniž si toho kdo musí povšimnout. To je malá cesta, stvořená pro malé duše, totiž, pro každého. Je snadná a dokonce příjemná, neboť Terezie, která jí prošla první, nechala si pro sebe to nejhorší z neschůdnosti, překážek a vyprahlosti této cesty a nám ukázala, jak možno vítězně snášet to ostatní.

Takový je příklad, který nám dala panna z Lisieux v dokonalé touze, abychom se jí všichni podobali, v mezích svých prostředků a svého životního postavení. Ona sama, spokojena, že nás naučila znát cestičku, přibližuje se nejvyššímu stupni dokonalosti, aby nám sloužila nejen jako ideál, ale jako opora, jako úleva v bo-

lestech života a - jak se nebi zalíbí, - v největších bouřích tohoto světa.

Převeďme tyto pravdy a doporučení na své každodenní chování. V stavu duševního „dětství“, do něhož se musíme přenést, všechno se musí jevit ne-li snadným, tedy aspoň možným a přijatelným naší povaze. To, co by se nám po zralé úvaze zdálo přes naši dobrou vůli nemožným a nad naše síly, není cestička. Nebo při nejmenším naše cestička. Každý z nás má měřit své snažení ne podle své síly, ale podle své slabosti. Jediné naše přiznání a vědomí naší úplné bezmocnosti nás přivádí k tomuto důvěřivému odevzdání - důvěřivému proto, že Bůh je samo milosrdenství; odevzdání proto, že my sami nic neznaménáme - a jen to umožňuje cestičku, volnou pro každého z nás.

Bolest a láska. - Bylo to v době cvičení Cestičky - již Terezie vykonávala stejně jak za svou osobu, tak i jako učitelka novicек svého kláštera - kdy na ni dolehlo to, co nazývá velkou zkouškou, a co bylo s to vnést do sladkosti jejího povolání cestičky blahodárnou hořkost. Byly to zkoušky fyzické, které ukládala řehole karmelská - měla-li být zachovávána přísně a doslova -

dívce, která sice v základě nebyla zdraví špatného (naopak její povaha a životnost byly dokonale vyváženy), ale přece jen byla z devíti dětí poslední¹⁾); mimo to byla vyňata ze všech milostí, které nebyly božského původu, a náchylná skrytými vzněty své povahy k stavu, o němž říkáme, že „svíce hoříc, sama se spaluje“ (ona sama o sobě říká, že byla spalována), což nezbytně se odráželo i na vnějšku. A pak to byly zkoušky intelektuální a morální - ona sama říká duchovní - u duše, sžírané touhou po dokonalosti a podrobené rytmickému kolísání, které znají všichni, kdo jsou „duchovně“ založeni. Toto kolísání se pohybovalo od nadšení k vyprahlosti, z jasna do temna, od nejdůvěřivějšího odevzdání k obavě a pochybnosti nad sebou samou. Její duše se cítila tím více dnes sklíčena, že ještě včera si myslela, že je mimo jakékoliv nebezpečí, ale přijímala vše se srdcem radostným a duší plnou upřímnosti. Kdo z nás nepoznal tyto nepředvídané záchvaty úzkosti, v nichž mystikové poznávají útoky ďáblů? Terezie, již na tomto světě neposkytovalo

¹⁾V knihách, které o ní hovoří, se dočteme, že byla z hlediska světského krásné a statné stvoření.

podpory nic než její srdce, byla jim více podrobená, a nebýt opory Boží, byla by jimi bývala postihována víc než nejobyčejnější smrtelník. A tak se podobala, i se svou útěchou, plynoucí z nepřemožitelné naděje, a s přáním, které neustále vyslovovala, lidstvu, které se domnívá, že nenachází opory ve své honbě za štěstím, a které má jen chatrnou výpomoc v dobré vůli a odevzdanosti.

A tak se nám jeví Terezie jako bytost zkoušená, ale usmívající se ve svých zkouškách, a proto zcela povoláná, aby se stala obhájkyní trpících a aby zastávala při lidské bolesti před věčnou soudnou stolicí.

Utrpení provázelo Terezii po celý její život, ale ona i tváří v tvář jemu zachovala svůj úsměv; neboť měla zároveň i srdce, v kterém se toto utrpení rozléhalo a rozmnožovalo, i vůli schopnou je snášet, ba dokonce i přetvářet, jak bude vbrzku řečeno. Tato utrpení, která se začala smrtí matčinou a obětováním jejího mladého života, táhla se všemi útrapami řeholního života a zklamáními, která ukládá lidská přirozenost. Provázela ji podle jejího vlastního svědectví až do její agonie, která se skončila za úzkostí a nejistot, vyhrazených podle názoru

obyčejných lidí hříšníkům a zatvrzelcům.¹⁾ Ale nebylo dosti na tom, že utrpení bylo prostředkem k pokání nebo očištění. Terezie chtěla, aby utrpení snášené bez reptání bylo nástrojem radosti. To právě vysvětluje zdánlivý tento protiklad: Terezii s jedné strany oznamující, zkoumající a prožívající svou bolest a s druhé strany zároveň a povždy zachovávající nejen rovnováhu dobré mysli, ale všechny vnější znaky radosti a obzvlášť ten svůj „překrásný úsměv“, který jí získával lásku všech jejích družek. A pro tuto přeměnu, jí samé vždy tak odpovídající a strážící její cestičku, vybrala si zásadu - známou všem mužům a ženám: je radostné trpět pro toho, koho milujeme... Tento výrok v sobě zahrnuje jiný, skrytější, ale který každá inteligentní bytost pokládá za axiom: utrpení je pro nedokonalou bytost pravá a nepochybně jediná cesta, jak se přiblížit k dokonalosti, již zbožňuje. A právě jistá naděj v toto přiblížení přeměňuje bolest v radost. Tato přeměna byla u Terezie úplná. Říká kdesi:

¹⁾ „Jak je potřebí,“ říkala, „modlit se za umírající: kdyby se vědělo... smrtelná úzkost se mne zmocnila... je to agonie, bez nejmenší příměsi útěchy...“

„Došla jsem tak daleko, že už nedovedu trpět, poněvadž všechno utrpení je mi sladké.“ Nemusíme se blíže zabývat tímto případem nejvyššího stupně přeměny. Ale je jisto, že láska, již se Terezie úplně oddala, objevuje požitek štěstí v oběti dobrovolně přijaté. Zakusili jsme všichni více méně tento pocit v oblastech docela lidských, v nichž žijeme. Chápeme, jakého paroxysmu může dosáhnout tou měrou, jak stoupáme do duchovních oblastí, do nichž je nám cesta pomalu dovolována. Ale opakujme ještě jednou: tato knížka nemá jiného cíle, než ukázat, jak Terezie zůstává ochotně v sousedství našeho ducha a srdce, aby umožnila všem Cestičku. Co se nás týče, přidržíme se těch dvou vět, vyslovených výše. Ale hned teď si povšimněme, že heroismus, s jakým Terezie převáděla prostředky utrpení a lásky na svůj každodenní život, byl právě znamením, podle kterého lidé prvních desetiletí XX. století poznali v této oběti lásky vůdkyni svých duší a inspirátorku svého osudu.

Naší povinností je, přísně vzato, upozornit, že ti, kteří krácejí touto cestou, jsou zcela jistě na dobré cestě, a že tudíž budou mít jistý úspěch,

budou-li mít pevnou vůli k Bohu se přiblížit. Zázraky, vykonané Terezií svatou a blaženou, to přímo dokazují, neboť Terezie je učinila výslovně proto, aby vysvětlila a ospravedlnila svou cestu. Mimo to prohlášení Velekněží rozptylují jakoukoliv pochybnost v tomto bodu: my jsme je pečlivě snesli dávajíce při tom pozor, abychom se opírali hlavně o logiku a zdravý lidský rozum. Jsou tu nevyvratná svědectví: odevzdanost a láska Tereziina ji učinila prozíravou; vytvořila vskutku učení tím, že omladila veškerým svým darem pravdy, o kterých jsme už nevěděli; nakreslila novou cestu, tak prostou a důvěru vzbuzující, že je nemožno na ní zabloudit a zároveň je nemožno si myslet, že je nepřekonatelná pro lidi obyčejné, ty, které Terezie nazývá dušičkami. Budme tedy především proniknuti touto jistotou a krácejme s duší přesvědčenou, v jistotě, že cesta, kterou jsme si vyvolili, vede k cíli. Záleží na nás, na našem pevném rozhodnutí, na naší lásce, prosté vší vypočítavosti, abychom vykonávali její jednotlivé úseky s větší nebo menší rychlostí. Jak velká však musí být od počátku cesty odvaha poutníka, který si je jist, že dojde!

Nelze to nikdy dost zdůrazňovat a je opravdu v tom posvátné znamení: cesta Tereziina, která se zdá dětinským voláním odevzdané duše, je východiskem celé vědy. Evangelia, Následování, stránky sv. Jana z Kříže poskytly látku jejím hlubokým meditacím; jasnost ve věcech nadpřirozených, jíž byla obdařena, jí dala přímé vidění pravdy v posvátných textech, jimiž se sytila. A v tom je její obzvláštní sláva: svatí, ku kterým se modlíme, žili pro svou spásu a pro naše povznesení a zanechali nám příklad svých ctností. Svatá Terezie žila pro naši spásu a zanechala nám nejen svůj příklad, ale i návod, jak ho následovat. A něžný hlas, který nás volá, vede a přitahuje, je podle jednoho papežského výroku hlasem doktora církevního.

Modlitba v duchu sv. Terezie. - O Bože, který jsi - podle podivuhodné apostrofy latinského básníka, ještě sice pohana, ale spatřujícího již rodící se úsvit uprostřed temnot - dal člověku tvář vzpřímenou a který jsi mu rozkázal, aby se zahleděl k nebi a vztýčil hlavu k hvězdám, první lidé Tě nazývali Otcem Věčným. A jen pod tímto jménem otce Tě chceme podle příkladu svaté Terezie znáti; i přes své nedoko-

nalosti a své nejtěžší poblouzení jsme a povždy zůstáváme Tvými dětmi. A s duchem dětským k Tobě přicházíme. Staří mudrci Tě snad obklopili hrozivými mraky? Nesmíme a nechceme z nich mít strach. Za přísností Soudce vidíme jen Tvé otcovské srdce. Chceme býti a zůstatí dušičkami, plnými důvěry, právě proto, že jsou malé a že jejich malost zavazuje Tvou lásku. Jsme slabí: nemáme síly, abychom se proti Tobě bouřili anebo se Ti stavěli na odpor. A cítíme, že naše slabost je největší naší zbraní v Tvých očích. Čím více se budeme cítit nedokonalými a vinnými, tím více se budeme blížit k Tvým kolenům a tím více budeme cítit, že závažností našich chyb nedala by se vyčerpat nebeská dobrota. Zbavení všeho, bezbranní a nazí uprostřed překážek a bojů, nepocítujeme ani trochu strachu, poněvadž jsme prostí jako děti, které jdou přirozeně k svému Otci a klepou ze vší své smrtelné nemohoucnosti na dveře jeho milosrdenství. Neboť Kristus řekl a Terezie neopomíjela často opakovat: „Nepřišel soudit, ale spasit.“ Jehova, přísný Bůh zjevení mojžíšského, jehož mstící spravedlnost se táhne celými generacemi, přeměnil se na Krista plačícího s námi a nad námi,

který ráčil poznat a sdílet osud lidský, aby mohl být zcela blízko lidí a odpouštět jim jejich chyby. Toť ono vědomí důvěry, které nás přivádí na „cestu.“ Nyní se tážeme, je-li rozdíl mezi Cestičkou, na niž jsme se po stopách Tereziiných pustili, a mezi činy, které konáme. Je, a přiznejme si to. Ale i když nad tím pocítujeme lítost, neztrácíme proto odvahu. Je to ten rozdíl, který vzniká z našich nedokonalostí, nedokonalostí nevyhnutelných, jež musíme spálit jako každodenní žertvu na hranici lásky.

III. Terezie a dějiny Francie

Prošli jsme stručně duchovním životem Tereziiným. Určili jsme také, co bychom mohli v jejím vnějším působení nazvat normandským životem. A znovu s důrazem opakujeme, že v této části jejího života, určené za příklad nám všem, neobjevuje se nic nadlidského. Mimořádné a zázračné skutky, shromážděné a dokázané pro její blahoslavení a svatořečení vykonaly svou úlohu, přispěvše k jejímu náboženskému oslavení. Předloživše tato fakta pohledme, jak se „Terezička“ svým obdivovatelům jeví.

Mladá, krásná, čistá panna bez poskvrny; přítelkyně prostých duší a ubohých srdcí; plná odevzdanosti; přivádějící modlitbou a usměvavým svým nadšením všechny duše na cestičku; poslušně a bezbranně se oddávající bolesti; nacházející v ní zálibu; shledávající v ní nástroj rozkoše; konečně ji zapírající a v radost přeměňující; zužitkující ji pro spásu duší; a bez výhrad se rozplývající v Lásce.

Pozastavme se nyní, abychom mohli zjev tento ocenit ve světě vnějším, světě, který opustila a za kterým se nabídla v oběť. Což to už není zá-

zrakem, že tato postava se projevila v národě, jehož dějiny jsou už posety zázraky a který, jsa nejstarším dítkem Boha a Církvě, děkuje za nejkrásnější stránky svých dějin přímluvě nadlidské? A což to není tajemný zázrak Boží vůle, že přivedla na svět toto dítě s jedinečnými vlastnostmi na počátku doby tragické a nekonečně bolestivé, v níž její ctnosti, všeobecně rozhlášené, měly právě ji určit za prostřednici Bohem vyvolenou mezi nebem a její zemí?

Není to proto, že autor je Francouzem tělem, mluvou i srdcem, že tato kniha klade důraz na zvláštní poslání Francie ve světě. Ať chceme nebo nechceme, právě její dějiny to ukazují a odlišují ji od ostatních národů.

Všechny rasy a všichni národové se pyšní nebeským původem. Číňan je synem nebe; Japonec pochází přímo ze slunce. První vládcové Indie se stali jejich bohy. Egypt zrovna tak jako Chaldej se honosili, že jsou nejstarší z dítek Nejvyšší Bytosti; Izrael přijal své sinajské zákony z rukou Jehovových. Národové vyšlí z pohanství byli národy bohů; blesk a legendy obklopovaly jejich kolébky.

Jediná Francie, pravdymilovnější a zřetelněj-

ší, nechlubí se, že by měla předky někoho jiného než lidi, a nevyužila ve prospěch své marnivosti temna dob předhistorických. Ale zatím co ostatní národové, zrození z bohů, mají dějiny čistě lidské, Francie, původu lidského, má dějiny naplněné Božstvím.

Francie je naplněna důvěrou, že jí na všech zátačkách jejích dějin, temných nebo bolestných, posílá nebe světlo a dárce útěchy.

S touto prostou důvěrou, již poskytuje pravda, dostalo se Francii zřejmých milostí nebe v dobách, které možno podrobit dějinné kritice, která si toho také všímala; Francie ví o sobě a cítí se tak dalece prvorozenou dcerou Boha, že se o něho okázale opírá ve všech významných nebo tragických okamžicích svých dějin a že skládá svůj osud do rukou svých nebeských poslanců. Děje se tak ne v zmatených dobách legendárních zkazek, v kterých se nedá nic dokázat, nýbrž v dobách jistých, v kterých je dějepis vědou exaktní, kdy vyvolává nesmrtelné svědky, kdy je krátce po smrti Caesarově, kdy říše Východní je v rozkvětu, kdy Anglie, Burgundsko a Španělsko se rozvíjí jako nejjistější skutečnost. Co jí záleží na stoletích? Nabízí své zázraky hrdě zkoumání řádných vědeckých po-

zorovatelů: tam, kde jí její sokové a nepřátelé hrozí Attilou, Allarichem nebo Bedfordem, opakuje vítězně jméno Věčného v Jenovefě, Janě a Klotildě. A uprostřed moderní nevěry statečně na tuto tradici navazuje. Budme pyšni my, Francouzové XX. století, že naše zem mohla odpovědět na jméno nejodvážnějšího z moderních vetřelců ústy Tereziinými jménem Ježíšovým. Studujme tudíž a pochopme osudy naší vlasti.

1. Orodovníci

Jistě není zářivějších osudů v dějinách celého světa nad osudy Francie. To proto, že není takových, které by byly častěji nebo úže spojeny se záměry nebes.

Je historický fakt - i psychologická pravda, ale na tuto stránku nechceme klást důraz - že v rozhodných chvílích se kolektivní duše nějakého národa konkretisuje do jediné individuality, pověřené - dalo by se s trochou odvahy říci dynamicky - vyslovit všecky tužby, všecky modlitby, všechna přání tohoto národa. Zdá se, jako by se jeho nespočetné hlasy spojily v jediný hlas, který vykřikuje k nebi bolest, nebo radost, nebo všeobecné nějaké přání. Čím nale-

havější nebo dramatičtější jsou okolnosti, tím silnější a přesvědčivější je tento hlas. Čím spravedlivější je věc, tím nadlidštějším se jeví hlas, který se zdvihá a tím více má naděje, že se dočká splnění svých tužeb.

Je to ten druh obecného přání, který latinské přísloví nazývalo vox populi; a dodávalo s tím prostým instinktem pro pravdu, který vždy davy magnetisoval: vox Dei. A to je transponováno do oblasti lidové a národní, ten tajemný příkaz, který inspiroval učení o „obcování věřících“, kláštery a mnišské společnosti, nastoupivší po poustevnických a samotářských zálibách prvních dob víry. V této knížce, která se k nejponíženejším obrací, a která chce zůstat francouzskou a lidskou, není naším úkolem připomínat, byť sebe stručněji, co pozorovatelé staré i nové filosofie nazvali teorií Přímluvčích. Ale můžeme určit, počínajíc érou křesťanskou, to, co se dá nazvat voláním Božím, procházejícím dějinami.

Dějiny nejsou - jak by to vykládalo učení příliš školácké - pouhá posloupnost faktů, které by spolu nesouvisely jinak, než vztahy časovými. „Filosofie dějin“, výraz trochu náročný a ča-

sový, ukazuje, že serie příčin se opakuje během jednotlivých „ér“ a plodí následky ne sice totožné, ale podobné, a ve smyslu geometrickém shodné. Silné národní uvědomění, správné chápání vlasti, národní podstaty, vyvolává v naléhavých okamžicích to spojení srdcí, které vytváří „přímluvčího genia“, a ten zosobňuje velké národy ve chvílích nebezpečí. A hodnota takového zastance je výrazem duchovní síly národa a předzvěstí toho, jak velké bude zastání.

Je pozoruhodné, že co nám v běhu století zůstává ze života národů už dávno zmizelých, to právě je shrnuto v Zastancích, kteří ve svém životě nebo smrti syntetisovali nejvyšší fáze jejich dějin, zatím co všechno ostatní pod niveliujícím účinkem věků se mění v bezvýznamný prach. Podle těchto jasných zjevů, skromných počtem, ale zářivých ve svém osamocení, můžeme ještě měřit ethnickou cenu nějaké lidské jednotky a úlohu, kterou měla ve světě. Pokusme se určit místo, které v těchto rozhodných dějinách - viděných ze Siria, chceme-li užít známého výrazu - dali a ještě dají naší zemi francouzští zastancové.

To, co všeobecně a spolehlivě charakterisuje Zastance či orodovníky, je vymáhání a dobývání spásonosného zakročení; neboť tak jako křestanské volání do nebe, i obdivuhodný úkaz přímluvy se vyskytuje obyčejně jen v otázce bytí a nebytí, nebo aspoň v okolnostech dost tragických, aby celý národ se cítil jakoby sám vyvýšen nad sebe a vyšinut z hranic, v nichž se obvykle vyvíjí jeho normální bytí. To jest, krátce řečeno, tehdy, když jde o to, jak uniknout smrtelnému nebezpečí. Toto nebezpečí může být fysické: zmizení nějaké národní jednotky násilím, t. j. válkou nesmiřitelnou a na smrt. Ale toto nebezpečí může být intelektuální a duchovní: to je boj proti nevědomosti a hříšnému stavu, který z ní vyplývá. Je to také válka, proti temnotám, proti „duchu zla“, tedy svatá válka. Ve všech případech Zastance - který zvrácení události si žádá, jež nějaká rasa pokládá za smrtelně nebezpečné a zlé - vykazuje přirozeně znaky (a v tomto případě jsou ovšem tyto znaky ctnostmi) naprosto zlům protichůdné, od nichž chce osvobodit ty, jež zastupuje. A poněvadž tato zla jsou vždy násilím - hmotným nebo mravním - Zastance v sobě jejich opak shrnuje, to jest nevtíravou sílu spravedlnosti,

jíž se domáhá. Můžeme tedy říci ve všeobecnosti, že čím je pohroma krutější a hanebnější, tím jest Zastance vlídnější a láskyplnější.

Je to fakt, zřejmý historický fakt, s kterým se shledáváme v dějinách všech národů, že nevytvoří-li si funkce svůj orgán, tedy aspoň nalahavá potřeba národů v nebezpečí vyvolává potřebného člověka. Krajiné nebezpečí vynáší do první řady individualitu, nepostradatelnou ve chvílích kritických. Je to dokázaný historický fakt, že tyto mimořádné stavy kolektiva poskytují jednotlivci otřes, který mu umožňuje, aby se úplně rozvinul, a okamžitým odrazem obrátí k němu - jenž se tím samým stal očekávaným záchrancem - dav, který cítí svou stádovou bezmocnost.

Je to tentýž úkaz, ale znásobený velkým počtem, který se dostavuje v bitvě, když byl vůdce zabit. Z řady vystoupí jiný energický vůdce, který možná ani sám sebe neznal. Instinktivně, lze-li to tak říci, najde potřebná gesta, aby mohl kolem sebe shromáždit masy, čekající na povel. Tyto případy obdivuhodného a náhlého probuzení jsou vepsány do našich národních dějin od slavných dnů Rolandových - jež oslavil

deBornier do dneška pověstnou apostrofou - až do doby moderní, kdy bezmocnost směšného direktoria vyvolala takového Bonaparta. Když se člověk seslaný Prozřetelností neobjeví, tu přichází řada na „peníz Turenův“ a Vítězství si zahaluje tvář; anebo je to „peníz Alexandrův“, a je slyšet řídit se říše.

My, kteří věříme a víme, že dějiny jsou řízeny Vůdcem hry, která není ani pouhou náhodou, ani lidskou předvídavostí, ani pouhým nutným rozvíjením událostí, my říkáme, že nebe zasahuje, aby přivedlo na svět v pravou chvíli člověka prozřetelnostního, člověka osudového, jak to označovala antická tragedie, a aby v něm vytvořilo vědomí jeho úkolu a pomohlo mu - tím, že vyjde sám ze sebe - plně ho uskutečnit díky vnitřnímu poznání a duchovní síle - již dáv nazývá genialitou - a již křesťané jmenují milostí.

Taková je ve vyšší oblasti, kam strach před pohromami vrhá lidstvo a kde božské se spájí a je převyšuje s lidským, taková je Prozřetelností určená úloha svatých, jež nebe vetkalo do pásma dějin, a kteří jsou průvodci na cestě k Bohu v očích lidí a přímluvčí za lidi v očích Božích.

Dějiny národa hebrejského ukazují, jak v staré době byl národem vyvoleným, „strážcem archy úmluvy“, před níž tančili, tak jako David, králové izraelští.

Ze všech prostředníků byl jediný Kristus dokonale dějně účinný, poněvadž je jediným Spasitelem, poněvadž on jediný spojoval lidství s všemohoucností božskou. Ale chtěl se odrážeti v řádu lidském ve svých vyslancích, svých svatých, kteří, podle jeho příkladu a uvádějíce v život všeobecné vykoupení, sprostředkují mezi národem v nebezpečí a Bohem, který na jejich přímluvu odpouští a zachraňuje.

Avšak Bůh ve své nejmilostnější něze připustil, vyvolil, aby se Francie zastali v nejhroznějších a nejbolestnějších chvílích jejich dějin, ne muže, ale ženy, aby zásah Boží zřetelněji vynikl. Takto už popisovaly staré filosofie úkol ženy, která není schopna sama jednat, ale je inspirátorkou činů. Takové je i pronikavé vysvětlení cest Prozřetelnosti vzhledem k naší zemi; bylo určeno, aby byla zachraňována ženami ve chvílích krajního nebezpečí... francouzskými světicemi.

Nastal tedy předpověděný čas. Kristus, který se stal člověkem, otvírá omládlému lidstvu jas-

né obzory. Po posledních křečích bludu, konečně svrženého s trůnu tohoto světa, přicházejí Zastancové, sprostředkovatelé historičtí napříště, označení pečetí nadzemských výšin, a šíří po světě nebeské světlo, jímž jsou okrášleni.

2. Francouzské světice

Víme, že všude v lidstvu, a to už od dob, v kterých dějinné záznamy jsou na rozpacích a tápou před temnotou věků, hledali národové ve svých snaženích a bolestech nadlidskou oporu. V temnotách nevědomostí a bludech pohanství, jimiž byli ušlechtilí obklopeni, byla to zajisté zásluha; ale byl to jistě instinkt hledat v nadpozemsku vysvětlení přítomných osudů a zlepšení osudů budoucích. Možno říci, že i když jim scházelo nadpřirozené poznání, vykonali, co bylo v jejich moci, a jejich tužby, jakkoli nedokonalé a bezmocné, jim budou počítány k dobru.

Takové byly temné a neklidné doby, kdy hlas lidský, cítící blud, ale neschopný se z něho vymanit, zdvihal se marně k zavřeným branám nebeským. A pak když se vyšlo z těchto zoufa-

lých dob a přišlo zjevení, bylo možno vítat jitřenku nových časů.

Jitřenku, která otevřela zrak všem a dotkla se všech srdcí, s výjimkou „národa vyvoleného“, určeného Jehovou, aby očekával Messiáše, a který, poněvadž ho neuměl poznat, ho stále ještě očekává a od té doby ztratil cestu...

Možno říci, že v prvních letech trpícího křesťanství splnili všichni mučedníci svůj úkol vůči zjevenému Pánu, a že tehdy byla krev přímlovčím prvních křesťanů. Když s Konstantinem zasedla pravda na vladařský trůn císařů, nastala chvíle plnosti a triumfu. Všechna přání se zdála vyslyšena. Tak aspoň se myslelo. Ale chybné lidstvo brzy zpozorovalo svůj omyl. A znovu začaly stoupat k nebesům prosby, napříště v nevýslovné důvěře, že jsou otevřena. A na této jistotě se rozvinuly moderní věky.

„Poslání židů“ bylo zakončeno. A kdo je měl podle úradku nebes nahradit?

Gesta Dei per Francos. - Zatím co kláštery uchovávaly za svými nedotknutými zdmi stopy civilizací, umění a věd, bílá rasa se rozvíjela. A když ustalo řádění uchvatitelských barbarů, vztyčily se křesťanské trůny nad národy věří-

cími a uklidněnými v řádu, který vystřídal pohromy.

Evropské dějiny zaznamenávají nejprve vele-křesťanského krále, potom Jeho katolické Veličenstvo, nakonec císaře apoštolského a římského. To však byly jen osoby a instituce. Ale Bůh potřeboval svůj národ moderních dob.

Od prvních dob svého národního bytí Francie byla určena pro tento velkolepý úkol. Zatímco v jiných zemích jen vládcové požívali tohoto jakéhosi náboženského nastolení, přijal u nás celý národ tuto krásnou výsadu. A tak byla Francie již od svého vzniku nazývána prvorozenou dcerou Církve, universální církve katolické, obrazem Božím na zemi.

Francouzové, budme hrdi a šťastni nad tímto jedinečným vyznamenáním, nad touto zvláštní milostí, které se dostalo jen nám. Ale myslíme také na to, k čemu nás tento krásný titul zavazuje, chceme-li ho zůstat hodni a chceme-li hrát na jevišti věků skvělou duchovní úlohu, jež byla v počátcích křesťanské éry určena našim předkům.

Zajisté bychom příliš tento výklad přitáhli, kdybychom prohlašovali, že Věčný tím uzavřel smlouvu s národem francouzským; upadli by-

chom tak do bludu pýchy, jemuž propadl národ hebrejský. Pravý Bůh není Bohem jediného národa; nikoliv, jediný národ, jakkoli velký a oddaný, nemá nijakého práva, když volá jakýmkoliv jazykem „Bůh je s námi,“ přivlastňovat Boží přítomnost jediné svým časným skutkům. Ale je dovoleno - a je to i logické, když události to dotvrzují - říci, že Věčný ve své laskavosti připouští mezi lidstvem existenci národa oblíbeného. A dokazuje to tím, že odívá důstojností svatosti obhájce - Prostředníky - které tento národ v dobách úzkosti vysílá k jeho Všemohoucnosti a Věčnosti.

Je známo, že není snad od dob, které můžeme nazvat pravdivými a zbavenými lží a bájí, dějin zároveň slavnějších a tragičtějších než dějiny národa francouzského. Pozemské poslání „prvorozené dcery Církve“ bylo tak uzpůsobeno, že jí přinášelo největší zkoušky a největší ctnosti. Tyto zkoušky způsobovaly, že národ se obracel k svému Bohu. Tyto ctnosti způsobovaly, že vzývání bylo důvěřivější a že národ spoléhal vskutku na Boha, že upraví jeho záležitosti a ochrání ho ve chvíli nebezpečí.

Možno říci: zákony dynamiky stanoví, že Za-

stancové mají být tím mocnější, čím živější vírou a žhavějšími modlitbami jsou vyvoláni. Ale mimo tyto a nad těmito možnostmi lidskými musíme tu uznávat i zásahy nebeské, jež Bůh vyhrazoval milovanému národu.

Vidíme tu, co jsme nikdy neviděli: že totiž zastancové, podporováni vášnivou vůlí národa, jsou přitahováni božskou ochranou tak dalece, že opouštějí lidské prostředí, v němž se zrodili. Duše, které zastupovaly Francii, ať už bylo jakékoliv jejich postavení v tomto nízkém světě - pasačka, královna, selské děvče, nebo jeptiška - staly se všechny mocí nevyslovitelné přeměny světlicemi. Byly to ženy obdivuhodné a hrdinské ve chvíli svého jednání, a toto jednání převýšilo pod tlakem národa a za souhlasu nebes hranice pozemskosti. Z těchto velkých Francouzek učinila Církev postupem času světice celého katolického světa a nebe vyvolených. A prst Boží je tu tak zřejmý, že bylo-li třeba celých století jedněm, aby jejich svatost mohla být vyhlášena urbi et orbi, stačilo pro poslední z nich (poslední ve chvíli, kdy píšeme) jen několik dní, aby přes tradiční církevní obezřelost byl její nadlidský úkol odhalen vnějšimu světu.

Taková je podivuhodná přízeň, již Bůh zahrnul „prvorozenou dceru“ své Církve. Oceníme kdy tento výjimečný způsob? A budeme umět obzvlášť využít pro dobro a spásu naší rasy tohoto úžasného privilegia, které proniká celými našimi dějinami a budeme umět z něho těžit v nestálostech lidských a být vděčnými a v práchu se kořit jeho dárci? Vizme nyní na čtyřech dobách, kterých život Francie šťastně přežil roky smrtelné, jak prostřednictvím Jenovéfy, Jany, Klotildy a Terezie Pán nepřetržitě rozpíná svou ochrannou ruku nad námi.

***Jenovéfa.* - Děsný zmatek, vyvolaný vpády barbarů (severní Evropa, střední a nordická Asie) zmocňuje se zemí, kde vládl kdysi starý římský řád; říše Theodosia Velikého se zachvívá v ruku jeho bědného syna Honoria. Gotové, Gepidové, Herulové, Suevové a Vandalové překračují Rýn, přepadají Galy: Frankové donuceni bezmocností Římanů počítat jen sami se sebou, zakládají svaz s jediným vůdcem. Vnuk tohoto vůdce Merovej pokusí se postavit proti barbarům, neustále se množícím, ligu, v jejímž čele stojí Frankové, a která mimo to zahrnuje Visigoty, Bourguignony a pozůstatky legií římských.**

ských. Tak vyhlížela chabá hradba, postavená proti strašné invasi Hunů a Tatarů, jimž velel Attila, dravý zhoubce národů. Půl milionu šlo barbarů, jak praví kronika, za tímto vůdcem až dosud nepřemožitelným; který když byl rozdrtil Burgundy, překročil Rýn a táhl na Paříž rovinami belgické Galie. Vojsko Merovejovo bylo tak tak sehnáno u Troyes; Paříž byla bez obrany.

Jenovefa, pasačka na lukách v okolí Nantere, vyšla samotná z Paříže z tří čtvrtin vylidněné a podél břehů Seiny vykřikovala své prorocství, ohlašujíc ústup a útěk barbarů. Byla známa a ctěna obyvateli, kteří žili při břehu, a byla pověstná svými ctnostmi; lid, důvěřující jejímu slibu, čekal. Hordy Attilovy, aniž se do obléhání pustily a aniž se jen utkaly s pohledem Jenovefiným, daly se na ústup a po bezvýsledném náporu na Orléans, daly se potřít a zdecimovat na Polích Katalaunských Merovejem a jeho dvěma spojenci. Poté utekl Bič Boží ze země a zastavil se až v Uhrách.

Svatá Jenovefa, patronka Paříže, sídlí dnes na oltářích křesťanstva; je osvoboditelkou galské země, jež je pro budoucno přichystána, na obětavou práci pro národ jiné světice.

Klotilda. - Cesta je, jak říkáme urovnaná. Imperium římské zmizelo, a králem italským se dává jmenovat vůdce barbarských Herulů. Galie je rozdrobena na roztráštěné kantony mezi sta drobných, neschopných a neznámých samovládců. Frankové, kteří od útěku Hunů měli mimořádné postavení, zdělili to, co zůstalo po Římanech. Jejich král Chlodvík, vítěz nad Římany u Soissons, nad Allemany u Tolbiacu, nad Bourguignony u Dijonu, nad Visigoty u Vouillé, získal z těchto vítězství materiál pro novou říši. Měl k tomu dost síly; Klotilda, jeho žena, zase ctnosti. Je známo, jak na její prosby a po zázračném vítězství u Tolbiacu král Chlodvík přijal křesťanské náboženství a dal se pokřtít v Remeši arcibiskupem svatým Remigiem. A to byl prvopočátek monarchie francouzské, která se pak skvěla čtrnáct století. Klotilda měla na Chlodvíka mimořádný vliv; jen jejím radám, úzkostlivě zachovávaným, děkuje království francouzské za své zřízení a zákony. Neboť usadila se jako vládkyně v duši svého královského chotě, poněvadž byla křesťankou a přinesla na bitevním poli kolísajícím zbraním vyčerpaných Franků zázračnou pomoc Boha křesťanů. A tak tedy za neustálé pří-

mluvy královny Klotildy - jež se později stala svatou Klotildou - dostalo se království Chlodvikovu jeho zřízení i jeho slávy. Paříž se stala hlavním městem. Byly dány zákony, v nichž ženská jemnost vyvažovala drsnost doby; bylo vytvořeno školství a učení bylo na něm svěřeno biskupům Klotildina náboženství. Přežila značně Chlodvika a v svaté samotě, již si vyhradila v Touraine, věnovala se zmírňování prudkých sporů svých synů. Energií, kterou prokázala při budování svého království, nemožno srovnat s ničím jiným, než s její neochvějností před bouřkami, jež tímto královstvím otrásaly. Poslední léta jejího života (511 - 545) osvětlují svou svatostí úlohu, kterou Bohem rozněcována tak dlouho hrála v dějinách Francie.

Jana. - Devět set let uplynulo v dějinách Klotildina království; těchto devět století bylo svědkem různých osudů, vyvolaných geniálností a chybami lidskými. Na začátku XV. století se zdála „prvorozená dcera Církve“ neodvratně ztracena. Francie byla rozkouskována a na sotnách. V Paříži vládl jako král francouzský král anglický. Karel VII. byl králem jen v Bourges, a jsa tísněn se všech stran, pomýšlel na útěk

do Auvergne. Nebylo už ani peněz, ani vojska, ani důvěry. „Nebylo, kromě Boha, jiného útočiště.“

V Domrémy, na hranici Lotrinska, objeví se sedmnáctileté děvče jménem Jana - venkovan-ka a pasačka. Jako kdysi Jenovefa - která nikdy neopustila studánky a duby, pod kterými slyšela „své hlasy“. Tváří v tvář všeobecnému výsměchu oznamuje své nebeské poslání. Vystavena tisícovým nebezpečím odchází, poznává v Chinonu krále, kterého předtím nikdy neviděla a který se skrývá mezi dvořanstvem. Přichází do Poitiers k parlamentu, jehož získává svou hrdinskou prostotou. Vojensky vyzbrojena králem, jehož konečně přesvědčila, francouzskou armádu strhuje, obleženou v Orléansu; vyhání z něho Angličany; dobývá Jarjeau, Beaugency, vyhrává bitvu u Patay, a přes Troyes a Châlons vede rozrušeným krajem svého krále do Remeše a dává ho korunovat. A své všechny činy, které jsou v odporu se vším uměním válečnickým, koná *ve jménu Božím*. A vydává je za takové v mukách svého vězení a v plamenech hranice. Toho dne vstupuje na oltáře vlasti. Od té doby jsme viděli, že vstoupila na oltáře Církve.

Celý svět se v tom shoduje, že není vzkříšení zjevnějšího a slavnějšího. Pomocí Boží vrátila svatá Jana francouzská své zemi jejího krále a její jednotu.

Terezie. - Dalších pět set let. Vlasti XV. století staly se národy. Víra ochladla : ctižádost a sobectví stavějí národy jeden proti druhému. Humanita a jen humanita, do krajností. Tu tyranský despotismus, který obětuje vše svým krvavým záměrům; tam zase nekázeň ducha, vypěstovaná v systém, takže anděl rozkladu svá černá křídla roztahuje nad Evropou, vyděšenou a překvapenou mimo nadání. Za tohoto úpadku víry mezi oficiálními představiteli národů vyvstávají nejhorší nebezpečí pro národy a nejhnusnější útoky na lidskou důstojnost. Všechné bolesti visí nad našimi hlavami. Právice Boha, uraženého naší zapomnělostí, hrozí celému světu. Nebesa jsou plna hromů a blesků.

Tehdy vyvstává z jednoho kouta Francie nová prostřednice, jejíž horoucí srdce svolává na sebe hrozící zla; mužové všech ras, kteří odcházejí do neodvratných bojů, jí věnují své oběti a doporučují jí své osudy. Nabízí se za hříchy

světa v obět; jejím vykupitelským posláním je býti obětí lásky, přijatou za všechna odpuštění; a Pán obměkčen ji vyslyší a dívá se pak na lidi jen prostřednictvím její čistoty.

Modlitba k francouzským světícím. - Jenovefo, Klotildo, Jano a Terezie, mé světice, vy, jichž slova a skutky přemohly brány nebeské, vy, které dokazujete všem horlivým srdcím mimořádnou zálibu Boží pro naši zemi, prosíme vás, abyste i nadále ve věčnosti, v níž září vaše sláva, pokračovaly ve své přímlově, již jste začaly ve svém životě časném, ve prospěch této země francouzské, v níž jste se samy zrodily. Jenovéfo, pasačko našich plání, našich krásných lučin z pařížského okolí, patronko Paříže, ozářená ohněm budoucnosti, světlo, které přicházíš k nám z hloubi naší historie; přelaskává světice, která jsi jediné svou řečí, jež ti byla vnuknuta, donutila k ústupu Attilu a která jsi u bran Lutecií učinila záchranné gesto, které o šest roků později opakoval svatý otec Lev Veliký, když zadržel u bran Říma „Bič Boží“; Ty, jejíž kamenná podoba, vztyčená na mostě Tvého města, zadržuje orientálního vetřelce klidným a hrdým pohledem, který se nikdy nesklo-

nil; Ty, nositelko zoufalých proseb národa, jenž se octl v koncích, která jsi dala podnět k spojení Merowiga Vlasatého s Aetiem Lysým, aby na polích neustrijských uvolnili místo budoucímu království Franků, ó, osvoboditelko, bdi s nebeské výše i nadále nad nebezpečími, hrozícími od východu, a ochraňuj svůj národ před nájezdy barbarů.

Klotildo, dcero, sestro, ženo prvních vládců našich, která jsi se zrodila na stupních trůnů a vnesla na ně lásku a víru v Boha, ty, která jsi z Chlodvika učinila prvního křesťanského krále; světice, obdařená bohatými vnuknutími a moudrostí, která jsi změnila krutého vítěze od Soissons ve vládce, hořícího pro dobro; Ty, která jsi dala kříž Spasitelův na korouhve vlasti; která jsi vyvedla svou vytrvalou radou národ francouzský z krvavých a slavných bojišť u Tolbiacu, Dijonu a Vouillé; Ty, která jsi v božském vytržení učinila vítězství závislým na pokřtění v Remeši, a již události daly za pravdu; ó budovatelko, která jsi stála v čele našeho prvního spojení, ochraňuj s nebeských výšin své dílo a nedopusť, aby ctižádostivci bezbožné ruce vložili, dychtící po rozkouskovaní, na zemi, již Ty jsi vytvořila jako nejstarší léno Páně

a v níž jsi Ty první vládla ve jménu Kristově. Jano, dcero rolníkova, sestro vojáků, venkovanko z hroudy lotrinské, narozená na pohraničí v nejtemnějších dobách, kdy naše síly byly rozptýleny, naše duše rozděleny a naše naděje zkomíraly; prosté dítě, vytrhnuté ze svého venkovského snění pod buky a v blízkosti pramenů v Domrémy hlasy svých světic milovaných; ó Panno Orleánská, dive dějin; oběti, vztyčená k Bohu jako nejvyšší žertva země rozdrásané a v křečích se zmítající; svého krále a své země záchrankyně; panenská bojovnice, která vnikala jsi do nepřátelských řad ozbrojena toliko praporem Ježíšovým a Mariiným; skvělá orodovnice u Boha v záležitostech Francie; Ty, která jsi osvobodila zem od potupy vetřelcovy a znovu vytvořila naši vlast; svatá Jano z Arcu, která jsi vstoupila na nebesa uprostřed očistných plamenů, kterých jsi neměla zapotřebí, ale které budou osvětlovat Tvé mučednictví do dne, kdy pomine čas; ó, obnovitelko, skloň se nad naším voláním, připomeň Věčnému, po jehož boku vítězně dlíš, zázraky, které Tvým prostřednictvím dovolil, aby žádná rána tento národ nemohla zasáhnouti, ježž jsi znovu vytvořila svými zázraky a slavnou obětí své čisté krve.

Terezie, prostá a čistá květino, ošetřovaná od dětství ve vlhém a uzavřeném skleníku katolické zbožnosti; už od počátku vzdálená jak rodem a rodinnými zálibami, tak událostmi své doby od lesku světa a jeho okázalosti, do které se její ostatní sestry, světice, zrodily nebo dospěly; klášterní panenka, odloučená od světa, vyhledávající temno a skrytost uzavřených chrámů; sama k sobě nevšímavá, stoupající tiše a v tajnosti svého srdce po nejobtížnějších stupních dokonalosti; a přeměňující jednoho dne vlivem nebeského osvětlení bolest na radost; neznající nic než sebeopomíjení a vykupování cestou lásky; vyvolávající v úzkostech umírání a smrti poslání, které ti mělo být později podle plánů Božích svěřeno. - Ó, sestřičko, která jsi i ve své nedokonalosti chtěla zůstat podobná mně a přístupná každému; světice klidná a skrytá, která jsi především připravila svrchovaný lék pro nejhorší katastrofy světové a pro nezhojitelné rány duše i těla; patronko misií, ó vykupitelko, která jsi přinesla Věčnému jako vonnou kytici duchovních kvítků hrozně oběti utýrané generace, zmizevší v nejběsnější bouři; svatá Terezie z Lisieux, zůstaň svou cestičkou, již jsi rozšířila v širokou a ví-

těžnou cestu do nebe, v budoucích stoletích ustavičnou obětí, která přeměňuje naše úzkosti v naděje, naše utrpení v zásluhy, a která z našich časných bolestí vytváří právo nepromlčitelné na blaženost, která bude bez konce.

Ó, mé světice, světice Francie, klečím u vašich nohou; úpěnlivě k vám volám, chvěje se z vaší blízkosti. Vztáhněte ke mně své pomocné ramię, abyste mě mohly pozdvihnout k sobě. Nejsem ani pyšný, ani učený, ani jeden z velkých tohoto světa. Jsem tím, co dnes jmenují průměrným Francouzem, t. j. takovým člověkem, jaké jste poznaly na své pozemské pouti. Není ve mně nic z velkých ctností; není ve mně zbla velkých přání; nepřeji si nic než spravedlivě vyplnit svůj úděl. Jsem bratrem venkovana, vyděšeného, když slyšel pod obzorem katalaunským kopyta koně Attilova; bratrem Franka, váhajícího, má-li uposlechnout výzvy arcibiskupa remešského a rozkazů Brenna de Soissons; bratrem vojáka, který šel ze strachu před cizincem za Janou do Bourges a Orléansu; bratrem a synem těch starých vojáků Francie, kteří obětovali svá znavená těla a bílé vlasy krvavým výhním, v nichž je posiloval božský Terziččin úsměv. Ó, mé světice, jako všichni mé-

ho národa, potřebuji vás, vašich slov, vašeho záchranného gesta před Otcem, jehož jsme my zapomětlivými a jen průměrnými dětmi. Přiveďte k dokonalosti naše přítomné nedostatky, a poněvadž předpovídáte, že i v budoucnu budeme unikat ze svých slibů, učiňte, aby Pán, ustupuje vašim nalehavým přímluvám, vyvolal z požehnané zásobnice našeho národa svě-
tice podobné vám, aby nás mohly vést za ruku na okraji propastí a aby nám dopomohly pře-
jít bez pohromy, ve vděčnosti a věrnosti, všemi nástrahami budoucnosti.

IV. Terezie a dějiny lidstva

Svým původem a během svého pozemského života je Terezie svěřicí Francie. A i jinak je naše všemi vrozenými a přirozenými vlastnostmi země normandské, jíž patřila. Byla tudíž působením událostí dítětem rodného Lisieux a svým temperamentem Francouzkou. To tvořilo v „záměrech Božích“ dva stupínky k stupni nejvyššímu. Universálnost je jeden ze znaků svatosti. Ale je nutno si pamatovat, že naléhavá prosba celé země ji učinila universální ještě dříve, než se stala svatou. A je podle mého mínění dovoleno soudit, že toto kvapné nadšení celého světa bylo důvodem církevní autoritě, aby zrušila při Terezii, a to po prvé, přísné pravidlo o uplynutí padesáti let.

Jana a Terezie. - Nic neosvětlí lépe rychlost tohoto vzestupu než paralela - vybudovaná zároveň na lidovém citu a historii - mezi oběma francouzskými světicemi, které se ve vzdálenosti pěti století vystřídaly na domácí půdě, aby ji obhájili a osvobodili.

Člověk by řekl, že se Terezie cítila instinktiv-

ně a aniž na to myslela, sestrou a pokračovatelkou Jany z Arcu. Jana byla jednou z jejích oblíbených světic: v posledních dnech svého života v nemocnici karmelské ráda přemýšlela o jejím zjevu. A snila o poslání, podobném poslání Panny Orléanské: „Zdalo se mi, že se nedostává vojáků pro nějakou válku; řekli mi, abych do ní šla; bylo by mně bývalo milejší, kdyby to bylo do svaté války. Konečně jsem přece jen odešla. Jaké by to bylo bývalo pro mne štěstí bojovat za křížových válek!“ Tato zvláštní záliba způsobila, že jeden z oltářů krypty basiliky v Lisieux je Janě z Arcu zasvěcen. Ale přihlédněme nyní, jak se věc jeví ve všeobecnosti.

Angličané - vetřelci té doby, jež Jana vypudila z Francie - ji museli dříve spálit, než poznali, že měli co činit se světicí. A už po pět set let ji prosí za odpuštění, že ji zneuznali.

Terezie byla za světové vojny, kdy se k ní Francouzové se svými prosbami obraceli, předmětem vzývání nejen se strany našich spojenců, nýbrž i všech tehdejších nepřátel, všech národů. Stačilo, aby jediná bytost lidská trpěla, a hned se obracela na ni. Její kult tudíž vkrátku zobecněl. Vešla-li jedna z jejích přímluv ve zná-

most a oslavována jedním z bojovníků, tu hned stejná přímluva byla oslavována i s druhé strany. Sláva, skutky, zázraky Tereziiny byly stejné: jediné se měnila uniforma toho, jenž byl předmětem zázraku. Tu to byl Francouz; vedle Angličan nebo Rumun; naproti zase Němec. U nohou Tereziiných se celý svět zanášel jen jedinou myšlenkou.

Dejme jediný příklad z tisíce. Obrázek, který se vyskytoval mezi bojovníky fronty francouzské po milionech, představoval remešskou katedrálu v plamenech, vojáky v zákopech čelící plamenům, a v dýmu svatou Terezii, podpírající svou milosrdnou rukou francouzského četaře, zasaženého padajícím kamením. Za týden byl nalezen stejný obrázek v německých zákopech v Champagne, ale vydaný v Lipsku, na kterém svatá Terezie v stejném rámci skýtala ochranu pruskému poddůstojníkovi!

Tyto podrobnosti mají svůj význam, neboť dokazují všeobecnost kultu tereziánského a i jeho druh. V době, kdy zuří tato nesmiřitelná válka nejprudčeji, ve chvíli, kdy jsou vášně nejdivočeji rozpoutány a kdy všichni národové bojují - nebo se domnívají, že bojují - za své bytí a nebytí, nejsou to snad jen lidé té neb

oné země, kteří se utíkají k Terezii: jsou to bez jediné výjimky lidé, kteří trpí. Každá bytost, zachvácená úzkostmi bolestnými nebo smrtelnými, snaží se nalézt v Terezii svou mocnou obhájkyň. A všichni k ní přicházejí se stejně dojmavou důvěrou. Teď už nejde jen o to, jak říkala Jana, aby se vyhnal nepřítel ze země: jde o to, že je třeba vyhnat nespravedlnost ze světa. A poněvadž je nutno brát věc s její chytlavé stránky, rozšířili v hojně míře jiný obrázek: Janu, vítající na prahu ráje Terezii, jak se sluší na dvě světice, dvě služebnice největších pří, co jich svět na zemi pamatuje, při čemž jedna nastupuje přirozeně za druhou: Jana svírající jednou rukou svou vítěznou korouhev a pomáhající druhou rukou Terezii rozvinouti korouhev milosrdenství nad všemi národy země. Tyto dva nadlidské apoštoláty se takto přirozeně doplňují a posilují až do nepřemožitelnosti, neboť druhý je korunou prvního. Po praporu vítězství prapor lásky. Terezie nabízí všem národům mír, který byla Jana pro svou zemi vydobyla.

Tak se rozvíjejí dějiny lidstva, vedené a spravované vůlí Boží.

Zajisté že světová válka zvětšila slávu a počet žáků Tereziiných, přesně úměrně tomu, jak na světě zvětšila bolest. Ale už před touto obecnou pohromou překročila její pověst divotvůrkyně a nebem inspirované hranice jejího kraje a její vlasti. A jeden z nejzřetelnějších znaků poslání jeptišky z Lisieux je ten, že svět za ní přišel spontanně, že lidské zasáhnutí jen zvětšilo opravdový „přival duší“, a že rozhodnutí Církve jen schválilo tento přival, a tak říkajíc ho oficiálně posvětilo. Vlna nadšení, která lidi strhla k bosým nohám karmelitčiny, je jedinečná v dějinách křesťanské víry.

1. Přival duší

4. říjen 1897. - Bylo to dne 4. října 1897, kdy vůz chudých odvážel smrtelnou schránku sestry Terezie Ježíškovy na hřbitov v Lisieux do pohřebního oddělení karmelského: za vozem pozůstali z rodiny, žijící ve světě; její ženští představitelé se byli věnovali samotě a zapomenutí v uzavřených klášteřích. Mohyla, kříž - toť vše. Terezie neznámá, s hlediska lidského ztracená v klášterní nicotě, tedy zmizela, nikoliv však z paměti svých družek. Po zapo-

menutí, jež přijala dobrovolně vstupem na Karmel, přišlo definitivní zapomenutí se strany lidí a země.

Na tomto bezcitném prahu, na kterém se zakolísá obyčejně všechna sláva lidská, sláva Tereziina se rodila.

U Karmelitek je zvykem posílat při úmrtí každé jeptišky všem klášterům řádu stručné sdělení o zemřelé. Avšak Terezie žila tak pokorně, že její duše nebyla známa ani těm poustevnicím, v jejichž středu žila. A vskutku také jedna jeptiška reptala: „Jsem zvědava, co bude moci o ní naše Matka říci po její smrti; tato drobná sestra, jakkoliv je roztomilá, nevykonala nic, co by stálo za vypravování.“ Vůle učinit se nepatrnou byla u Terezie tak mocná, že ji neznali ani ti, kteří žili v její těsné blízkosti. Zázrak, který se stal, je tím podivuhodnější. Je první z celé dlouhé řady. Jsou to Dějiny duše.

Dějiny duše. - Je to život - samo sebou se rozumí, že duchovní, rozumový, náboženský - psaný samotnou Terezií den ode dne na výslovné vyzvání Matky převorky.

„Napište pro mne vzpomínky na své dětství.“ Takové bylo přání - vlastně rozkaz - jež k ní

roku 1895 pronesla Matka Anežka Ježíšova, jedna ze starších sester Tereziiných. A Terezie sepsala s největší prostotou sesterské paměti. Jeden obraz ji představuje, jak píše na kolenou ve své cele - neodvažují se říci, že ve volných chvílích. V Karmelu totiž není volných chvílí. Ale literárně řečeno, psala nesouvisle, bez nejmenší hledanosti nebo spisovatelských nároků, v nejdokonalejší prostotě, s jedinou snahou poslechnout a být přesná. Tak vzniklo prvních osm kapitol; devátá a desátá, které se týkají Karmelu, jsou slohu vypracovanějšího a byly věnovány r. 1897 bývalé převorce, vrátivší se k své funkci, Matce Marii de Gonzague; jedenáctá je adresována se schválením představených sestře Marii ze Sacré-Coeur, kterou byla její starší sestra Marie, zároveň její kmotra. Dvanáctá kapitola - která je vlastně přídávkem - obsahuje vypravování o její smrti od členek kláštera, které při tom byly.

A toto vypravování, zcela prosté, plné odevzdanosti, začaté, potom přerušené, pak znovu začaté, dala převorka z Lisieux poslat - místo obvyklého stručného sdělení - klášterům řádu: vyšlo rok po smrti Tereziině (říjen 1898).

Bylo psáno jen pro sestry Tereziiny a jejich du-

chovní povznesení. A hle, jaký se stal zázrak : osm set tisíc exemplářů (ještě před počty Církve) se rozešlo do světa; text byl přeložen do 45 jazyků; skrácených vydání Dějin duše bylo prodáno po dvou milionech exemplářů; od jejího svatořečení obsáhla francouzská vydání 800.000 exemplářů. Žádný spisovatel, náboženský nebo laický, ani zdaleka nedosáhl takového úspěchu.

A není to jen Francie, je to celé bílé plemeno. A není to jen Evropa, je to všech pět pevnin staré země. A není to jen křesťanství, ani jen katolictví: je to celé lidstvo, bez rozdílu barev, národností, tradic, náboženstev.

Neboť - a v tom spočívá vysvětlení, snažíme-li se vysvětlit zázrak - to, co je tu především u člověka získáno, není rozum, ale srdce. Člověk může mít chápavost více méně probuzenu, ducha více méně schopného přizpůsobení, rozum více méně schopný chápat a pamatovat si; ale apel na rozum není obecně platný ani chápáný. Naopak cit je to, co bylo dáno celému lidstvu. Každý má srdce, které doufalo, lkalo, trpělo. Když se obracíme na srdce, celý svět odpovídá. Odpovídá tímtež tlumočnickem, který byl jemu poslán; láskou. Právě na lásku tu-

kaly bázlivě, naivně, ale vášnivě a bez přestání Dějiny duše. A právě láskou celý svět odpověděl.

Na prostém hrobě. - Četba Dějin duše roznesla hned od prvních dnů jméno a příklad „Tereziččin“ za ohradu kláštera. Ráz „všudypřítomnosti“ jejího kultu, ke kterému mělo dojít, se ihned ukázal: ve Francii, mimo Francii a mimo Evropu. Polsko, Anglie, Španělsko, Afrika, latinská Amerika, Spojené státy, Austrálie. Dopisy se hrnuly do Karmelu v Lisieux, který ve svém nezájmu pro věci lidské jich spálil na tisíce.¹⁾ Ale ti, kteří nežili příliš daleko od Lisieux, nespokojili se už dopisováním. Chtěli přijít a vidět. A tak, z žádného jiného důvodu než z instinktu davů vznikly pouti do Lisieux. První pouti platily hřbitovu, poli des Remouleux. Co je dojemnějšího nad tuto křížovou výpravu prostých lidí? Ale rovněž co průkaznějšího pro obecnou důvěru, v nejkratší době osstatně ospravedlněnou prvými zázraky? Polní cestička, vroubená planými květy, která stou-

¹⁾ Teprve od r. 1909 byla všechna korespondence schovávána vzhledem k procesu v Římě.

pala na pahorek! Ten hřbitůvek venkovského vzhledu, na němž nic oko nevábilo! A ten prostý hrob v karmelitském oddělení, nad nímž se vypínal skromný dřevěný kříž, vyjadřující i po smrti karmelskou touhu po chudobě a nepoznanosti! Jediné na ramenou kříže slova, kterými Terezie už na svém bolestném lůžku ohlašovala své budoucí poslání: „Chci prožívat nebe tím, že budu konat dobro na zemi.“ A to je vše. A tam právě pudil neodolatelný magnet všechny trpící tohoto světa. První dny jich přicházelo jen málo a poklekali v samotě; potom začaly přicházet stále nové a nové skupiny, a konečně neustálé proudění: děti, starci, kněží, ženy, matky, dělníci, venkované, vojáci, všechny společenské třídy, každý pohroužen do vlastní trampoty, nestaraje se o souseda: prostota žadonicích duší dala se srovnat jen s lahodnou prostotou kraje.

A jaká naivní důvěra v modlitbu! Několik jen tak pohozených prostých kvítků po zemi; prosby, napsané tužkou a zahrabané do země; jména prostá, fotografie, začáteční písmena. Dobře věděli, že ona, vzývaná svatá, se v tom vyzná; a nemocní, neduživci vlekoucí své trpící údy na požehnané zemi; a ex-voto všech dru-

hů, a často přístroje, berly, které tam jako svědky zanechali vyléčení neduživci. Toto dojemné putování, začaté nejprve jen několika jednotlivci, se rozšířilo na pravidelný počet 50.000 osob za rok!

Tehdy na počátku r.1910, uznaly církevní authority, že nastal vhodný čas k prozkoumání toho, co se jevilo jako znamení Boží.

Pocta národů. - Viděli jsme, že rozšíření Dějin duše se nezastavilo ani u národů, ani u krajů, ani u hranic. Všeobecně a docela prostě ji všude jmenovali světicí. Hotové výpravy slavností, obětí a modliteb putovaly k nebesům a je vzývaly, aby dopřála oficielní slávy Terezií a úspěchu jejím obhájcům při vedení jejího procesu. Mluvili jsme výše o rychlém postupu poradců a o papežských rozhodnutích. Není vyloučena domněnka, že spontánnost a všeobecnost poct, prokazovaných karmelitce z Lisieux, měly také vliv na rychlost studia jednotlivých částí a zvlášt na potlačení požadavku uplynulých padesáti let. Tento prvý úspěch byl přijat s radostí a plnou důvěrou v konečný výsledek. Viděli jsme na rozličných místech, jak světová válka zvýšila kult Tereziin. Ve Francii se

to stalo hned na začátku. Zpráva kongresu v Lisieux (v červnu 1932) se o tom zřetelně zmiňuje, což tu reprodukujeme: „Hned od mobilisace se k ní uchýlila srdce žen a matek, sevřená úzkostí. Vojákům dávali její ostatky nebo obrázek. S fronty přicházelo velké množství proseb. Tato objemná válečná pošta zůstane jedním z nejdojemnějších pokladů klášterních archivů. A je na místě podotknout, že tato oddanost bojovníků nesměřovala jen k tomu, aby si zajistili jakousi imunitu proti nebezpečí; za morální útěchou spíše směřovala a - upřímně řečeno - šla za příkladem ctnosti, následování hodným.

Takový kapitán, „starý mořský vlk“, svěřuje vedení své duchovní loďky světici, a jak ujišťuje, „jeho lodivod ho dobře vedl, uklidňoval a okouzloval.“

Z množství projevů zapamatujme si tento: „Zdá se mi, že nemůžem urážet Boha, nosíme-li při sobě obrázek sestry Terezie, na němž září s takovou jasností její panenská čistota.“

Jeden vojenský kněz oznamoval tyto podrobnosti:

„V sálech si přímo trhají z rukou knihy a obrázky malé světice; vábí a poutá, a tak se dá člo-

věk snadno získat.“ - „Přes přísný zákaz dávají si naši vojáci její medaili na své kabáty a na dotaz odpovídají: „Je to moje příbuzná, kterou mám velice rád.“

S druhé strany zase vojáci na dovolené spěchali do Lisieux, aby jí vzdali dík, a pokrývali její hrob svými lístky totožnosti, fotografiemi, nebo dokonce vyznamenáními. To všechno je od té doby nahromaděno v kapli karmelské a je tam vidět všechny možné druhy, francouzské i cizí.

A dopisy bombardovaly Vatikán v množství takovém a tak vřele psané, že od r. 1915 papež Benedikt XV. schvaluje výjimečně ražení medaile sestry Terezie.

Po světové válce daly všechny vyslyšené modlitby a splněná přání bohatou žeň vděčnosti. Roztroušené pocty těch, kteří trpěli a snad ještě měli trpět, slily se v projevy kolektivní. Národové přinášeli své prapory; vojáci své odznaky; Brazílie předcházejíc událostem, darovala schránku na ostatky z pozlaceného stříbra, vníž jsou o velikých dnech vyloženy; v nejprostších kaplích stoupaly k nebi modlitby v naději na sochu; v kostelích nejskromnějších oběti v naději na oltář; a na celém povrchu zem-

ském se ozývaly svatyně jménem Tereziiným¹⁾).

Uragan slávy. - A tak přicházíme k podivuhodnému dni přenesení ostatků (26. března 1923), přesně třiatřicet dní před blahoslavením cti-hodné panny; tehdy byly relikvie této sestry přeneseny z prostého hřbitova, na němž se, jak jsme viděli, začal přival duší, do kaple karmelské, kde mělo být lidové uctívání dovršeno výrokem Petrovým. Viděli jsme, jak přicházela před dvaceti šesti lety (4. říjen 1897) na to pole des Rémouleux tak, jak toho vyžadovalo její poslání, zcela ponořena v zapomenutí. Hle, a nyní je vrchovatě zahrnuta slávou. Dvěstě kněží, desítky tisíc věrných nadšenců, soustředěné pohnutí nespočetných davů, které se sešly ze všech končin Francie a Evropy. A přece museli katoličtí vůdcové v pokoře poslušnosti učinit hráz zbožnosti lidu, mocně dychtícího po kultu, který ještě nebyl dovolen. Můžeme tu ještě jednou opakovat: *Vox populi, vox Dei.*

¹⁾ I tu hlas lidu předcházel hlasu oficiálních kruhů. Ale už r. 1921 vyhlašoval papežský dekret o její hrdinskosti v předvědění nejbližší budoucnosti, že určení Tereziino obsahuje pro všechny věřící tajemství svatosti (14. srpna 1921).

Národ nešťastných a trpících chtěl svou světi-
ci. Papež mu ji dal tím, že zrušil dobu čekání
padesáti let.

Jiná věc, bezpochyby jedinečná v křesťanské
hagiografii. Řím obyčejně doporučí po nejprís-
nějším zkoumání nějakého světce úctě křesta-
nů a poučí na jeho zázračných ctnostech o dů-
vodech nového kultu. A křesťané se podrobí
a modlí. Tu však nebylo nic podobného. Celý
svět znal Terezii. Její kult tkvěl ve všech srd-
cích: uragan slávy si nežádal ani vysvětlení ani
poučení, ale jen a jen schválení. Je známo, jak
ochotně vyslovil Pius XI. svůj souhlas *urbi et*
orbi.

Tento „uragan slávy“ rozpoutal svým slovem
papež - kanonisátor, nazítří kanonisace při au-
dienci, kterou udělil poutníkům z Francie při-
šlým. Celý svět tu přispěl. V Lisieux - kde Kar-
mel, i při vši pokoře hrdý na svou dceru, ne-
chtěl nic podniknouti před rozhodnutím Říma
- prodloužili loď a vystavěli pět kaplí, z nichž
jedna byla určena pro schránku na ostatky. Mys-
leli, že rozšíření je dostatečné; nazítří nic už
nedostačovalo počtu a horlivosti poutníků Te-
reziiných, kteří si byli teď jisti, že mohou ve vši
pravověrnosti dát průchod lásce, kterou se už

tak dlouho opájeli. A bylo nutno hned pomýšlet na větší stavbu, schopnou uspokojit „přátele“ Tereziiny, ale nezbytně neschopnou všechny je pojmout.

Spočítat poutníky? Je známo, že je to materiálně nemožno. Kontrola existuje jen na železnicích; a ty vykazují každoroční pravidelné zvýšení o 25 %₀. Tak na příklad r. 1931 o 30.000 bylo návštěvníků více než r. 1930. A hromadné výpravy se množí.

A basilika? Udělat ji krásnou a velkou a vbrzku - tak znělo nařízení papežovo. A celý svět se pustil do díla. Je vidět, čím je basilika dnes; tušíme jen, čím bude zítra. Návrší - a na něm se tyčí chrám s útvary, vyhovujícími všem architektonikám, plný tajemna ve svých kryptách, plný vzduchu ve svém předchrámí. Ale co je hodno podivu, to je duchovní krása úsilí, které to vytváří: úsilí každodenní, neustále obnovené, a vždycky přesahující ubohou lidskou předvídavost. Po všechny dny se obnovuje zážrak nezbytných prostředků. „V pravdě postupujeme podle zařízení Prozřetelnosti, která nikdy nedopustila, aby se nedostávalo toho, čeho je nezbytně třeba pro pravidelný a rychlý postup prací, ale která se také vždy postará,

aby spravování zbytečných záloh lidi nezatěžovalo.

Devadesát procent darů je plodem obětí skrytých; jsou to dary chudých, drobných lidí, misionářů, těch, kteří si museli učinit újmu, aby mohli vzít tento obolos z toho, čeho nezbytně potřebují, anebo odřeknout si malé potěšení, z toho, co si ušetřili. Ale co by neučinili pro svatou Terezii! „Všichni mě budou mít v lásce“, řekla; dějiny basiliky jsou toho jedním z nejzářivějších svědectví. Všeobecná a tak něžná láska, která se skrývá za všemožnou prostotou a štědrostí. Je spravedливо přiznat, že Francie - což bylo ostatně její výsadou i povinností - přinesla až do dneška tomuto podnikání pomoc nejzávažnější; ale všechny kraje země přispěly v míře, možné v těchto dobách finančních těžkostí a zkázy pro mnohé, k této dani vděčnosti, nabídnuté světici.

„Pokladničky vnoučat se mísí s posledními úsporami starců, dělník posílá svůj zisk za práci přes čas a úředník oklešťuje svůj příjem, aby mohl dát svůj podíl svaté Terezii. Jiný, toužící vykonat pout, vzdá se účasti na našich nynějších slavnostech, aby mohl peníze za cestu věnovat na basiliku.

Stavitelé chrámu kladou nejprve základní kámen v Lisieux; apoštolové ze vzdálených končin sbírají pro patronku misií, ale lze vidět děti madagaskarské vzdávat se své porce rýže, aby mohly zkrášlit basiliku své oblíbené svěťtice¹⁾ . . . “

Jak se uskutečnilo toto přání celého světa? Zajisté, že prostřednictvím obětí a svatyň. Vypočítat je jest nemožno, poněvadž mnohé setrvávají v skromném inkognitu nejpokornějších křesťanů. Přece však víme, že je víc než 500 kostelů nebo kaplí, vystavěných a zasvěcených svaté Terezii; asi 110 je jich na území jazyka francouzského; asi čtyřicet v latinské Evropě; zrovna tolik u národů slovanských pravoslavných, dokonce i v Rusku a na Sibiři, kde přece náboženské smýšlení a projevy nejsou volny. Země protestantské, Anglie, Holandsko, Westfálsko, nezůstávají v ničem pozadu vzhledem ke katolickým. Byla to právě jakási kalvinistka, která tvrdošijně trvala na tom, že dá kříž pro hlavní oltář v Lisieux. A v Rakousku, v Uhrách a Německu se přes tíživou minulost

¹⁾ Tak zní text zprávy o kultu sv. Terezie (červen 1932).

žehná jejímu jménu: „Je třeba zdůraznit,“ řekl jeden německý biskup, „že od chvíle svého svatořečení je svatá Terezie mimo národy a nad národy, je to osobnost universální.“ Takto je francouzská světice milována celým pokolením lidským, i u národů, které byly nepřátelské národu jejímu.

Co se týká zemí mimo Evropu, aniž mluvíme při tom o obou Amerikách, latinské a anglosaské, je třeba říci, že je tu velká spontánnost kultu sv. Terezie a že kult jeptišky z Lisieux vešel do všech srdcí a vstoupil na všechny oltáře. Uvidíme to zvláště na stránkách, kde se mluví o jejím nebeském úkolu jako patronky misií. Tam také konečně uvidíme, jak se třicet pět let po své smrti a sedm let po svém svatořečení Terezie objevuje jako obhájkyně malých v nebi a vůdkyně pokolení lidského na cestách k Věčnosti.

a) *Divotvůrkyně*

Odpověď. - „Po své smrti sešlu déšť růží.“
„Budu prožívat své nebe tím, že budu konat na zemi dobro“¹⁾).

Takové jsou dva sliby, které malá jeptiška, žijící, trpící a umírající na Karmelu, vykonala svým řádovým sestrám, které ji obklopovaly a byly svědkyněmi jejích posledních dnů. Jsou to ta slova, vpravdě stejně jasná jako prorocká, která obklopují kapli světice a korunují loď Karmelu. Byla obsažena v dějinách duše. Tak pronikla k sluchu lidí a jsou vepsána do jejich srdcí.

Jiné texty Dějin duše, jiné výroky, sebrané do Posledních slov (Novissima Verba), také zřejmě vyslovují poslání sv. Terezie, které předvídala a ohlašovala už na tomto světě: „Později budu takto (jako zjevení) obcházet křtěné děti.“ - „Bůh musí splnit v nebi všechna má přání.“ - Sestoupím (s nebeských výšin) - „Cítím, že se moje poslání začne co nevidět. Jestliže

¹⁾ Tuto větu vysvětluje jiná : „Vrátím se na zem, abych učila milovat Lásku.“

budou má přání vyslyšena, pak budu prožívat svůj nebeský život na zemi až do skonání světa.“ - „Pro mé poslání, zrovna tak jako u Jany z Arcu, splní se Boží vůle navzdory lidem.“

Ale žádná z těchto řečí neobsahovala tvrzení tak pevné a tak snadno pochopitelné a zapamatovatelné jako ty dva sliby, napsané dnes na pomnících a korouhvičkách. Je v nich vpravdě výraz závazku, přijatého Terezií smrtelnou jménem Terezie nebeské. Podívejme se, jak byl dodržen.

Děšť růží. - Ohlas posledních slov a posledního vzdechu táhl se ještě cellou, když se zázraky začaly, aby se už nikdy nezastavily. Jedna služebná jeptiška, klečící u smrtelného lůžka, byla už dlouho postižena nedokrevností mozku, dostoupivší takového stupně, že se už nemohla ani modlit ani číst. Opřela své čelo o bosoé nohy Tereziiny vysílajíc k ní první modlitbu horoucně po její smrti, a v tu chvíli povstala s opět nabytou chápavostí a pamětí. Děšť růží se byl právě začal.

Něco tu vypočítávat? Počítat jeho kytice a jednotlivé květy? Řekli jsme, že je to nemožno. Karmel, který se byl po několik let ukazoval

lhostejným ke korespondencím, které se zmiňovaly o nich, dnes je horlivě shromažďuje a pečuje o to, aby žádná z nich neupadla v zapomnutí. Avšak jeho doklady, nechť jsou sebe pozoruhodnější, se skládají výlučně z faktů, které jsou mu oznamovány svědky a těmi, kterým se tohoto deště dostalo. A je to všechno? Když to připustíme, ocitáme se tváří v tvář hromadě zázraků, o kterých se pokusily podat zprávu svazky, nadepsané Déšť růží, potom měsíční Annály svaté Terezie. Ale jsme si jisti, že je v nich všechno, co se kde událo? Nikdo to nemůže tvrdit, dokonce si musíme myslit opak. A když uvážíme - spíše a více než nespočítatelnost - nekonečnou pestrost a zvlášt svatých přímluv povahu, tu přicházíme k názoru, že skrytý vliv Tereziin je daleko větší a účinnější než její přímluvy zjištěné, uveřejněné a uznané. Podívejme se, proč.

Jestliže srovnáváme nadlidské působení svěťice se všemi skutky, které se staly a stále dějí na zemi, poznáme hned jedinečnou povahu přímluv svaté Terezie. Vyhněme se nejmenšímu bližšímu označení a citování nějakého jména. Všude jinde jde buď o zvláštní pout; nebo o „svaté místo“, katolický výraz pro to, co mu-

drci, jimiž byli naši předkové, nazývali vysokými místy; nebo o čin, který třeba provést; nebo o to, ke které skupině se připojit; nebo (omluvme se za slovo obchodní povahy) o nějaký zvláštní případ, který má býti zmírněn nebo vyslyšen.

Tu však není nic takového - do Lisieux přichází kdo chce a kdo může. Její přímluva je universální. Tu není třeba nic vykonat, nižádnou podmínku splnit. Terezie nežádá nic.

Stačí trpěti, abychom byli jejími přáteli. Všechny bolesti jsou před ní rovny a vždy hodny toho, aby byly zmírněny; a všechno snažení toho hodno, aby bylo vyslyšeno. Nebo lidově řečeno, „něco takového jsme ještě neviděli.“ Ještě včera skromný hrob, dnes čarokrásná kaple, zítra skvělá katedrála. Všude, ať je chudákova to chyše, arabská bouda Afričanova, stan bojvných nomádů, prerie vůdců stád, nebo i pagoda asijského pohana; křik davů zrovna tak jako modlitba samotářova, ledová hora himalajského kuliho zrovna tak jako děsuplný les chudého sedláka ruského, všechno je jediný oltář, vhodný pro modlitbu, která stoupá k Terezii a kterou Terezie splňuje. Tato skvělá universálnost je jedinečná v dějinách divotvorců.

Ale je tu ještě více: je tu jakost divotvorství. A tu se chci nejdřív obrátit k „laikům“ a inspirovat se jejich starostmi. Jsou to přirozeně starosti specifické, vědecké, často lékařské. A já prohlašuji, že normální a úctyhodné. A to tím spíše, že církevní autority zkoumají s nejprozíravější upřímností a žádají, dříve než použijí slova „zázrak“, souhlasu lidského pozorování a vzdání se přirozeného vysvětlení na základě zkušenosti. Obejděme si zázračná „vysoká místa“, rozhlášená hlasem veřejnosti. Všude nebo skoro všude jsou to určité choroby, které jsou podrobovány blahovůli nebes a zkoumání odborníků. Dalo by se říci, že podle šířky a délky se přímluvy třídí do skupin, do oddělených kategorií, počínajíc studánkou, která uzdravuje stáda, a končíc pramenem, jímž se dají nervové choroby odstraniti. Tu však, opakuji ještě jednou, není nic podobného. Všechna utrpení se obracejí k Terezii a Terezie se sklání nade všemi. A k ní se obracejí v důvěře ty neudržitelné bolesti lidské duše, jež žádný lékař nikdy nezhojil ani nezmírnil. Nadšení ctitelé Terezii ni prohlašují, že její moc je stejná ve všech oborech. Tak se universalita místa násobí universalitou předmětu.

Nejde o to, dělat neustále nápadné zázraky, tak jako ty, které mezi stem jiných byly zdůrazňovány a studovány vzhledem ke svatořečení. Nikoliv. Tak jako chtěla být za svého života vzorem malých, je dnes divotvorkyní malých. Žádosti nejmenší, zrovna tak jako nejmenší dušičky nacházejí k ní přístup. A zrovna tak jako za svého života si nežádala zvláštních znamení svého poslání a své svatosti, tak i dnes se její přímluvy vyznačují nesmrtelným pokračováním jejího pozemského přání: být užitečnou poníženým a prokazovat dobro malým. V jejím životě nebeském není velkých světel, která čas od času oslepují i nejjasnější zrak, ale je v něm to ustavičné a příjemné světlo, vhodné dušičkám malým, které už na zemi k sobě volala. Můžeme, ba musíme říci, že nebeský život Tereziin, odpovídající jejím prorockým slovům: „Budu prožívat nebe tím, že budu konat dobro na zemi“, je ustavičným zázrakem, jemuž si lidstvo už přivyká, a jenž vytváří tuto „jinou atmosféru“, svatozář, v níž ji dnes vidíme vítězit.

„Nejsem nic, nekonám nic, miluji a čekám. Bůh dělá se mnou co chce.“ Taková byla Terezie na Karmelu, mezi svým duchovním zrozením a

smrtí: a taková je svatá Terezie ve věčnosti, mezi nebem a zemí, šťastný nástroj vůle Páně.

Aby mohla milost Boží sestoupit na lidi, vypůjčuje si její sladkou tvář, její andělský hlas; neustálé proudění této Boží milosti tká okolo ní ten nimbus světla (aureola svatých, představovaná na obrazech kruhem, zářícím okolo jejich čel), který ji přeměňuje, který - možno-li to tak říci - ji odívá božstvím a vytváří tu „jinou atmosféru“, která byla předmětem studia nejstarších mudrců a nejsladším a nejvábívějším z tajemství, jež se ukládají naší víře a našim nadějím.

Pozdvihněme tu svá srdce, a dokážeme-li to, i svůj rozum: pokusme se s duší pokornou a čelem skloněným proniknout do oblasti Ducha. Tu už není lidských měřítek, tu už není kritického zkoumání: váha duše a jejího přesvědčení se neměří na našich vahách. A učené zanechejme u dveří.

Povaha divů a zázraků, za něž děkujeme přímluvě svatých, určuje nutně nadpřirozenou úlohu, již jim Bůh ukládá. Hromadné zázraky; nápadné zvrácení přírodních zákonů; neuvěřitelné důkazy, které jsou jako válečná vítězství nad skepticismem a pochybovačností; hle,

to vše propuká před naším udiveným sluchem jako vítězný hrom; hle, to září. Hle, to vytváří neslýchanou a zvučnou atmosféru, v níž svádějí se vždy šťastné bitvy a v níž jsou duše do přívalu světla strhovány, nebo uváděny v úžas údery všemohoucnosti.

Bud žehnána sladká Terezie, která nejsi nic takového. V Tvých největších zázracích, zrovna tak jako v našich nejmenších radostech, zůstává Tvé dílo zdrženlivé, mlčenlivé a úsměvné. Nejsilnější rány, jimiž stíháš naše duše, jsou laskání. Nechceš, aby nás Tvoje velikost děsila nebo aby nás nechávala zaraženými a rozechvěnými. Uprostřed své slávy stáváš se zase tou prostou mniškou, která k sobě volala dětinská srdce. Nejnepatrnější přání Tě nachází stejně pozornou, jako nejslavnější případy; a první nárok na Tvou lásku máme my slabí, nedokonalí a bezmocní. A proto množství zázraků, jež vycházejí z Tvé ruky, nás přibližuje, a nikoliv zastrahuje. A počet a různost Tvých přímluv - jak se v stručnosti dovíme - nám skoro činí důvěrnou atmosféru, která Tě obklopuje a kam nás přivádíš . . . činí nám ji tak důvěrnou, že si na ni navykáme, a že se nám Tvůj zázrak jeví přirozeným, jakmile jsme ho od Te-

be žádali a Tvým prostřednictvím ho dostali. Neztrácíme dechu při stoupání, ke kterému nás nutí. Jak to byla světice ve svých posledních dnech slíbila¹⁾, děje se: zázrak k nám sestupuje neustále a tak tiše, že ho takřka ani necítíme, a že se stává přirozeným důkazem našich „styků“ s Terezií. Její přímluvy nemají nikdy konce. A proto bylo možno říci, že zázraky od ní vymodlené se nedají spočítat.

Divy a zázraky. - Divy, zázraky sv. Terezie? Jsou všemožného druhu. A máme-li o nich hovořit přiměřeně, nemůžeme je třídit do kategorií; můžeme je jen vzít, jak se říká, jak přicházejí. Déšť růží dopadá s štědrostí pokladu, o kterém se ví, že jest nevyčerpatelný. Nám nezbývá než trhat jeho květy a okvětní lístky, bez rozlišování, bez určování, s útěšným přesvědčením, že jsme všichni povoláni k rozdílení. A musíme ponechávat činům Tereziiným, když o nich hovoříme, povahu hojnosti nebeských květin, které jsou trhány v Zahradě bez hranic.

¹⁾ „Budete se na nás dívat s výšin, není-liž pravda? - Nikoliv; sestoupím k vám.“ (Novissima Verba).

A nemůžeme také činit jinak než jako svědkové tohoto neustálého tryskání, kteří v pouhém pořádku časovém vystavují veřejnému obdivu a vděčnosti tuto vonnou lavinu prostoty a dětinského půvabu. Není tu nijaké okázalosti; není tu velkolepé výmluvnosti. Všechno je nadšené a prosté. „Volal jsi mne,“ povídá světice, „tu jsem...“ A zázrak se naplňuje a vyslyšení přichází, tak jako by nemohlo nepřijít.

Otevřme tedy schránky Deštů růží a Annálu, bez výběru a zcela náhodně, ne pro slávu světice, ale pro důvěru vzývajících a pro útěchu lidstva.

Vytkněme zvláště, chcete-li, a také proto, že i Církev tak nařizuje, čtyři zázraky, požadované pro blahořečení a svatořečení. Nejsou průkaznější než ostatní; ale zkoumala je, studovala, objasňovala a dokazovala kongregace obřadů s přísností, již vyžadují církevní předpisy, a to až po vědeckých posudcích, které byly provedeny na místě. A jsou to: A) vyléčení plicní tuberkulózy nejvyššího stupně v devíti dnech roku 1906 (abbé Ch. Anne). Po patnácti letech byl zázračně vyléčený ještě úplně zdrav, jak ukazoval radiový snímek. - B) Roku 1916 vyléčení žaludečního vředu, který trval pět let,

vedvanácti dnech (sestra Ludvíka ze Saint-Germain). - C) Roku 1923 okamžité vyléčení plicní tuberkulózy (slečna M. Pellemansová, která byla umírající dovedena na hrob hřbitova v Lisieux). - D) Roku 1923 okamžité vyléčení celkového kloubového revmatismu a tuberkulózy obratlů (sestra Gabriela Trimusi, která už po mnoho let nemohla chodit ani se udržet bez železné šněrovačky).

To jsou případy oficielní. A nyní uvedu květy Deště růží, které byly jen tak náhodně vybrány, ale jsou nejvábnější, nejvonnější i nejprostší. Tu jsou, i s okolnostmi, které je provázejí a dodávají jim zvláštní cenu. V italském Ceparanu tříletá malá Agatina, s dvojitým zápalem plic, upadne po měsících utrpení do nové krise; zůstane celou hodinu nehybná, ledová, bez života. A najednou se probudí se slovy: „Viděla jsem Terezii; je tak krásná a celá bílá.“ Rodina se tísní okolo ní, aby byla svědkem jejího posledního vzdechu. Ale dítě bylo uzdraveno (v listopadu 1912). - V skotském Edimbourgu byla jedna matka, stížená vředem způsobeným křečovou žilou, upoutána na lůžko už deset let. Zdá se jí v polospánku, že Terezička, obklopená světlem, strhává obvazy, které má omo-

tány. Probudí se, obvazy leží na zemi, rána je zavřena, vřed zmizel a nikdy se už neobjevil (v dubnu 1912). - V Granvillers v Oise bylo mladá děvče, slečna Hébertová, stíženo už 10 let tuberkulosou kyčelní kosti a lékaři se již před jedenácti měsíci vzdali veškeré naděje na vyléčení. S kyčlí oteklou, s kyčelní kostí vystoupou a nohu obnaženou usne po požití morfia, vzývajíc Terezii. Ve spánku slyší, jak ji Terezie třikrát zavolá. Ráno se zdvihne, opře se o chrou nohu, kráčí bez berel, sejde se schodů, běží, skáče. Za jedinou noc nastalo úplné vyléčení vnitřní i vnější (v květnu 1902). - V Hollymouthu v Irsku umírá paní Mac Nelisonová na otravu krve. Její čtyřletá dceruška Katuška na její lůžko položí šest voňavých sněženek. - Kde jsi vzala ty květinky? - Jakási jeptiška sestoupila s nebe. Měla tak krásné ruce! Dala mi je řkouc, že maminka se uzdraví. - A nazítří maminka se uzdravila (v lednu 1913). V Šanghaji v Číně je malý Linz roztrhán dělovým granátem, který proti němu vybuchne. Je umírající dovezen do nemocnice, ale neumře; neboť jak říká, „jakási jeptiška, která má jiný oblek, přichází nad ním bdít.“ Přišla už pětkrát; po šesté ji chlapec prosí: „Jsi-li svatá Terezie, ukaž

mi svou tvář,“ a malý mučedník dodává: „Tedy se s úsměvem otočila; jaká byla bílá! A zavřenými dveřmi odešla.“ A hoch se uzdravil (v červenci 1913). V Gallipoli v Itálii Karmel svěří v krajní nouzi svou zoufalou situaci Terezii. Převorka usne, vyčerpaná úzkostmi a únavou. Ve spánku vidí neznámou karmelitku, jež ji probudí, mluví s ní, přináší jí 500 franků, aby bylo z čeho zaplatit dluhy, vyzve ji, aby vstala, šla k otáčivé schránce ve zdi a uložila peníze do schránky. A na zvolání převorčino říká: „Ne, nejsem vaše svatá Matka¹⁾, jsem Terezie z Lisieux... Nemýlím se, moje cesta je jistá.“ Nazítrí převorka vypravuje to, o čem se domnívá, že je to pouhý sen. Sejde se dvěma jepťškami a otevře skříňku. Těch 500 franků tam bylo. „Přes závoj mladé sestry,“ říkala převorka, „prosvítal rajský jas a svítil nám na cestu.“ (V lednu 1910.) Stejný zázrak se stal na tomtéž místě následujícího roku a byl přezkoumán biskupem z Nardo, k němuž Gallipoli náleží. Ale tento zázrak, o němž biskup prohlašoval, že jest jakýmsi potvrzením prvého, vykládal takto slova, slyšená předcházejícího roku pře-

¹⁾ Svatá Terezie z Avily, zakladatelka Karmelu.

vorkou v Gallipoli: „Má cesta je jistá, nemýlím se.“ - V skotském Edimbourgu konvertoval presbyteriánský pastor Grant, uchvácen vědou i poesií Dějin duše, pod nátlakem Tereziina hlasu, který mu neustále opakoval: „Zvol si mou cestičku, je jistá a jediná pravá“ (1910). V Rogersville v Kanadě vyzývá Terezii cisterciácký mnich, trpící rozteklým kloubním mazem následkem bodnutí nožem do číšky kolenní, a je vyléčen za jedinou noc, kdy mu rána a choroba zmizely. „Modlil jsem se ke svaté Terezii,“ řekl zraněný při probuzení, „byla oblečená a ověnčená bíle“ (1910). - Ferdinand Aubry, nemocný v chudobinci v Lisieux, stížený už 10 měsíců rakovinou jazyka, položí 28. září na hrozně vyhnílé a vyžrané místo lísteček z růží, jimiž Terezie navoněla svůj krucifix několik dní před smrtí¹⁾. Druhého října byla rána zacelena, ke konci měsíce bylo už narostlé maso a úd byl dokonale zdrav (1910). - V Créances (Manche) nemohlo se chromé třináctileté děvče Marie Lesigneová hnout po dva roky. Jednoho večera, když se ji chystali odnésti na

¹⁾ „Sbírejte tyto lístky,“ řekla Terezie. „Budou později lidem způsobovat radost, a neztraťte žádný z nich“!

lůžko, zvolala: „Maminko, budu sama chodit; sestra Terezie mi to právě řekla.“ Dítě se postaví, kráčí a nazítřek odchází na Karmel v Lisieux. Nevyléčitelná choroba byla vyléčena v jediném okamžiku (v prosinci 1917). - V Boulogne u Pas-de-Calais žil devítiletý Artur Pottot, stížený už dva roky nádorem na tváři a kostižerem v čelisti, s pěti hnisavými vředy, s prohnitou kostí vyčnívající z úst, s prasklým a krvácejícím rtem. Jedné noci mu jeho sestra, jsouc hnána předtuchou, vytrhne kost stíženou kostižerem se slovy: „Sestra Terezie mi řekla, abych to udělala.“ Nazítří vyjde dítě do ulic města zcela vyléčeno; nemá ani kostižeru, ani nádoru, ani vředu; ret je zdravý a tvář zcela přirozená (červen 1915).

.....

Mohli bychom pokračovat na celých stránkách v celých svazcích. Z toho vyplývá určitý závěr. Ale dříve než ho vyslovíme, chtěli bychom ukázat jinou stránku moci a slávy Tereziiny. A teprve když promluvíme o nejskvělejších a stejně i o nejskrytějších z jejích nespočetných zázraků, budeme moci určit, co je ta „jiná atmosféra“ a jak malá světice z Lisieux chápe a plní ve světě poslání, o němž prohlásila v posled-

ních okamžicích svého pozemského života, že jí bylo svěřeno.

b) Patronka misí

Dekret ze dne 14. prosince 1927, vydaný Jeho Svatostí papežem Piem XI., vyhláší oficiálně svatou Terezii z Lisieux za patronku misí a všech misionářů katolického světa. Není to, jak jsme slyšeli říkat, rozhodnutí učiněné honoris causa. Naopak, je to výsledek normální, očekávaný a nezbytný. Mezi všemi přáními této jeptišky je přání zasvětit své modlitby, ba i své pozemské snažení katolickým misiím jedním z nejvytrvalejších.

Tužba po apoštolátě. - „Jít do misí“ - je to touha po osobní oběti a zároveň zanícení pro šíření království Božího na zemi a přání zmizet v pokoře a odloučenosti v zvolené práci. Toto úplné odevzdání jistě sejevilo duši Tereziině dílem vyvoleným.

„Chtěla bych,“ volala, „osvěcovat duše jako proroci a učenci. Chtěla bych procházet světem, kázat Tvoje jméno, o Ježíši, a sázet do nevěrné země Tvůj slavný kříž. Ale jediná misie by mně nestačila, chtěla bych hlásat Evangeli-

um zároveň ve všech končinách světa, až do nejdlehlších ostrovů. Chtěla bych být misionářkou nejen po několik let, ale už od stvoření světa, a býti jí stále až do skonání věků...“
Přála si mít jednoho bratra knězem; a měla dva v podobě dvou misionářů z rozkazu Matky převorky: „neboť modlitbou a obětí můžeme misionářům býti nápomocni.“

Tato horoucí touha po apoštolátě ve vzdálených zemích byla znemožňována nedostačujícím jejím tělesným stavem. Na Karmel vskutku vstoupila v dokonalé tělesné rovnováze, velmi silná, a v očích světských velmi krásná. Krajní přísnost karmelského řádu, jíž se podrobila bez jakýchkoli výhrad, zastírajíc dokonce své počáteční bolesti, neporušila jejího zdraví po sedm let (nebylo jí ještě šestnáct roků, když za ní zapadly dveře kláštera), ani ne ve věku, kdy mladý člověk potřebuje posily a péče. Ale nemoc vyvstala náhle, a ona jí nechtěla ustoupit. Přece však bylo nemožno ji utajit. Snila o Karmelu v Hanoï; a celé její srdce a všechna její víra ji pudily, aby vyhověla volání svých vzdálených sester. Sama to naznačuje ve svých rozmluvách s převorkou z Lisieux: „Přála bych si být poslána do Karmelu v Kanoï, abych mo-

hla mnoho trpět pro Boha; chtěla bych tam jít, jestliže se uzdravím, abych byla docela sama, abych neměla nijaké útěchy. Víím, že bych tam nebyla k ničemu, ale trpěla bych a milovala: to je jediné, co má cenu.“ Nemoc, která se horšila, nedovolila uskutečnit toto přání. Ale mysli- lila na ně stále. Vypráví se, že když poslední rok svého života konala v klášterní zahradě ob- chůzku, která ji krajně unavovala, a když jed- na z jejích sester ji vybídla, aby si odpočinula, odpověděla: „Nikoliv, nyní chodím za jedno- ho misionáře a беру na sebe únavu, abych mu v jeho únavě ulehčila.“ Až do posledních svých okamžiků měla před očima a v srdci Církev, bojující mezi pohany: „Po své smrti,“ pravila, „se vrátím, abych mohla pomáhat kněžím, mi- sionářům, celé Církvi...“

Touha po vzdálených zemích. Mocné volání při- chází ze všech končin světa a odpovídá jejímu přání. V Kanadě nashromáždí nenadálý podnět 200.000 podpisů, předložených už r. 1920 pa- peži Benediktu XV., aby byla blahořečena Te- rezie, která je teprve (což si třeba zapamatovat) malou karmelitkou, jejíž zásluhy nejsou ofici- elně známy. 227 biskupů a misionářů ji žádá za

patronku. Kanadané a Gaspé říkají: „Bez námahy a předchozích příprav je Terezie jako vůně, která se vznáší ve vzduchu a je vdechována všemi.“ A v čtrnáctidenních přestávkách konají se na její počest spontánně obřady.

Ve Spojených státech - všimněme si, že je to v zemi hmotného pokroku, zápalu pro obchod a protestantské kritiky - právě idealismus myšlení Tereziina a nehmotná výše jejího zjevu přitahují duchy; tereziánská růže se objevuje na dvaceti biskupských znacích; Terezie je (r. 1918) prohlášena za královnu Aljašky.

V Mexiku je patronkou dvou diecesí. V Brazílii si získala všecken lid, zdola až nahoru na společenském žebříku.

V Africe v rovníkovém žáru právě svěžest „bělostné panny francouzské“ vládne láskyplně od Dahomeje až do Habeše. Nemocnice v Ugandě (1912) je zasvěcena Květince. V Egyptě je „královničkou“ poutních výprav do Choubrah. Nespočetné kostely, misie, semináře, útulky, stanice pro malomocné jsou jí zasvěceny. V Oceánii činí její spolubratři divy na Filipínách; má trůn v Samoa. Je oficielně „nejvyšší prefektkou“ ostrovů Cookových.

Syrie, Liban, Levanta vyzdvihly Terezii na své

rodinné oltáře. V Indii jsou všechny školy pod záštitou poindičtělého jména Tereziina, rovněž i společnosti, podniky, ba i průmysl. Jmé-
nem Tereziiným se množí konverse na Ceylo-
nu. V Číně se šíří křesťanství pod její záštitou;
misionáři se dovolávají její ochrany a „rekto-
ři“ seminářů se spravují „vědou a svatostí v du-
chu sv. Terezie“. A její obrazy se vyskytují až
i v starých pagodách indočínských.

Dobytí světa. - Odpověď Terezina na tolikeré
vzývání je stejně podivuhodná v pěti světadí-
lech jako - jak jsme viděli - v Evropě, ve Fran-
cii a v jejím rodném kraji. Rozmanitost a po-
četnost jejích přímluv se tu ještě zmnožuje
tím, že všude proniká. Není jediného zastrče-
ného kouta na zemi: rovníkové šířky zrovna
tak jako polární, dna nejneznámějších údolí
právě tak jako nejvzdálenější ostrovy - květy
opuštěných oceánů - tu všude je Terezie doma
a všude šíří radost ze svěláskyplné všemohouc-
nosti. Nikdy se její nebeský vliv nejeví zázrač-
nějším než na misiích. „Její vliv stále vzrůstá
v zemích nevěřících a ona se stává přítelkyní
a vytrvalou spolupracovnicí misionářů, jejich
útěchou ve chvílích opuštěnosti, jejich vlídnou

prozřetelností v nesnázích. Stavši se takto apoštolem zjevuje tajemství Evangelia v těchto vyděděných zemích, kde je jméno Boží ještě neznámo; a pole působnosti otevřená její práci rozprostírá se až do nejzazších končin světa.“ A v následujícím, nezbytně zkráceném výčtu si všimněme, že „tvářnost“ zjevu Tereziina je všude podobná naší, ačkoliv zásady a pojetí estetické jsou rozdílné podle rozličných národů, rozsetých po světě.

Vyberme si namátkou ze zázračné kytice:

V prosinci r. 1909 usne chorý madagaskarský chlapec, který má už smrt na jazyku; nazítrí se probudí uzdraven: „Krásná paní, jejíž obraz jsi mi dal, přišla celá bílá a dotkla se jemně šatem mého lůžka“ (Ambato, Madagaskar). -

V květnu r. 1910 nabude do týdne dokonalého zdraví šestnáctiletý mladík, jemuž rodiče už přichystali pohřební rubáš: „Nepoužil jsem žádného léku; díval jsem se na obrázek, který jste mně dali“ (Ambadione, Madagaskar). -

V červnu r. 1909 usne souchotinářka nejvyššího stupně, když byla přijala poslední pomazání. Ve spánku slyší: „Proč chceš umřít?“ A vidí „bílou světici“. Po třech dnech vstane a lékaři shledají její plíce v dokonalém stavu a

bez rány (Mangalore, Hindustan). - V červenci r. 1909 vidí jedna umírající žena v noci „okouzlující a tajemnou bytost“, zvláštně oblečenou. Nazítří je zdráva a poznává podle obrázku sv. Terezie karmelské roucho, kterého až do chvíle svého vidění neznala (Ssetchouen, Čína). - V listopadu r. 1912 po nočním modlení Mgra Augouarda, slavného pionýra náboženství a Francie v Kongu, uzdraví se za přepravy misionář stížený spavou nemocí, nemocí rovníkovou, která tehdy nikoho neušetřila, a je shledán zdrav v Pasteurově ústavu (Brazzaville, A. E. F.). - V prosinci r. 1912 pocítí jedna annamská žena během budhistické slavnosti, že ji dvakrát chytila za rameno „krásná, mladá a statná paní“: „Vrať se k Bohu“, slyší, „tu není tvoje místo.“ A když ukáží této domorodce obrázek svaté Terezie, pozná v ní onu tajemnou mluvící osobu (Lêmi, Tonkin).¹⁾ - V červenci r. 1933 je mladý Ind, stížený tříselní kýlou, pokládán za nezhojitelnou, přepravo-

¹⁾ Autor této knihy zaznamenává s tím větší radostí, že mu bylo za jednoho z jeho pobytů v Indočíně dopřáno, aby v hodnosti inspektora krajiny v okolí Sontay vytvořil mezi domorodými pohany francouzskou stanicí v Lêmi.

ván na kliniku za modliteb, jež vysílají k svaté Terezii cestou ti, kdož ho provázejí. Položí ho na operační stůl, ale je to zbytečno. Kýla, která se sama stáhla, už neexistovala (Tuticorin, Hindustan).. - V březnu r. 1914 usne devítileté dítě, které má už dva roky obě nohy ochrnuté a pokryté hroznými vředy, zatím co jeho malé přítelkyně ze sirotčince, v němž má umřít, prosí svatou Terezii o přímluvu. Druhého dne ráno se dítě postaví, udrží se vzhůru, kráčí, sejde schodištěm o 40 schodech, a žije od té doby jako ostatní děti jeho věku (Pajouda, Čína). - V červnu r. 1916 se vzdají lékaři veškeré naděje na uzdravení mladé ženy, stížené už po pět let žaludečním vředem. Žena se modlí každý večer k divotvůrkyni z Lisieux, uvidí ji jedné noci a slyší: „Co chceš, abych pro tebe učinila?“ - „Abys mě uzdravila.“ Vidění zmizí, nemocná se probudí - je okamžitě vyléčena (Nag-pour, Hindustan). - V listopadu r. 1916 dotkne se jeden 16letý mladík, umírající na žlutou zimnici (víme, že lék proti ní není znám), relikvie „mužity“ a cítí, jak jeho bolesti mizejí. Ještě téhož večera vstal úplně uzdraven (Attonico, Mexiko). V říjnu r. 1917 usne 13leté děvče, umírající na zánět mozkových blan a mí-

chy, spánkem, jež její rodiče pokládají za spánek smrti. Vidí velkou a krásnou jeptišku, která jí šeptá: „To jsem já, Terezie, která tě vyléčím!“ A v tu chvíli byla vskutku vyléčena (Ambato, Madagaskar). - V srpnu roku 1920 schvátí záchvat hematurie, jdoucí až do pětidenní agonie, P. Muldera, jediného kněze v jeho africké misii. V temnotách vidí zvětšený a zářící obraz Tereziin a slyší její hlas: „Důvěřuj, nezemřeš ještě!“ Tři dni po tomto slibu P. Mulder vstane a jsa úplně vyléčen z choroby, které nikdo neodolá, chápe se znovu řízení své misie (Lokandu, belgické Kongo). - V červenci r. 1911 opakuje Terezie zázrak gallipolský ve Fort-de-France (Martinique) na vzývání biskupa toho ostrova. - V prosinci r. 1921 je misionář Heuquel, 72letý stařec, stížen elefantiasidou a úplnou hluchotou. Věda mu nemůže nikterak pomoci; na ostrově Hinifo není lékaře; modlitby mnichů k sv. Terezii jsou jediné léky, které jsou na dosah těmto vzdáleným vyhnancům. Po osmnáctidenním vzývání uzdravený Heuquel „slyšel, jako když mu bylo dvacet let“ (ostrovy Wallisovy v Oceánii). - R. 1922 v červnu matka čtyř dětí, 40letá, stížená šílenstvím a přenesená do místní nemocnice

za hrozného záchvatu a uzavřená do oddělené místnosti, je uzdravena ve třech dnech obrázkem světice, který jí vložili na čelo (Juneau, Aljaška).

.....
.....
Nač pokračovat? Mohli bychom už zavřít protokol. Tu je však ještě mezi tisíci zázraků viditelných několik náhodně vybraných, které jsou stejně podivuhodné jako všechny ostatní, ale z jejichž podrobností se pokusíme vykreslit nadpřirozenou podobu největší divotvůrkyně naší doby.

c) Proměnění svaté Terezie. -

Taková je tedy jen tisícina zázračných přímluv Tereziiných v celém světě. Jsou to přímluvy viditelné, hmatatelné, uskutečňované v davech a hned jim srozumitelné. Můžeme postoupit o stupeň výše a uvažovat o tom, co lze nazvat přímluvami neviditelnými? To jest o přímluvách, které se netýkají smyslu, nýbrž ducha - skryté útěchy, intelektuální radosti, morální konverse, které méně vzrušují veřejné mínění, ale které naplňují všechny zbožným nadšením, kdo žijí životem vnitřním. Kdybychom oprav-

du se nezastavili u těchto zázraků, neměli bychom přesných znalostí o Tereziině moci; a obzvlášť bychom nerozuměli úloze, již světice den jak den hraje mezi Bohem a jeho tvory.

Neviditelné zázraky. - Lidé rozmyslní a zbožní, ti, jež starověk označoval vzácným slovem mudrců, shledávají docela správným, že je nesnadnější - a lidsky nemožnější - změnit odlišnou vůli svobodných a odpovědných bytostí než znásilniti fyzikální a hmotné zákony přírody. Chci uvést jen jediný důkaz této nesnadnosti: je v tom, že Bůh dal člověku svobodnou vůli, a že člověk sveden s pravé cesty svými vášněmi, může užívat a zneužívat této svobodné vůle proti plánům Prozřetelnosti. Jaká tudíž musí býti nejvyšší moc intervence, která v původním smyslu slova obrátí člověka, to jest mění jeho smýšlení v daném smyslu, když přece sám Věčný zadržuje účinky své všemohoucnosti před touto křehkou ohradou, již sám stvořil? Neboť je-li to zázrak, dotýkající se našich smyslů, jde tu vlastně o zvrácení návyků přírody, nebo dokonce o zužitkování jejích neznámých sil; jde-li o zázrak neviditelný, je tu potřebná spolupráce, třeba bezděčná, toho, který je zá-

zrakem vyznamenán. Pro všechny, kdo studovali vzněty lidské duše a věnovali se sebe méně filosofii nebo meditaci, pro ty všechny se zdá být nesnadnější znásilnit slova nebo myšlenky bližního než jednatí proti ustálenému řádu věcí. Proto tento druh zázraků klade Terezii ještě výše než stojí v prostém mínění lidu. Nyní tu je fakt pozoruhodný a snad jedinečný. Zdá se být normální u člověka, který trpí, že se dožaduje skončení svého utrpení a že člověk, kterému se něco nedostává, žádá si toho, co mu schází. A také vzývání svaté Terezie mají obyčejně za účel dosažení statků pomíjejících nebo aspoň viditelných. Zdá se však, že tato úloha naší světici nedostačuje. V červenci 1920 v jedné misii oblátů P. Marie v nitru severní Afriky zjeví se světice misionářovi na modlitbách - který od ní žádal pomoc pro jeden z podniků svého kláštera - a říká mu laskavé výčitky tónem: „Žádejte přece ode mne výhody duchovní.“

Výhody duchovní? Je jich plno v Annálech a ve všech zázračných vypravováních, která kolují světem. Ale kolik duší jich požívalo a nikdy o nich nemluvalo? Odevzdanost v zkouškách; zdatnost v životním boji, mír a radost

v utrpení, důvěra v nejhroších překážkách¹⁾, dokonalá rovnováha tváří v tvář smrti a skryté obzvlášt obrácení srdcí : jaká žeň! Ale jak nevyslovitelná a nezvažitelná! Neboť to jsou dobrodiní, jež zahřívají nitro, ale o nichž, jak se zdá, by se nedalo mluvit, aniž bychom nezmenšili jejich jemnost a žár.

Nikdy jich dost neoceníme, ani co do počtu, ani co do síly. Ti, kteří uctívají Terezii tak dalece, že ji učinili účastnou všech sebemenších událostí svého života, ti mohou vycítit neustálý déšť růží a trvalou přítomnost té, kterou si zvolili za zprostředkovatelku mezi Pánem a sebou. Bude stejná pro všechny, kteří k ní budou mít touž odevzdanou důvěru. A tento poslední rys dokresluje konečně tvář Terezii-
nu, takovou, jaká je v tomto čase v atmosféře svatosti, úsměvná průvodkyně na cestě od země k nebesům.

¹⁾ Je třeba poznamenat, že za čtyři leta světové války dodávala Terezie právě morální ctnosti váhajícím a vyšinutým duším. Tak bojovníci, kteří vyšli bez pohromy z bouře, přisuzují této světici své hmotné zachránění. Ale což jejich zachránění - nebo vzkříšení - mravní, jež vždycky provází to prvé, a které, objevivši se za války, zůstává i po uzavření míru . . .

Nesmrtelnost. - Svatá karmelitka vskutku existuje jako předmět našich modliteb. Existuje za životem pozemským, i když je oddělena smrtí a temnotami. Tak často přišla na volání bídících, že už ji teď známe. A známe ji - což je zázrak podivuhodný, ale nezbytný - nejen ve svých představách, ale opravdu jsme ji viděli, slyšeli, vdechovali její přítomnost. A vždy v podobě stejné: necht' je to ve snu, nebo v zkroušené modlitbě, nebo mezi spánkem a bděním, Terezie je stejná všude, kde se projevuje. A na to třeba klást důraz, abychom si byli vědomi, že to není otázka obrazotvornosti nebo snění. Kdyby opravdu „vidění“ nebo slyšení sv. Terezie bylo jen dílem našeho ducha, kdyby tu šlo jen o výsledek našich přání, tu by se Terezie objevovala každému ze svých věrných v podobě, která by byla normální nebo obvyklá v šířkách, kde by se zázrak stal. Francouzům by se jevila jako Francouzka; Evropanům jako běloška; Japoncům žlutá; černochům černá. Pro Číňany by byla oblečená po čínsku, pro Maurijce po australsku; pro Afričany po sudansku nebo berbersky.

Každý z těch, kteří by ji viděli, by ji viděl v barvě a oblečení, které kolem sebe obyčejně vidí,

když bdí. A takový člověk by byl opravdu visionář.

Ale nic takového tu není. Na všech kontinentech a ve všech podnebích světa objevuje se Terezie vždy podobná sama sobě: zářící, štíhlá, usmívající se, bílé pleti a oblečená do karmelského roucha. Takto se objevuje na všech místech zeměkoule, i tam, kde nikdy neviděli jejího obrazu, a kde nevědí nic o řádu a rouchu karmelském. A ti, kteří se na ni nedívali nikdy jindy než ve svém vidění, ji poznávají, když jim potom poprvé ukáží její obraz. V tom nemůže být a není výtvoru lásky; je tu přímé a přesné vidění reality; reality zobrazující věrně rysy Terezie žijící na Karmelu, a to tak, jak ji uchovaly nejvěrnější fotografie a obrazy.

Dílo obraznosti je mnohonásobné a rozmanité. Jen pravda je jedinečná.

Tato jednotnost vnímání je hlavním důkazem nejen upřímnosti těch, kdo jsou takto poctěni její přízní, ale i reality jejich vněmů a slov. Nedomnívají se, že vidí a slyší. Opravdu vidí a slyší. Světice tu vskutku jest.

Je tu: její úsměv, její tvář, její šat, všechny její vnější znaky. Vyslechněme nyní ty, kteří ji viděli a slyšeli, a pochopíme proměnění Tere-

ziino. Neboť se jednomyslně shodují i ve vyprávění o nadpřirozené slávě, která ji provází. Bělost, světlo, čistý a posvěcený vzduch, „něco“, co není z tohoto světa. Poslyšme, zapamatujme si, a možno-li, učiňme si závěr:

Říkám „možno-li“; neboť jsme tu v oblasti pravdy, ale docela nadlidské, a mimo přirozený a normální běh věcí. Zůstaňme sami před sebou upřímní: jen s tou jedinou podmínkou dojdeme poznání.

Terezie existuje, se všemi bytostnými ctnostmi, projevena nebo neprojevena. Když se projevuje, sestupujíc, jak to ohlásila, mezi nás, ale neopouštějíc při tom nebeskou atmosféru, v níž žije její duše od její smrti, tu vlastnosti její nesmrtelné bytosti berou na sebe takové vlastnosti nesmrtelnosti, které jsou člověku poznatelné. Jsou tedy takto proměněny. A ti, ke kterým se přibližuje, ji vidí v tomto proměnění a prostřednictvím tohoto proměnění, které podobu zbožšťují,¹⁾ jakou měla na zemi. A toto „proměnění“ nedává na sebe čekat a nestává se ponenáhlu. Hned po své pozemské smrti se

¹⁾ Výraz není přesný; ale je třeba mu rozumět tak, aby se chápalo, co chceme říci.

Terezie objevuje ve své nebeské slávě.

V den, kdy byla vystavena na kůru kaple karmelské za mřížovou zdí, byla - jak říká jedna prostá strážkyně z blízkého zámku, která ji znala za živa - „nebeská, a její ruce a bosé nohy tak krásné, tak bílé... člověk by byl myslel, že chodila po světle“. Hle, jak se vyjadřuje žena, která nikdy nestudovala, která nerozumuje nad tím, co vidí, a která dotvrzuje hned od prvního dne jistotu o sedmém nebi, v němž žijí svatí a jehož posvátná záře je obklopuje nadále, i když sestoupí mezi nás.

Toto vnitřní světlo, zveličené zářením vnějším, nalézáme všude. V zázracích a divech, které jsme citovali, právě jím nejprve ohlašuje svůj příchod. A je třeba to říci ještě jednou. „Je celá bílá!“ volá malá tříletá Italka. - „Byla celá zářící a obklopená světlem“, říká skotská matka. - „Měla velmi krásné a průzračné ruce“, říká mladá Irka. - „Přišla v bílých šatech a chaloupka byla plná jasu“, říká mladá matka madagaskarská. - „Měla tak krásné oči a byla tak bílá“, říká zázračně vyléčený chlapec ze Šanghaje. - „Šaty a závoj této mladé sestry propouštěly rajskou záři, která nám svítila na cestu“, říká představená v Gallipoli. - „Byla oblečená

bíle a ozdobená bílými květy“, říká bratr z mlýna v Rogersville. - „Viděl jsem, jak se oblak rozestoupil a její tvář zářila“, říká vojáček ze zákopů v Remeši. - „Byla krásná a bíle oblečená“, říká voják od Verdunu, který ji viděl čtyřikrát. - „Byl jsem oslepen velkým stříbrným světlem: byla tam ona!“ - říká vedoucí stráže v lese v Courrières. - „Viděla jsem tajemnou a okouzující bytost“, říká Čínanka z Ssetchouen. Sladká záře Tereziina osvětluje všechny obzory.

Terezie se nedává jen vidět: dává se i slyšet. A tak, jako při její záři, vládne shoda i v určení totožnosti jejího hlasu. Jemná, laskavá, mírná, obrací se ke každému ze svých oblíbenců v jeho mateřském jazyku. Nebudeme se tu opakovati: chceme tu jen předvést světici v jejích nejvyšších projevech, přeměněnu vůlí a láskou Boží. Nechceme se šířiti o slyšení vnímavých hlasů: zázrak je už dávno zařaděn od té chvíle, kdy byl přísně prozkoumán. Ale chceme naznačit, jak se shodují v těchto „hlasech“ s jedné strany učení sv. Terezie a s druhé strany její zázračné činy. Neboť právě tím vytvářejí tyto hlasy s tím vším, co už víme o posmrtném

působení Tereziině, učení dokonale ucelené. A v tom je skvělý - a řekněme i lidový - doklad Tereziina poslání, že nejvýznačnější prvky jeho se projeví způsobem stejným ve všech jazycích, mezi všemi národy a ve všech dobách, a že byly odhaleny ve vši své prosté, svaté a ideální filosofii srdcím naivním, schopným slyšet, ale méně schopným rozumět, a v každém případě neschopným vymýšlet - to jest nalézat ve svém vlastním nitru tak nadlidské výroky a v takové shodě s učením, o němž nikdy nic neznali a nevěděli.

„Probuď se, probuď se!“ říká spící ženě v Granvilliers. - A představené v Gallipoli: „Bůh užívá nebeských obyvatel zrovna tak jako pozemských, aby pomáhal svým služebníkům... jděte se mnou... jsem služebnice Boží, Terezie z Lisieux... moje cesta je jistá: nezmýlila jsem se, když jsem se po ní pustila...“ Presbyteriánskému pastorovi v Edimbourgu: „Zvol si mou cestičku: je jistá, je to ta pravá... Následuj mne...“ Dahomejci v Godomey: Poslali mě k tobě; prosila jsem za Tebe - hle, jsi vyléčen... Bůh mě učinil mocnou, poněvadž jsem z lásky dokázala zůstat maličkou...“ - Umírajícímu misionáři Mulderovi: „Ještě neumřeš;

je nutno pokračovat v práci na obrácení černo-
nochů...“ Zchromlému děvčátku v Créance
toto jediné slovo: „Jdi!“ - Sestře v Ustaritz:
„Bud statečná: brzy se uzdravíš, slibuji ti to...“
- Všem, kteří v zákopech a v děsu bitev ji vzý-
vali a byli jí zachráněni: „Neměj strachu... ko-
nej svou povinnost.“ - Karmelitce v Mangaloře:
„Proč chceš umřít? Spolehni se na Boha...“

Tak tedy vypadá Terezie v životě posmrtném,
životnější, než kdy byla, zjevnější svým věr-
ným, než byla ve svém pozemském životě těm,
které s ní sdílely její samotu a její odloučenost
od světa. Malá jeptiška, která se stala velkou
světicí pod tlakem a žhavým dechem nebes,
projevuje povždy v obdivuhodných rysech své
učení i svou neustálou přímluvu. Kolik duší,
připravených již svou rodinnou výchovou, vě-
ří v ni, tak jako věříme v slunce; je to docela
normální, ale pro tyto šťastné vyvolence kni-
ha napsána nebyla. Ale kdo četl tyto přísně
zkoumané řádky, kde ani jediné slovo není ná-
hodné, kde ani jediný fakt nemůže být brán
v pochybnost, ten, má-li jen zdravý rozum, mu-
sí se cítit nucen právě svým zdravým rozumem
a svou přímostí, aby nepřekrucoval city, kte-

rých zakouší. Řeknete snad, že vás vedeme mezi imponderabilie. Budiž. Který pak moderní člověk, dokonce člověk vědy nebo užitých věd, se nesetkal toho nebo onoho dne s imponderabilním¹⁾, jehož existenci a sílu zjišťuje, ale přitom ji vysvětlit nemůže? Což hrdinové a oběti našich posledních bojů - a není zrovna válka něco, co je v nejhroznějším smyslu slova materiální? - neprohlásili tisíckrát, že „imponderabilia“ (aniž z toho chtěli cokoliv blíže určit) zvítězila nad nejvyrovnanějšími výpočty mozku? Jak tedy musíme být překvapeni, že by v duchovní oblasti, kdy smrt lidské sloučeniny nás strhuje, tato imponderabilia nehrála hlavní roli? Jak pochybovat, že když zneklidnily váhy lidské, neznamenaají hlavní váhu na vahách Božích? Není to ani výmysl obraznosti ani šílenství: je to prostě trojčlenka, aplikovaná na chápavost.

A když si uvědomíme, že největší duchové světa jsou lidé prostých srdcí, musíme se i my přičinit a nevzpírat tomu, co je zřejmé; a v pokorné důvěře v své lidské vědomí přičiňme se, ať nezatemňujeme pravdu ponurým dýmem své

¹⁾ Co nelze zvažiti.

marné pýchy. Doplňme tudíž svědectvím ducha tato omezená svědectví našich ubohých, nedostačujících smyslů, žasnoucích nad svou nedostatečností. A nebuďme udiveni, že jsou bezmocny před divadlem Věčnosti.

Modlitba lidstva. - Dítě normandské země, zrozené mezi venkovskými a úrodnými krajinami svého rodného kraje, zářivá dcero Francie, již Bůh ozdobil všemi dary Tvého národa, svěží mladosti, okouzlující úsměve, Ty, která jsi byla pro výhody tohoto světa dokonale uzpůsobena, ale odmítla jsi je, dávajíc před nimi přednost samotě, mlčení a strohému životu klášternímu; jeptiško, která jsi v temnotách nejprísnějšího uzavření zřela nebeské záření - která jsi našla v prostotě srdce odevzdaného Pánu výrazy nejčistší posvátné vědy - která jsi, stravována touhou po nebi, vytvořila cestičku a učila jí, a dopřála jsi tak nejbídnějším, nejvyděděnějším, nejnedokonalejším dosáhnout dokonalého a nepřístupného Boha - která jsi vystoupila z karmelitánské poníženosti jediné silou božské lásky na oltáře křesťanstva a která vládneš dnes nad pokolením lidským jen pod vedením této lásky.

Svatá Terezie z Lisieux:

sladká dennice našich neklidných jitřních hodin; milé světlo našich skličujících dnů; tajemná hvězdo našich bezesných nocí;

skrytý květe na cestách Kristových; nečekaná vůně; nebeská bělosti, která smýváš černost skutků lidských.

Požehnané ruce, které nás podpíráte při těžkostech naší cesty; zářící nohy, které osvětlujete cestu; uši vždycky otevřené našim prosbám; krásné oči, týrané našimi slzami; andělská a žhoucí tváři, která smazuješ smích ďáblův a vítězíš nad přízraky stínu.

Svatá Terezie z Lisieux:

útočiště našich bolestí; hojitelko našich nemocí; pomocnice v úzkostech, důvěrnice v hrůzách, obhájkyň v stavech beznadějných.

Ty, která podle svého pozemského proroctví trávíš nebe tím, že konáš dobro na zemi, Ty, která obracíš k neštěstím lidstva tvář malého Ježíška, jež je tváří Tvou; Ty, která rozjasňuje naše smutné obzory nekonečným svazkem svých růží; Ty, která se bez ustání vznášíš dojatá a zázračná nad všemi našimi bolestmi, a která je zmírňuješ; Ty, kterou nikdy nevzývali marně; Ty, která udržuješ ruku Páně otevřenu

nad jeho tvory; Ty, která unášíš svět v záhybech svého neposkvrněného roucha.

Svatá Terezie z Lisieux:

rozdavačko nebeských dobrodiní; nevyčerpatelná studnice milostí; královno odevzdanosti a lásky k Bohu; utěšitelko všech, průvodkyně malých; ochranitelko starých; jediný majáku na cestách k nebi.

Klečíce na dlaždicích, otřelých kroky Tvých nespočetných věrných, budeme napříště takoví, jaké sis nás přála, pokorní srdcem, ztraceni v odevzdanosti ve Tvou důvěru, sdílejíce s Tebou Tvou vůli k lásce, mrtví pro všechno, co není z Tebe a Tvého učení. Nechováme už zášti k nikomu; věříme, že budeme šťastni teprve tehdy, až nebude jediné bolesti na světě. Hle, tu jsme, malí, bezmocní, týraní, slabí jako děti, vidoucí nebe jen Tvým prostřednictvím. Odvrhli jsme všechny své předsudky a zbraně; zabili jsme všechny své žádosti a svou pýchu. Jsme vskutku tím, čím chceš, abychom byli? Víme to, jsi tam, v té nadpřirozené atmosféře, v té „auře“, v níž všechny naše lidské smysly ztrácejí svou moc. Věříme v Tebe, jako bychom Tě stále viděli: neboť naše víra je taková, že Tě neustále volá k nám. A nejsme-li hned vy-

slyšení, je to proto, že naše přání neměla ceny pro naši blížíci se nesmrtelnost; a takto chápeme, že už proto, že jsi je odmítla nebo oddálila, přece jen jsi je vyslyšela. Proniknutí Tvou přítomností čekáme... Ano, čekáme dobrodiní Tvé neustálé přímluvy, nechť se objeví v jakékoli formě. - A žádáme od Tebe obzvlášť po všech projevech přízně tu poslední jako jejich korunu, milost nejvyšší, milost předvídané smrti, na niž bychom se řádně připravili: smrti, brány do Věčnosti, Šťastné Hodinky smrti. Svatá Terezie z Lisieux... svatá Terezie... Terezie... naše Terezie...

Závěr

Nad Lisieux vyrůstá basilika, pocta křesťanstva svaté Terezii, vévodíc nad planinou augsenskou, jejíž vznešené oblouky se táhnou k severu, poblíž pahorku se hřbitovem.

Dílo kolosální, jež si jistě vyžádá několika pětiletí, nežli bude úplně dokončeno, a bude, a vlastně už je nejvyšším výrazem posvátné symboliky. Krypta, zcela už dokončená, je věnována pozemskému životu a ctnostem sv. Terezie; velký vítězný oblouk portálu a dóm budou zasvěceny jejímu životu věčnému. Stavitelské pojetí celku je inspirováno stylem normandsko-byzantským, jež s obzvláštním štěstím zavedl Robert Guiscard, dobyvatel jižní Italie, a jehož velkolepým dokladem zůstává katedrála palermská.

Krypta, podzemní to skvost, ozářený mramory a mozaikami, které obkládají všechny povrchové plochy, věnuje všech pět oddílů vzestupu sv. Terezie a pěti ctnostem, z nichž se vyvinula cesta duchovního dětství: pokora (Je-li kdo zcela malý...), důvěra (Důvěřuj, můj synu), odevzdanost (Pojď, následuj mne) a láska (Mi-

luje-li mě kdo...). Těchto pět oddílů a texty, které je zdobí, ústí do svatyně božského spojení (V něm si vystavíme svůj příbytek). A tak je poutník veden za ruku, očima a srdcem k cíli, který mu Terezie ukazuje.

Tak se jeví spodní část basiliky: dává tušit, čím bude hořejší část. Kamennou velepísni.

Do tohoto celku se vstupuje nádherným předchrámím, kde se může zdržovat třicet tisíc lidí a poslouchat učení sv. Terezie. Před ohromnou spoustou zdí, jíž bude celá stavba, působí dojmem takové vzdušnosti, prostornosti a světla, že pylony, které je obklopují, se zdají jako stojany na lampy, vztyčené v azuru; a zvonice, která bude 80 metrů nad předchrámím vrhat svou svítilnu a svou kamennou věž, ponese až k nebi, jehož se zdá dotýkat, důvěru a modlitbu všech.

A tam směřují všichni národové od doby, kdy položili základní kámen. Tam přinášejí zástupci pokolení lidského světici poctu své zbožnosti a palčivost svých tužeb. Tam vidíme přicházet stále větší a větší zástupy, aby si ověřily svou důvěru a víru. Tam je útočiště všech srdcí v soužení; dostaveníčko, k němuž světice z Li-

sieux volá všechna lidská utrpení; tam se nám dostává jejich dobrodiní, prosíme-li ji se srdcem zkroušeným a připraveným; anebo, lépe a pravdivěji řečeno, odtud se šíří po celé zemi na naše zmatené a naléhavé volání.

Neboť na tomto místě dostupuje nejvýše účinnost nábožně shromážděných zástupů. Viděli jsme Terezii „sestupovat“, jak to byla slíbila, na volání jediné osamělé modlitby, ale horoucí; neboť má-li ulehčit v bolesti, potřebuje ji jen znát. Ale není pochyby, že mocný hlas davových proceství upravuje k lepšímu příznivou atmosféru a snadněji otvírá cesty nebeské. Množství klečící na Karmelu v kryptě a na všech „svatých místech“ Tereziiných způsobuje padání růžového deště do nejodlehlejších a nejneznámějších koutů země. Za veřejných projevů víry a po nich zůstávají místa, kde se byla projevila, provoněna svatostí a prostoupena mocí. Tajemná, nehmatatelná a děsivá přímluva; naše společná modlitba stoupá k Terezii v těsných řadách, ve vítězném naléhání. Putování do kraje, v němž světice žila a zemřela, je to nejsilnější, co máme po ruce, abychom ji připomenuli její sliby a abychom ji donutili naklonit nad námi urnu jejích milostí.

Je také dobré, že za okázalých oslavných úkonů a výročí zůstávají naše vzpomínka a srdce ve vlasti Tereziině v činnosti. Kdysi, v dobách živé víry, přáli si páni a katoličtí notáblové, aby jejich popel odpočíval na místech posvěcených, pod dlaždicemi, šlapanými nohami věřících; a spojovali s touto posmrtnou přítomností naději na ochranu nebeskou a věčný mír. A měli docela pravdu. Napodobujme je: to, co dělali naši otcové po smrti, dělejme my, jejich synové, za živa. Nemůžeme-li vzhledem k těžkostí každodenního života účastnit se pouti a zvláště jestliže jsme už na ní byli, zůstaňme vždy přítomni duchem v blízkosti míst, kde Terezie, spící spánkem země, žije životem věčným. Buďme též mezi těmi svědky a věrnými služebnicemi, spějícími za svou velkou obhájkyní v ideální atmosféře její slávy, kde jsou si jisti, že ji potkají a oblomí.

Dobré dílo svazek stodvacátýtřetí.

Vyšlo v červnu léta Páně 1937.

Nihil obstat. Dr Vincenc Pořízka, censor ex officio.

Imprimatur. Nr 6109. Olomoucii, die 23. Aprilis 1937

Dr Joannes Martinů, vicarius generalis.

Z francouzštiny přeložila Anna Šnýdrová. Podle osnovy Antonína Lískovce vytiskla knihtiskárna Václava Horáka v Prostějově. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. Bylo tištěno: A 100 výtisků na japanu, B 200 výtisků na velínu, C 700 výtisků na ofsetu; tento má číslo...*47*...*B*.

Deo gratias